

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
2016-YL-000**

**16. YÜZYIL SON ÇEYREĞİNDE OSMANLI
DEVLETİ GÜRCİSTAN EYALETİNİN İDARİ VE
NÜFUS YAPISI**

**Hazırlayan
Havva KANGÜL**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç.Dr. Bülent ÇELİK**

AYDIN –2016

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Havva KANGÜL tarafından hazırlanan “16. Yüzyıl Son Çeyreğinde Osmanlı Devleti Gürcistan Eyaletinin İdari ve Nüfus Yapısı” başlıklı tez, 08.04.2016 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan :Yrd. Doç. Dr. Bülent ÇELİK	ADÜ	.....
Üye : Doç. Dr. Hilal ORTAÇ GÜRPINARLI	EGE	.....
Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet BAŞARAN	ADÜ	.....

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun .....Sayılı kararıyla ..... tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Recep TEKELİ

Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2016

Havva KANGÜL

ÖZET

16. YÜZYIL SON ÇEYREĞİNDE OSMANLI DEVLETİ GÜRCİSTAN EYALETİNİN İDARİ VE NÜFUS YAPISI

Havva KANGÜL

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. Bülent ÇELİK
2013, 109 sayfa

İstanbul'da Başbakanlık Osmanlı Arşiv Kataloğunda Osmanlı dönemi Gürcistan Eyaletine ait Tapu Tahrir Defterleri arasında bulunan 16 yüzyıl son çeyreğinde (H.981) M.1573-1574 tarihine ait TT. 0525 numaralı tek defterde yer alan bilgiler ışığında Gürcistan eyaleti yerleşimlerinin idari, sosyal ve ekonomik yapısı açıklanmaya çalışılacaktır. TT. 0525 numaralı tapu tahrir defteri Yüksek Lisans Tezimizin ana kaynağını oluşturmaktadır. Bu defter İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden eksiksiz olarak elde edilip transkribe edilmiştir.

Bu defterde 16. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nin Kuzey Doğu Anadolu topraklarının parçası olan Osmanlı Devleti Gürcistan Eyaletinde bulunan yerleşim birimlerinin isimleri, bu yerleşim birimlerinin barındırdığı nüfusa ait veriler, bu nüfustan alınan vergiler ve İran sınırının kuzey bölgesini oluşturan bu coğrafyadaki Osmanlı idari yapısını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

Çalışmamızın ana kaynağını oluşturan T.T. 0525 numaralı Tapu tahrir defterinin daha önce transkribe edilmemiş olması tezin değerini arttıran bir durumdur, ayrıca bu coğrafya ile daha önce yapılmış çalışmalardan da yararlanılarak elde edilen bilgiler karşılaştırılacaktır.

ANAHTAR KELİMELER: Osmanlı Devleti, Gürcistan, Tahrir, Vergi, Nüfus, Eyalet.

ABSTRACT

POPULATION AND GOVERNING STRUCTURE OF GEORGIA STATE OF OTTOMAN EMPIRE IN THE LAST QUARTER OF 16TH CENTURY.

Havva KANGÜL

Master's Thesis, Department of History

Supervisor: Asst. Associate Professor: Bülent ÇELİK

The Prime Ministry Ottoman Archives Catalogue of in İstanbul TT.0525 numbered and dated of M.1573-1544 (H.981) detailed cadastral registers will be transcription. The Georgian province of the placement of administrative, social and economic situation of the information contained in the book in light of will be explained. The notebook, the number of which is TT.0525 is the main source of our Graduation Research. This notebook was fully obtained from İstanbul Ottoman Ministry Archives and transcribed.

In this notebook, the names of the settlements location in the Georgia State of Ottoman Empire which was a land of North eastern parts of Ottoman Empire in the 16th century, data about population helded by these settlements and taxes provided by this population aim to clear out the governing structure of Ottoman Empire in the geography forming the North part of Iran border.

That the writing Inventory (TT. 0525) which is a basis of our research hasn't been transcribed before makes our written thesis more valuable, besides any other researches having been made before will be benefited from.

KEYWORDS: Ottoman Empire, Georgia, Tax, State, Population.

ÖNSÖZ

Elimizdeki Yüksek Lisans Tezi olan bu çalışma TT. 0525 numaralı ve H.981/M. 1573-1574 tarihli Tapu Tahrir Defteri kaynak alınıp transkribe edilerek yapılmıştır. Bu ana kaynaktan başka Gürcistan Eyaleti ile ilgili bilgi veren basılı kaynaklarda taranmış ve konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelenerek bir senteze ulaşılmıştır.

Tezimizde XVI. Yüzyıla ait 0525 numaralı Tapu Tahrir Defterinin özellikleri, mahiyeti, Gürcistan Eyaletinde bulunan yerleşim birimlerinin adları, nüfus bilgileri, ekonomik yapı ve bu ekonomik yapıya dayanılarak vergi sistemi ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Osmanlı Devletinin uzun bir dönem himayesinde olduğu ve bölge için çeşitli devletlerle mücadelelere girdiği Gürcistan coğrafyasının öneminin ortaya konulması ve bölgedeki Osmanlı idari sisteminin anlaşılmasına çalışılması amaçlanmıştır.

Tezimizin asıl kaynağı olan Tapu Tahrir Defterinin özelliği, ayrıntılı bilgi vermesi açısından çalışmamızla ilgili önemli bir avantaj oluşturmuştur.

Bu çalışmada her türlü desteğini esirgemeyen ve defterin transkripsiyonunda fazlaca emeği olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Bülent Çelik'e teşekkür ederim. Ayrıca varlıklarıyla hayatımın gülen yüzü olan yeğenlerim Halil Tarık, Ecrin, Sezai Eymen ve Elif'e ruhumu dinlendirip yaşama sevincimi arttırdıkları için sonsuz teşekkürü borç bilirim.

Havva KANGÜL

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
TABLolar DİZİNİ	xvii
EKLER DİZİNİ.....	xix
GİRİŞ	1
1. TAHRİR SİSTEMİ ve TAPU TAHRİR DEFTERLERİ	12
1.1. Tahrir Defterleri	12
1.1.1. Tahrir Sisteminin Önemi	13
1.1.2. Tahrir Sisteminin Uygulanması	14
1.2. Osmanlıda Tımar.....	15
2. GÜRCİSTAN EYALETİ'NİN.....	17
2.1. İdari Yapısı.....	17
2.1.1. Batum Sancağı	19
2.1.2. Tortum Sancağı	20
2.1.3. Pert-Ekrek Sancağı (Ocaklık).....	20
2.1.4. Kemhıs Sancağı.....	21
2.1.5. Tavuskar Sancağı	21
2.1.6. Peneskird Sancağı	21
2.1.7. Ardanuç Sancağı	21
2.1.8. Livane Sancağı (Ocaklık).....	22
2.1.9. Ardahan Sancağı	22

2.1.10. Kars (Bardız) Sancağı.....	23
2.1.11. Şavşat Sancağı (Ocaklık).....	23
2.1.12. Kűçűk Ardahan Sancađı (Ocaklık).....	24
2.1.13. Acara Sancağı (Ocaklık).....	24
2.1.14. Maçehil Sancağı	25
2.1.15. Faş Sancağı.....	25
3. 0525 NUMARALI TAPU TAHRİR DEFTERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE TAHLİLİ	26
3.1. Defterin Tablo Halinde İncelenmesi	26
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	90
KAYNAKLAR.....	97
EKLER.....	99
ÖZGEÇMİŞ.....	109

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
B.O.A	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C	: Cilt
D.İ.A	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
H	: Hane
Mad	: Madde
S	: Sayfa
İ.A	: İslâm Ansiklopedisi
H	: Hicri
Müc	: Mücerred
T.D.V.İ.A	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
M	: Miladi
Haz	: Hazırlayan
y.y	: Yüzyıl
Yay	: Yayınları

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. 0525 Numaralı Tapu Tahrir Defteri	26
Tablo 3.2. Transkripsiyonu yapılan defterin Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı	30
Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri	34
Tablo 3.4. Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı ..	53
Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri	61

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Kanunnâme-İ Vilâyet-İ Gürcistân.....	99
--	----

GİRİŞ

GÜRCİSTAN'IN TARİHİ COĞRAFYASI

I. Konu: Hazırlanan çalışmanın temel amacı; 16 Yüzyıl'ın son çeyreğinde Osmanlı Devleti Gürcistan Eyaleti yerleşimlerinin idari, sosyal ve ekonomik yapısını açıklamaya çalışmaktır. Gürcistan eyaletinin idari birimlerinin incelenirken TT. 0525 numaralı ve H.981/M. 1573-1574 tarihli tapu tahrir defteri tezimizin ana kaynağı olarak tahlil edilecektir ve bu tahlil sonucunda 16. Yüzyıl Gürcistan Eyaletine dair Osmanlı'nın bu eyalete bakışı bu eyaletin 16. Yüzyıldaki durumu, gibi bilgiler gün ışığına çıkarılacaktır.

Tezimizin ana kaynağını oluşturan TT. 0525 numaralı defter oluşturmaktadır.

II. Yöntem: İncelenen defter Osmanlı Devleti Gürcistan Eyaletinin 16 yüzyılın son çeyreğinde 1573-1574 tarihine ait olan 0525 numaralı Tapu Tahrir defteri bu çalışmanın ana kaynağını oluşturarak tezin yöntemine şekil vermektedir.

Bu çalışma ile 16 yüzyıl Osmanlı Devleti'nin Kuzey Doğu Anadolu topraklarının bir parçası olan Gürcistan'ın yerleşim birimleri, yerleşim birimlerinin barındırdığı nüfus, nahiye, karye, mezra isimleri ve bu idari birimlerin sayıları ile eyaletin ekonomik yapısını içeren bilgiler ışığında vergi durumu hakkında bilgiler çıkarılacaktır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde Gürcistan coğrafyası, tahrir sistemleri, yerleşim birimleri, ve ekonomik yapının belirlenmesi elimizdeki tezin ana konusunu oluşturmaktadır. Temel olarak bu çalışmada idari birimlerde bulunan köy ve mevralar tespit edilecektir.

III. Kaynaklar: Gürcistan Eyaleti ile ilgili Başbakanlık Osmanlı Arşivinde TT. 0525 numaralı Tapu Tahrir Defteri tezimizin ana kaynağıdır. Defterin toplam sayfa sayısı 361 sayfa olup, 43.5x17 ebadında, ciltli ve ebrusuzdur.

Defterin 8-11,14,48-50,54,71,72,89,90,108,115,116,126-128,140-146,151-154,189,190,209-212,246,257,258,289,290,316-318,321,322,361 sayfaları

numaralı boş sayfalardır. Ayrıca numaralandırılmamış olarak defterin başında 1 sayfa boştur. Defter tarih olarak 1573-1574 H.(981) yılına denk gelmektedir.

IV. Yazı Stili: Osmanlı Devleti kendinden önce hüküm sürmüş Türk-İslam devletlerinin de mirasını alarak bu tarihi miras ve geleneğe kendi tecrübelerini ekleyerek yaşadığı çağ içinde idari, siyasi, ekonomik ve hukuk yönünden hem pratik hem de ihtiyaca cevap veren muntazam bir sistem kurmuştur. Osmanlı Devleti fethettiği bölgelerde o yörenin idari olarak kendi yönetimine adapte olması, vergi gelirlerinin düzenlenmesi, istikrar ve huzurun sağlanması gibi birçok sebepten ötürü muhasebe sistemini kurmuş, ülke genelinde devlet imkânlarının en ince ayrıntılarına kadar geniş envanterini çıkarmıştır.

Siyakat, Osmanlı Devleti'nde mali işlerde kullanılan ve zaman içinde kendine has üslup kazanan, kullanılan yazı ve rakamlar da farklı bir stil haline gelmiş bir yazı sistemidir.

Siyâkat, kelime olarak sevk, öne katıp sürme, ileri götürme, hayvanı gütmeye, ardından yürütme, takib etme, ileri sürme manalarına gelir. Siyak kelimesi de sözün gelişi, tarz-ı ifadesi, sözde geliş üslûbu manalarını taşımaktadır. Siyak u sibak denildiğinde de sözün gelişi ve öncesini tutması anlaşılır.

Siyâkat yazısının ve harflerinin ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili tam bir tarih yoktur, ancak hicri birinci asırda Müslümanlar tarafından kabul ve tatbik başlandığı ve zaman içerisinde genişleyen fetihler ile yayılarak İslam ülkeleri arasında yerleşmiş olduğu tahmin edilmektedir.

Siyakat yazısının Abbasiler döneminde Irak'da icat edildiğini öne sürenler de bulunmaktadır ve siyâkatın Orta Asya'da kullanılan ve İslâmi devre rastlayan Uygur yazısı ile kufî denilen pek çok çeşitleri bulunan yazı ile arasında benzerlik olduğunu da öne sürenler vardır.

Siyakat yazı ve rakamlarının Osmanlı'ya geçişinin Selçuklular kanalı ile olduğu ileri sürülmektedir. Osmanlı muhasebesinde dîvan Osmanlı devleti mali defterlerde siyakat yazısı ve divan rakamlarını kullanmıştır. Siyakat yazısı herkesin okuyamayacağı ancak uzmanının okuyabileceği çoğunlukla mali işlerde kullanılan kimilerine göre şifreli bir yazıdır.

Siyakat yazısı Osmanlı Devleti’de bilhassa Devlet maliyesini ilgilendiren alanlarda tercih edilmiştir. Bunun nedeni ise, bir uslûb bir ilim olarak siyakatların çabuk yazılması, kâğıttan tasarruf ve ihtisar gibi nedenlere bağlanabilir. Siyakat yazı ve rakamlarının muhasebe kayıt belgelerinde kullanılması gerekli olan kısa ve öz anlatıma imkân verdiği içindir. Bir başka durum ise; kayıt belgelerine dar bir alana çok şey ifade edecek açıklamaya imkân verdiği için kullanılmıştır. “Siyakat yazısı, bir sanat hattı olmasından ziyade maliye, tapu, ve evkâfâ ait işler ve bu işlere dair vesikaların yazımında kullanılmıştır.”

Osmanlı belgelerinde siyakat ile yazılan kayıtlarda Farsça’nın ağırlığı fazladır bu konuda ki görüşe göre, siyakat yazısının menşei’nin İran olduğudur, zamanla Abbasilere geçmiştir. Sonuç olarak siyakat yazısının Anadolu’ya girişi Selçuklular zamanında İran yoluyla olmuştur.

Osmanlı aldığı bu ve rakamları zamanla geliştirerek asırlarca devletin mali, demografik işlerinde bu yazıyı başarılı bir şekilde kullanarak çok sağlam bir devlet muhasebe sistemini ortaya koymuştur. Bu düzen ve sistem ile Osmanlı Devlet idaresinde asırlarca süren muvaffak ve muktedir olmuştur. Siyakat yazısı ile tahrir kayıtları yazılmış ve bu tahrirler Osmanlı maliyesinin en temel kaynakları arasına girmiştir.

V. Coğrafya: Kafkasya coğrafyasının kilit noktasındaki en önemli düğümü elinde tutan Gürcistan; federal yapıya sahiptir ve sınırları içinde Abhazya ve Acara Özerk Cumhuriyetleri ile Güney Osetya özerk bölgesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 69.700 km² nüfusu 5.493.000 ve başkenti Tiflis’tir (Tbilisi).¹

Büyük Kafkas sıradağlarının güney tarafında yer alan Gürcistan’ın kuzeyde Rusya Federasyonu, doğu ve güneydoğuda Azerbaycan komşularını oluşturmaktadır.

Yüzey şekilleri bakımından Gürcistan kuzeyde Büyük Kafkas sıradağlarının bulunduğu bölge alanı, Güneydeki Acara-İmereti, Trialeti, Borcomi-Bakuriani ve Ahalstihe dağlarının bulunduğu Küçük Kafkasya bölgesi ve bu iki bölge arasında ova ve yaylaların yer aldığı engebeli çöküntü bölgesi olarak üç bölgeye ayrılmıştır.

---

¹DURDUN,Davut,” Gürcistan” DİA, C:.,XIV,s. 310.

Gürcistan'ın büyük bir bölümü dağlar ve ormanlarla kaplıdır. Surami ya da diğer adıyla Lihi Dağları ülkeyi doğu ve batı olarak ikiye ayırır. En yüksek dorukları teşkil eden Şara (5068 m.) Kazbeg 85047 m.) Rustavi (4960 m.) Tetnults (4852 m.) Uşba (4700 m.) bu bölgede bulunmaktadır. Gürcistan'ın doğal-coğrafik koşulları (ılıman iklimi, değişik yapıda ve verimli toprakları), farklı alanlarda tarımcılığa olanak sağlamaktadır.

Akarsu ve nehirler bakımından zengin olan ülkenin en önemli nehirleri; Bzipi, Kodori, İnguri, Tshenis Tshali ve Rioni'dir. Argavi, Lori ve Alazani ise Hazar Denizi'ne dökülen Kur nehrinin Gürcistan kollarıdır. ²

Nüfus ve etnik yapı olarak Gürcistan ülke nüfusunun % 70'e yakını Gürcüler, % 11'ini Ermeniler, % 10'unu Ruslar geri kalan kısmını Acarlar, Abhazlar, Osetler ve diğer bazı küçük gruplar oluşturmaktadır.

Gürcüler kendi aralarında birçok kola ayrılmaktadır. Bunlardan Batum ve Acara'da Acarlar, Kolhit ovasında Gurî ve İmeretiler, Batı Gürcistan'ın dağlık yöresinde Svanlar ve Hevsurlar, güneyde Meshiler Gürcüce konuşan topluluklardır. Üç asır Osmanlı hâkimiyetinde kalan Acarlar, Gürcistan'a bağlı özerk bir cumhuriyet şeklinde teşkilatlanmışlardır ve bu teşkilatın merkezi Doğu Karadeniz kıyısındaki Batum şehridir.

Acarlar ve Guriler çay ve turunçgil tarımı ile uğraşırken dağlık bölgede yaşayan Svanlar'la Hevsurlar hayvancılık ile uğraşmaktadırlar. Bu bölgelerde yaşayan halkların konuştukları dil Gürcüce'den farklılıklar oluşturmaktadır. Ülkenin en eski halkı güneydeki Meshilerdir. Güney Osetya özerk bölgesinde yaşayan ve Gürcüler'le etnik bir akrabalığı bulunmayan Osetler Farsçaya yakın bir dil konuşan halktır ve Müslümandırlar. Gürcüler'le etnik akrabalığı bulunmayan diğer bir halk Abhazlar, ülkenin kuzeybatısındaki merkezi Sohumi olan Abhazya Özerk Cumhuriyeti'nde yaşamakta ve Kafkas dillerinin kuzeybatı grubunu oluşturan bir dil konuşmaktadırlar. Abhazlar'ın bir kısmı Müslüman bir kısmı ise hıristiyandır. ³

---

²Gümüş, (1993)"Osmanlı Devleti'nin Gürcistan Siyaseti(1808-1839)",(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul, s. 3.

³DURSUN, Davut, "Gürcistan", DİA,C:, XIV, s. 310.

Kolhit ovasında yaşayan Megreller'in dili Lazca veya Çanca (Çanuri) adı ile bilinmektedir. Svaneti bölgesinde Svanca (Svanuri), Acara'da Acarca (Acaruli), Tiflis ve yöresinde modern Gürcüce konuşulmaktadır. Kendi dillerine sahip olan Abhazlar'la Osetler Gürcüce ve Rusça'yı da bilmektedirler. Kafkas dil grubunun güney kolunu oluşturan Gürcüce beşi ünlü, yirmi sekizi ünsüz toplam otuz üç harften oluşmaktadır.⁴

Gürcistan nüfusunun büyük çoğunluğunun dini olan Ortodoks Hıristiyanlık IV. yüzyılın ikinci yarısında Aziz Nino tarafından ülkeye getirilip yaygınlaştırılmıştır. V. Yüzyılda İncil Gürcüceye tercüme edilerek Gürcü kilisesi kurulmuştur. Nüfusun % 85 Hıristiyan, nüfusun % 15 müslümandır. Gürcistan'a Müslümanlık oldukça erken dönemlerde ulaşmıştır ve ülkenin güney bölgelerinde daha fazla yaygındır.

Ekonomik olarak bakacak olursak, Gürcistan tarım endüstrisi gelişmiş durumda olsa da ekonomisinde güçlü pay turizmden sağlanmaktadır. Karadeniz kıyısında çok sayıda plajın yanı sıra yayla turizmi, sağlık hizmeti verilen kaplıca ve tedavi merkezleri de turizmin payını artıran durumlardandır. Ülke yer altı kaynakları yönünden çok zengin değildir, manganez, taşkömürü, petrol, baryum ve andezit yatakları bulunmaktadır.

Gürcistan'da eğitim ve öğretim dili Gürcüce'dir. İlk ve orta eğitim devlet okullarında parasızdır. Eğitim Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra önemli değişiklikler geçirmiştir. Yeni eğitim daha çok milliyetçiliğe dayalı ve nesillere dini ve milli değerlerin kazandırılması amacı ile şekillendirilmiştir.⁵ En eski ve köklü üniversitesi Başkent Tiflis de olan Tiflis Devlet Üniversitesi'dir. Bu üniversitenin bünyesinde pek çok fakülte ve dil öğretmeye yönelik dil bölümleri bulunmaktadır.

VI. Kafkasya ve Genel Konumu: Kafkas kavimlerinin en fazla nüfusuna sahip olan Gürcistan'ında içinde bulunduğu coğrafyanın tarihi adlandırılması Kafkasya topraklarıdır ve bu topraklara bu adlandırılmanın nasıl verildiğine dair farklı görüşler vardır.

---

⁵Okan, "Gürcistan'ın Kafkaslarda Jeopolitik Önemi ve Türkiye'nin Kafkasya Politikasında Gürcistan", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gebze, 2004, s.76.

Eski İslam müellifleri gibi, 1856 yılına değin Türkler’ in ve bugünkü “Kafkas-Elleri” yerlerini bilmediği 1856’dan önceki Türk kaynaklarında hiç geçmeyen “Kafkas, Kafkasya” adı, ilk defa, Eski-Yunan müelliflerinden AİSKHYLOS ‘un M.Ö 490 da yazdığı bilinen “Zincire Vurulmuş Zevk ve Eğlence” adlı romanında anılan “Kavkasos-Dağı” deyiminde görülür.

Eski-Yunanlılar’dan sonra Romalılar, Karadeniz ile Hazar Denizi arasında bulunan ve İslam-Türk eserlerinde Alburuz-Dağı” denilen sıradağların adı olarak “Kavkasus”(Caucasus) biçiminde geçen bu coğrafya deyimini, Rönesans’tan sonra hümanistlerin eserlerinde, “Caucasus/ Caucasia/Caucasie” diye anılmaya başlanmıştır. ⁶

Daha sonra Ruslar, I. Petro çağında, Astarkan’dan denizden ve karadan ilerleyen ordularıyla 1722 de, Dağıstan ve Şirvan ile Hazar denizi batı ve güney kıyılarını işgal etmişlerdir. I. Petro’nun yeni başkenti Petersburg’da kurduğu “İmparatorluk İlimler Akademisi” Rus istilası ve yerleşmelerine ilmi kılavuzluk ederken bu eski coğrafya “Kavkasus” adı iki gaye için kullanılarak, genişletip, yayma ve yaygınlaştırma amacı ile Rus istilasını uygun hale getirmek için kullanılmıştır ⁷

Kafkasya coğrafyası tarih boyunca sınır ülkesi olmuştur. Azak Denizi’nde Avrasya’nın birleştiği nokta olarak değerlendirilecek olan Kafkas topraklarında, Gürcistan coğrafyasının özel bir önemi bulunmaktadır. Karadeniz’e olan kıyısı, ekonomik ve askeri açıdan önem arz eden limanlara sahip olması ile Gürcistan bölgenin en stratejik noktasında önemli bir yer teşkil etmektedir.

VII. Gürcüler ve Gürcüler’in Kökeni: Gürcistan adı Kur veya Gur nehrinden dolayı Türkler ve Faeslılar tarafından türetilmiş olup, “Kur ülkesi” anlamına gelmektedir. Diğer bir teze göre ise Altın post yurdu, Kolhid’de (Batı Gürcistan) prehistorik çağlarda “Kuruz” veya “Hruz” adlı bir milletin varlığı bu isimle anılmıştır. Gürcüler, IV. Yüzyıldan beri Suram dağlarının doğusunda, güney Kafkasya’nın orta bölgesinde, Kür ırmağı havzasında, batıda Kolhid, kuzeyde Kafkas sıradağları ile sınırlanmış bir alanda oturmaktadır.

---

⁶Kırzioğlu,(1993),”*Osmanlılar’ın Kafkas Elleri Fethi (1451-1590)*,Ankara 1993,s XV.

⁷Kırzioğlu,a.g.e. s 16.

Gürcüler; İmeretyalılar, Svanlar, Kevşurlar, Tuşlar ve Kafkasya'nın güneyinde yaşayan Pşavlar, Kartveller, Karsevel ve Kürtişler denilen büyük bir halk kitlesinden oluşmuştur. İmeretyalılar Rion vadisinde ve o bölgedeki dağların eteklerinde yaşarlar. Müslüman Kürtişler dışında bütün Gürcüler Ortodoks Hristiyandırlar.

Gürcistan Güney Kafkasya'da, iki kıta üzerinde, Avrupa ve Asya sınırındadır. Eski çağlarda, Doğu'yu Batı'ya bağlayan ticaret yollarının Gürcistan'dan geçmesi nedeniyle, pek çok ülke Gürcistan'ı ele geçirmek istemiştir.

Kafkasya topraklarının en güçlü sahibi olan Gürcistan adının nereden geldiği ve bu adlandırmanın nasıl yapıldığı ile ilgili de birçok tarihçi bununla ilgili farklı görüşler vardır.

Gürcistan adının nereden geldiği ile ilgili olarak, Kafkasya milletlerinin Yafes'in oğlu Targamos (Torgoma) 'tan geldiği hakkında efsaneyi nakleden Saint Martin'e göre, gürcülerin efsanevi cedleri ve Targoma'nın ikinci oğlu Kartlos, şarkta Tiflis altındaki Borçalı çay ağzından garpta Suram dağlarına kadar olan bölgede yerleşmiş ve Kartvel adının Gürcülerin ilk ana yurtları olarak anılan ve Chaldea (Kalde) ile ilgili sanılan Kardu'dan geldiği iddia edilmektedir. Gürcülerin etnik teşekküllerinde kendilerinden önceki Kafkasyalılar, Latinler, Yunanlılar, muhtelif devirlerde buraya gelen Türkler, Araplar, İranlılar ve Moğollar iştirak etmiştir.⁸

Gürcistan'a, bugünkü halkın ataları olan toplulukların M.Ö 7.yy'da Mezopotamya'dan geldiği tahmin edilmektedir. M.S. 5.yy'da Gürcü alfabesi ilk kez kullanılmaya başlanmıştır. İki yüzyıl süren Müslüman hâkimiyetinden sonra 9. yy'da başlayan özgürlük hareketi sonunda II. David ve Kraliçe Tamara döneminde Gürcistan tarihinde "Altın Çağ" olarak adlandırılmaktadır.⁹

VIII. Gürcistan ve Osmanlı: Gürcistan ve Osmanlı ilişkileri öncesinde,16 yüzyılda Gürcistan coğrafyası dört bölgeye ayrılıyordu: İmereti,

---

⁸Bala,"Gürcistan",*İA,C: IV,s.837.*

⁹ Alsirt, "*Bağımsızlık Sonrası Gürcistan'ın Yeniden Yapılanması Ve Bu Süreçte Türkiye İle İlişkileri*",(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.15.

Samshe, Kartli ve Kaheti. İmereti, Batı Karadeniz kıyılarından Likhi dağlarına kadar olan bölgenin bulunduğu yerdı. Doğuda Azerbaycan sınırında Kaheti, bu iki devletin ortasında Kartli krallıkları ve İmereti'nin güneyinde ise Samshe Atabeyliğı bulunmaktaydı.

Gürcistan, Kafkasya'nın en merkezi konumunda bulunması ve Anadolu'nun giriş çıkış yolları üzerindeki stratejik konumundan dolayı Kafkasya'nın en önemli ülkesi idi. 16. Yüzyılda bölgede hâkimiyet kurmak isteyen Osmanlı'nın Kafkasya, en çok ilgilendiğı alanlardan biri oldu, çünkü bu dönemde Gürcistan ve Transkafkasya Osmanlı ile İran için hem stratejik hem de ticari-transit yollar üzerinde bulunduğundan dolayı önemliydi. Osmanlıların Kuzey Kafkasya'ya ulaşabilmeleri için Doğu Transkafkasya'yı ellerinde tutmaları gerekiyordu. Bir başka neden ise Orta Asya ile irtibat kurmak isteyen Osmanlı Devleti Kafakasyadan geçmek zorunda idi. Karadeniz hâkimiyetini pekiştirmek, İpek Yolu'nu kontrol ederek bu yol üstündeki ticareti elinde tutmak için Gürcistan ve Kafkasya coğrafyası İran'a karşı Osmanlı Devleti'nin elini güçlendirmesi için çok önemli oldu.

Osmanlı hakimiyeti öncesinde Gürcistan bir çok devletin mücadele ettiği bir coğrafya olmuştur. M.S. 5. ve 6. Yüzyılda Gürcistan, İran ve Bizans İmparatorlukları'nın mücadelelerine sahne olmuş, 13 ve 14'ncü yüzyılda Cengiz ve Timur'un seferleri ile yıpranmış ve ezilmiştir. 15'inci yüzyılda, Gürcistan'ın batısı Osmanlıya ve doğusu Safevi hâkimiyetine geçmiştir.

İslâm ordularının Kafkasya'ya yönelik hareketi Hz. Ömer zamanında başladı. Hz. Osman zamanında Habib b. Mesleme Gürcistan'ın başkenti olan Tiflis'i fethedip Gürcüler ile antlaşma yaptı. Bu dönemde çoğu Gürcü Müslümanlı'ğı kabul etti. Hz. Osman ve Hz. Ali zamanında İrminiye valiliğine bağlanan Gürcistan Emeviler zamanında el-Cezîre valiliğine tabi oldu. Emeviler zamanında da Gürcü fetihleri devam etti ve Hişam b. Abdülmelik zamanında Gürcistan tamamen fethedilerek Arrân'ın merkezi Berdea'da bir ordugâh tesis edildi. 689'dan itibaren Gürcü toprakları için İslâm ve Bizans orduları mücadele etti. Daha sonra Hazar akınları ve Hazarlar'ın Tiflis alarak Gürcistan'a yerleştiğı tarih 764-765 'dir. 1020 yılına gelindiğinde ise Gürcistan toprakları II. Basileios tarafından ilhak edilmiş ve yeni bir askeri düzen yönetimi kurulmuştu.

Türkler, Selçuklular'ın ortaya çıkışından önce paralı asker olarak Abbâsi ordusunda Gürcistan'a girip buraya yerleşmişlerdi. 1049 tarihinden itibaren Selçuklular Sultan Alparslan Türkmen beylerinden Tuğtegin'in teşvikiyle Gürcistan'ı itaat altına almadan Bizans ile mücadelenin tehlikeli olacağından Gürcistan seferine çıktılar. Gürcistan'a bundan başka Sultan Melikşah zamanında da birden fazla sefer yapıldı 1086'da Sultan Melikşah büyük bir ordu ile Kafkaslara geldi ve bölgeyi tamamen itaat altına aldı. Bölge ile mücadeleler Sultan Muhammed Tapar zamanında da devam etti.

XII. yüzyıl sonlarında Kıpçaklar Gürcistan üzerinde etkinliklerini arttırdı ve devletin iktisadi hayatına Kıpçaklar hâkim oldu. XII. Yüzyılın sonlarına kadar Selçuklu'lar Doğu Gürcistan hâkimiyetini ellerinde tuttular. 1202 de ise, Anadolu Selçuklu Sultanı II. Süleyman Şah Gürcülerin Türk topraklarına saldırmasından dolayı Gürcistan üzerine sefere çıktı fakat başarısız oldu, ikinci seferi sırasında yolda öldü ve Sultan Alâeddin Keykubat zamanında antlaşma yapıldı.

1220 yılına gelindiğinde Gürcü topraklarında Moğollar vardı ve Kraliçe Moğollar ile mücadele edemeyeceğini anlayınca haraç ödeyerek Moğollara tabii olmayı kabul etti. Moğollar Kafkasya'yı sekiz eyalete böldüler. Kral V. Giorgi, İlhanlılar'ın son dönemindeki karışıklığından faydalanarak Gürcistan'daki Moğol hâkimiyetine son verdi bu tarihten sonra Gürcü kralları Bizans İmparatorluğu ile iyi ilişkiler kurmaya çalışsalar da 1386'da Timur Gürcistan üzerine sefer düzenledi. 1399-1400 de Gürcistan Timur'a haraç ödeyerek onun hâkimiyetini kabul etti. 1387-1403 yılları arasında Timur Gürcistan topraklarına altı defa girmiş ve Gürcistan'ı zor durumda bırakmıştır.¹⁰

1412-1442 yılları arasında Gürcistan 'da Bagratoğulları'ndan I. Alexandra Gürcistan'a hakim oldu ve sonrasında Gürcistan Kartliya, Kahetya, İmeretiya olmak üzere üç krallığa ve beş beyliğe ayrıldı. 1446 yılında Gürcistan topraklarında Akkoyunlu Uzun Hasan vardı iç karışıklıklar yüzünden Ahıska'yı alamadı ama Gürcüler'e esir düşen Müslümanları kurtardı. Akkoyunlu Sultanı Yâkup zamanında da Gürcistan üzerine sefere çıkıldı, bu dönemde Tiflis'in alındığını görmekteyiz. Daha sonraki dönemde Azerbaycan ve İran'da hüküm süren Akkoyunlu Bayındırlı sülalesine haraç verdiği anlaşılan Gürcistan'ın durumu Korkut Ata hikâyelerinde şöyle geçmektedir:

---

¹⁰ Bala, "Gürcistan", *İA,C:IV*, s 841.

Dokuz tümen olan Gürcistan her yıl altın akçe haraç gönderdi, bir defa da bir at, bir kılıç bir çomak gönderdi ve bu durumdan Bayındır Han çok müteessir oldu Korkut Ata'nın tavsiyesi ile Bağlıoğlu Amran Gürcistan haracını toplamak için gönderildi. Oda Gence'ye yerleşti ve dokuz tümen Gürcistan hududunda yeleşti.¹¹

1501 yılına gelindiğinde ise artık Safevî akınları Gürcistan topraklarına başlamıştır. Safevî Hükümdarı Şah İsmail den itibaren bu akınlar başladı. Şah Tahmasb 1540'da Tiflis'i ele geçirdi.

Gürcistan, Vilayet-i Gürcistan, Gürcistan Vilayeti gibi isimler ile Osmanlı kaynaklarında adı geçen bu yer ve Gürcü prenslikleri ile Osmanlı'nın ilgilenmeye başlaması XV. yüzyılın ortalarına rastlamaktadır. 1455'te Gürcü kronikleri Osmanlı'nın Sohumiyi aldığını fakat idari bir yapı kurmadan haraca bağladığını yazar. İstanbul'un 1453 fethi üzerine Gürcistan'ın istinat noktasını oluşturan Bizans İmparatorluğunun tarihe karışması ile bu memleket artık Hıristiyan devletlerin Müslümanlara karşı kullanılan üs konumundan çıktı. Uzun Hasan'ın Otlukbeli mağlubiyetinden önce Trabzon'u fetheden Osmanlılar Gürcistan üzerine gittiler. Fatih Sultan Mehmed'in Trabzon'u fethinden sonra Güneybatı Gürcistan'a akınlar yapıldı.

1479 'da Acaristan (Batum) ve çevresi fethedildi. Yavuz Sultan Selim 1508 Trabzon valisi iken Güryel ve İmeret Krallığını haraca bağlamıştı. Böylece Osmanlı hâkimiyeti Karadeniz kıyılarının ötesinde Batı Gürcistan'ın içlerine kadar ulaşmış oldu. 1514 yılında Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran zaferi sonunda Kartli ve Kahet Krallıklarının bulunduğu Doğu Gürcistan coğrafyası da Osmanlı topraklarına katıldı. Daha sonra Kanuni Sultan Süleyman döneminde Gürcistan'ın bazı bölgeleri ele geçirildi. Gürcistan'ın yakın olması nedeniyle bazen İran bazen de Osmanlı'ya meyletmesi iki devlet arasında sürekli çatışmaya neden olmuştur. Osmanlı Safevî savaşlarına son veren Amasya Anlaşmasına (1555) göre; İmeret, Dadyan, Güryel, Daveli/Tao eli Osmanlı'ya Kartli, Kahet ve Mosuk ise Safevî Devleti'ne veriliyordu.

---

¹¹Bala,aynı makale,s.841.

Osmanlılar'ın Çıldır'da Safevileri'i yenmesi ile Gürcistan topraklarını ele geçirmeleri kolaylaştı. Osmanlılar Posof, Ahıska, Tümükhirtis, Çıldır, Ahılkelek, Kobliyan ve Azgur'u fethedince Osmanlılar Çıldır eyaletini kurdu. 1578 yılında Lala Mustafa Paşa'nın seferi sırasında Gori ve Muhran kesimlerindeki Gürcü beylerini itaat altına aldılar ve Tiflis ele geçirildi. Daha sonra Osmanlılar Gürcistan bölgesinin idari düzeninde bazı değişiklikler yaparak Tiflis, Tumanıs, Gori topraklarını Çıldır eyaletine dâhil ettiler.

1590 yılında Osmanlı-İran arasında İstanbul'da imzalanan antlaşma ile Tebriz, Karacadağ, Gence, Şirvan, Karabağ, Nihavent, Lûristan, Şehrizer'la beraber Gürcistan Osmanlı idaresine bırakıldı. Osmanlı idaresinde kalan Gürcistan'da Osmanlı eyaletlerin tahrirlerini yaptı, kanunnâmeler çıkarıldı, zirai ekonominin hukuki ve mali esasları belirlendi. Osmanlılar Gürcistan'da tımar sistemi uygulayarak istikrarsızlığı gidermek ve Gürcü hâkimlerinin Osmanlılara karşı Safevi yardımına başvurmalarını engellemek amacıyla daha önce idare ettikleri toprakların bir kısmını yurtluk ve ocaklık olarak verdiler.

XVII. yüzyıldan itibaren Gürcistan Osmanlı ve İran arasında zaman zaman el değiştirdi. 1724 yılında Gürcistan'ın Kartli ve Kahet bölgeleri Osmanlıların idaresine katıldı. Sonuçta İran-Rusya Savaşı'ndan yararlanarak harekete geçen Osmanlılar, 1728 yılında tekrar Gürcistan'ın hâkimi olmuşlar, fakat 1732'de tekrar kaybetmişlerdir. Nâdir Şah 1732'de Tiflis, Şirvan, Gence-Karabağ, Tebriz ve Çukursaad eyaletlerini Azerbaycan Vilayeti olarak birleştirdi. 1828-1829 Osmanlı-Rus savaşına kadar Gürcistan'ın büyük kısmını elinde tutan Rusya ile imzalanan Edirne Antlaşması'na göre Anapa'dan Batum'a kadar olan Karadeniz'in batı kıyısı ve Ahıska Ruslara verilmiş ve böylece Rusya'nın Gürcistanda'ki hâkimiyeti Osmanlılar tarafından onaylanmış oldu. Böylece Gürcistan, 18 ve 19'uncu yüzyılda Rus egemenliği altına girmiştir.¹²

---

¹² Alsirt, "Bağımsızlık Sonrası Gürcistan'ın Yeniden Yapılanması Ve Bu Süreçte Türkiye İle İlişkileri", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009, s.15.

1. TAHRİR SİSTEMİ ve TAPU TAHRİR DEFTERLERİ

1.1. Tahrir Defterleri

Tahrir: Osmanlı Devleti'nde fethedilen yerlerde uygulanacak idari teşkilat ve sistem çerçevesinde, tayin olunan heyetler nüfus, arazi ve emlakın tespit ve kayıt işlemine tahrir bu bilgilerin kaydedildiği deftere de tapu tahrir defteri denirdi.

Osmanlılar, bir yeri fethettiklerinde o bölgeye yetkili bir emin gönderip nüfus ve gelir kaynaklarını ayrıntılarıyla araştırıp deftere geçirirler, böylece her sancak için ayrı bir nüfus ve gelir defteri ortaya çıkardı. Gelir defterine geçirilen vergi kaynakları ile ilgili herhangi bir değişiklik ortaya çıktığı zaman, her 10, 20 veya 30 yılda bu tahrir işlemi yenilenirdi

Osmanlılarda tahrir uygulamasının başlama tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber İslam öncesi Türk topluluklarında ve de İslamiyet'in kabulünden sonraki Türk İslam devletlerinin nüfus ve arazi sayımları yaptıkları bilinmektedir. Tahmin edilen 1431 tarihli en eski defterden ve diğer kaynaklardan Osmanlı Devleti'nin 14. yüzyılda defter kullandığını biliyoruz. Osmanlı Devleti yeni ele geçirdiği arazilerin tespiti bunları kullanması gibi konularda en iyi şekilde işlemi yapmaktaydı. Fatih dönemi kanunları arasında ele alacağımız gibi sadece İslam dünyasında değil, bütün dünyada ilk tapu kanunu diyebileceğimiz 22 maddelik "Kanunnâme-i Kitabet-i Vilayet" Fatih döneminde hazırlanmış ve daha sonra bütün tapu tahrir defterleri bu kanunnâme içindeki kurallara göre şekillenmiştir.¹³

Tahrirler Osmanlı için oldukça önemli olmuştur. Bu durum ile ilgili olarak Ömer Lütfi Barkan şöyle demiştir: " bu defterler İmparatorluğun idarî, malî bütün teşkilatının esasını oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Yalnız vergi mükellefleri değil çeşitli hizmetler ve imtiyazlar dolayısıyla vergiden muaf olanlar,

---

¹³Gökçınar, (2007), "16. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Merkez Kazası", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.5.

ümerâ ve askerler kör, topal, işsiz vs. bütün erkekler kayıtlı olduğundan hakiki nüfus istatistikleri mahiyetini taşımaktadırlar. ¹⁴

Bugün, bir kısmı Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadime Arşivi'nde bulunan tahrir defterleri Osmanlı tarihinin en önemli kaynak arşivini meydana getirmektedir.

Bu defterler Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal, demografik ve ekonomik tarihine ait, benzeri başka yerde olmayan mufassal istatistikî kaynaklardır.

1.1.1. Tahrir Sisteminin Önemi

Tımar sisteminin bozulmadan düzenli olarak işleyebilmesi için tahrir yani sayım işleminin önemi büyüktür. Bu yüzden Osmanlı devleti yeni fethedilen yer ile ilgili hemen tahrir yapılır ve bu yapılan tahrir uygulaması aralıklarla kontrol edilerek işleyişi ile ilgili bir yanlış a yer verilmezdi. Bu kadar titizlikle ele alınan sistemin devamı için sayım işleminin yapılması çok önemli bir durumdu. Tahrir işlemi belirli nizam ve intizam ile kurallar dâhilinde yapılırdı.

XV-XVI yüzyıllarda bir bölgenin idari, demografik ve iktisadi bünyesini rakamlarla ifade edilmesini sağlayan tapu tahrir defterleri sayesinde bir bölgenin idari taksimini, demografik yapısını, iktisadi ve sosyal hayatını açıklamak suretiyle Osmanlı toplumunun sosyal ve iktisadi tarihini, nüfus yapısını ve hareketliliğini, iskân özelliklerini, şehirleşmeyi ortaya koymak mümkün olmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğunda nüfus ve arazi tahrirlerinin yapılmasının bir başka önemli nedeni yapılan tahrirlerle yeni fethedilen memleketlerin, idari sistemini kurarak, tarım ve diğer faaliyetlerin hukukunun belirlenmesiydi. Güvenlik sorunu, o yeni ele geçirilen coğrafyanın Osmanlı hâkimiyetini benimsemesi, bölge iskânının kolaylaştırılması ve bu işlerin belirli bir düzen ve intizam içinde olabilmesi ve devam ettirilmesi için tahrir işi çok önemliydi.

Kuruluşundan beri karşılaştığı durumlara pratik çözümler üreten Osmanlı Devleti uyguladığı tahrir sistemi ile hem merkezi yapısına hem de eyaletlerdeki gücünü artırmıştır. Tahrir sistemi ile Osmanlılar hazineden ödeme yapmadan ordu

---

¹⁴ Saygı , (2009), “17. Yüzyıl Ortalarına Doğru Erzincan Kazası”(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, s.6.

besleme, hazır ordu bulundurma ve toplumsal huzurun sağlanması ve gerekli olan sosyal hizmetlerin yerine getirilmesi kolaylaşmış ve toplumsal güven temin edilmiştir.

Tahrir kayıtları sonucu ortaya çıkan istatistik listeler sayesinde merkezdeki bürokrat, bir sancakta bir köyde ne kadar nüfus bulunduğunu, nüfusun hangilerinin topraksız olduğu, hangilerinin topraksız olduğunu, bu nüfusun ürettiği ürün miktarını ve fiyatını kısa zamanda bulup değerlendirir ve bu değerlendirmeye göre gereken kararı en hızlı şekilde alabilirdi.¹⁵

Sonuç olarak tüm bu bilgiler ışığında ait oldukları idari birimin sosyal ekonomik yapısı hakkında ve dönem ile ilgili bilgiler edindiğimiz tahrir defterleri XV. ve XVI. Yüzyılın önemli kaynaklarından olmuşlardır. Bu sayımlar yani tahrir işlemi ile sistemin işleyişi, mahalli idari olarak takip etme daha kolay olmuştur. Mahalli yönetimlerin temel ilkelerinin belirlenip, merkezin mahalli yönetimlerin kontroledilmesinde tahrir sistemi ile mümkün olmuştur.

1.1.2. Tahrir Sisteminin Uygulanması

Tahrir yapılırken ilk olarak, işi iyi bilen yetenekli deneyimli güvenilir bir Emin veya Kâtip seçilirdi. Bu seçilen kişiye “Muharrir-i Memâlik”, “Muharrir” ya da “ İl Yazıcı” denirdi. Emin ya da kâtibin yanında tahriri yapılacak bölgenin büyüklüğüne göre bir kâtip kadrosu verilirdi. Bu seçilen görevlilere tahrir yapılan bölgenin idare amirleri her türlü yardımı yapmaya mecburdurlar. Ayrıca bölgenin kadıları, tımar defterdarı, defterdar kethüdası heyette bulunurdu.

Bu heyet yeni fethedilmiş toprak üzerinde idarî teşkilat kurardı. Daha sonra bu heyet kendilerine verilen emre göre, tahriri yapılacak olan arazi önce padişah hasları, vezir, beylerbeyi, sancak beyi hasları, zeametler, tımar, padişahlara ait vakıflar ve diğer vakıflar olmak üzere çeşitli türlere bölünürdü. Bir önceki tahririn defterini yanına alan tahrir heyeti, önce tahriri yapılacak olan eyaletin merkezini ziyaret eder, daha sonra eyaletteki tahriri yapılacak olan bütün idari birimleri ziyaret ederdi.

---

¹⁵ İnalçık,(2009), “Devlet-i’ Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I”, s.219.

Tahririn yapıldığı sırada tahrir heyeti bütün vergi mükelleflerini ve onların bütün buluş çağına erişmemiş oğullarını görürdü. Vergilerin miktarları ve oranları da bu esnada tespit edilirdi. Tahrir için oluşturulan bu heyet daha sonra şehir, kasaba ve köyleri tek tek dolaşarak buralarda ikamet eden vergi müelliflerinin künyelerini vergiden muaf olan varsa vergiden muaf olanları ve neden vergiden muaf olduklarını açık bir şekilde tahrir defterine yazarlardı. Tahrir defterine istatiki olarak yazılan bilgiler sonucunda topraklı köylü, topraksız köylü, evli, bekâr, dul, sakat, Müslüman, gayr-ı müslim gibi bilgilerin tamamı kayda geçirilmiş olurdu.

Osmanlı'da tahrirlerin 30-40 yılda yapılması kanundu, bu kanunun dışında tahrirler yeni bir yer fethedildiğinde, taht değişikliğinde veya savaş, afet ya da gelir toplama nedenlerinden dolayı tahrirler yenilenirdi.

1.2. Osmanlıda Tımar

Tımar, Osmanlı İmparatorluğunda geçimlerini veya hizmetlerine ait masrafları devlet hazinesinden para çıkmadan bir kısım asker ve memur'un muayyen bölgelerden kendi hesaplarına tahsil hakkı ile birlikte verilmiş olan vergi kaynaklarıdır. Bu vergi kaynakları gelirinin yıllık olarak 20.000 akçeye kadar olan askeri dirliklere verilen isimdir.¹⁶

“En açık tanımı ile tımar; devlet görevlilerine hizmetleri karşılığında, belli bir bölgenin vergi toplama yetkisinin devredilmesi anlamına gelmektedir. Geçimlik anlamına gelen dirlik terimi, tımar ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Tımar yoluyla kâtipler, dini görevliler, kadılar, gibi sivil görevlilere maaşları karşılığında gelir tahsisleri yapılmasına rağmen, genel uygulamada, tımar sisteminin asıl amacının seferler için asker beslemek olduğu söylenebilir.”¹⁷

“Geniş bir coğrafya üzerinde söz sahibi olan Osmanlı Devleti fethettiği coğrafyalarda devam edegelen farklı ekonomik oluşumlar ve de farklı kültürlerle tanışmıştır. Bu durumu kendi merkezi işleyişi ve fethedilen yerlerdeki düzen bozulmadan sağlaması tımar sistemi ile mümkün olmuştur. Osmanlıda tımar sisteminin uygulanma zamanının başlangıcı bilinmemekle birlikte ortaya çıkan

---

¹⁶ Barkan, “Tımar”, İA, s.286.

¹⁷ Acun,(2002), “Klasik Dönem Osmanlı Eyalet Tarzı Olarak Tımar Sistemi ve Uygulaması”, Türkler, C: 9, Ankara, s.901.

bilgiler göstermektedir ki Halifeler devri, Selçuklu, Anadolu Selçukluları, İlhanlılar ve daha sonra gelen Türk beyliklerinin uyguladığı “ikta” sisteminin devamı niteliğinde ortaya çıkarılmıştır. Osmanlı Devletinin kuruluşundan itibaren yeni fethettiği coğrafyaları asker veya kumandanlara mülk olarak vermiştir. Bu uygulama şeklide tımar şekline dönüşmüştür. Kaynaklar incelendiği zamanda gösterdiği gibi ilk tımarla ilgili kayda I. Murad devrinde rastlanmıştır.”¹⁸

Devlet mülkiyetinin benimsendiği Osmanlı Devleti bu toprakları devlet tarafından şahıslara özel mülk olarak verilmeyip, sadece ödenmesi gereken vergiler karşılığında her arazi sahibinin elinde işlevine uygun yani intifa hakkına ait hizmetler yerine getirildiği sürece arazi sahibinin elinde kalmıştır, köylü mülkiyet ve tasarruf hakkı devlete ait olan bu mîri arazi üzerinde kiracı konumundaydı. Bu durum bulunduğu dönem göz önünde bulundurulursa tımar sistemi Osmanlı zirai ekonomisinin temelini oluşturuyordu.

---

¹⁸ Halaçoğlu, “Klasik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilat”, Türkler, Yeni Türkiye Yayınları, C:9, s.1485.

2. GÜRCİSTAN EYALETİ'NİN

2.1. İdari Yapısı

Osmanlı Devleti'nin idari taksim bakımından en büyük olanı Eyaletlerdi. Osmanlı'da beylerbeyilik, eyalet ve vilayet olarak isimlendirilen bu üniteler idari yapıyı oluştuyordu.

Osmanlı'da XVI. Yüzyılda Eyaletlerin başında Beylerbeyiler, sancakların başında ise sancakbeyi denilen görevliler vardı. Bunlar Osmanlı ümerası içinden tayin edilerek görev süreleri devletin uygun gördüğü süre içinde eyalet ve sancağı tasarruf ederek kendilerine has olarak verilen dirlikleri tasarruf ederlerdi. Osmanlıda eyaletler sancaklardan oluşurdu. Sancaklar Osmanlı idari sisteminin yanında mali ve askeri sistemin de temeli durumundaydılar. Osmanlı'da sancak birimi esas alınarak tahrir yapılı ve kanunnâmeler de yine her sancak için ayrı ayrı düzenlenirdi.

Osmanlı idari yapısında klasik sancak dışında hükümet sancağı olarak adlandırılan ve idarelerinin mahalli beylere ocaklık olarak verilen sancaklarda vardı bu sancak çeşidinden başka bir diğer sancak çeşidi Osmanlılar da yurtluk – ocaklık sancakları. Bu sancakların oluşumunun en önemli sebebi Osmanlı Devleti'nin siyasi yönden hareketli olan sınır bölgelerinde genellikle olurdu, bunun en önemki sebebi ise mahalli beylerin mevcut olan bölgesel nüfuzlarından faydalanarak merkezi otoriteyi tesis etmekte. Bu durum devletin gerek gördüğü zaman sancak durumunun kaldırıldığı ve ve tasarruf edilen gelirlerin havass-ı hümayuna geçtiği de bilinmektedir. Ocaklık sancakların birden fazla kişinin tasarrufunda olduğu durumlarda vardır bunun en güzel örneği Çıldır Eyaleti'ne bağlı olan Livane Sancağı ocaklık yolu ile 1/3 Ferhad Paşa'ya, 2/3'ü de Sefer Paşa'nın oğluna verilmiştir. Osmanlılarda önemli olan devletin bekası ve istikrarlı ortamın sağlanması olduğu için bu iki önemli unsur zarar görmeden ocaklık sancakların tasarrufu ve işleyişi konusunda kanunnâmeler devletin durumu ne gerektiriyorsa o duruma uygun olarak oluşturulurdu.

Yurtluk ve Ocaklık sancak idaresine bakıldığı zaman bu sancaklar başka bir idari sistemi ve arazi tasarruf şeklini ifade eder. Bunun anlamı bir yerin vergilerinin gelirinin kaydı hayat şartıyla ya da irsen bir kişiye verilmesi demektir. Yurtluk sancaklarda kaydı hayat şartı, ocaklıkta ise irs yoluyla geçme durumunda

söz konusudur. Yurtluk ve ocaklık sancaklarda her ikisi şartta bulunmaktadır. Bu sancaklara Osmanlı'da Doğu Anadolu bölgesinde daha sık yapılsada İmparatorluğun başka bölgelerinde de rastlanılmaktadır. Yurtluk ve ocaklık sancağı'nın başında bulunan sancakbeylerinin idari haklarının yanında bazı durumlarda kazai hakları da vardı. Bu duruma örnek olarak Gürcistan'da Pertekrek ve Livane sancakları bu sancaklardandı. Kendilerine verilen ferman-ı hümayûn gereğince tahriri yapılmayanlardandı. Bu sancakbeyleri kendilerine senelik has verilenler ve verilmeyenler olarak da ayrılırlardı. Senelik olarak kendine has verieln sancakbeyi, normal sancakbeyi gibi savaşlarda yararlılık gösterdiklerinde bir ilerleme alırlardı. Bu sancaklarda devlet kendine göre bir kontrol sistemi kurmuştu, sancağın bazı gelir kaynakları padişah hasası olarak ayrılmıştı. Ve bu sancakbeyleri adli olarak da kontrol altında olurdu.

1555 Amasya Antlaşması ile Batı Gürcistan ve Samtskhe-Saatabago'nun (Samtskhe Atabeyliği'nin) Batı kısmı Osmanlı'ya geçmiş ve 1590 İstanbul Antlaşması ile Batı Gürcistan ve Samtshe Atabeyliği'nin tümü Osmanlı yönetimine tamamen girmiştir.

Lala Mustafa Paşa bölgede Osmanlı hâkimiyeti'ni güçlendirmek için yeni bir eyalet kurmuş 1 Temmuz 1579 ve bazı kaynaklar da 1580 yılında kurulan bu eyalete Çıldır zaferinin anısı olarak Çıldır nam-ı diğer Ahıska Beylerbeyliği adı verilmiştir. Çıldır Eyaleti'nin merkezi olan Ahıska (Akhaltsikhe) günümüzde Gürcistan Cumhuriyeti sınırları içinde olan Samtskhe-Javakheti Vilayetinin merkezi şehridir. Çıldır, nam-ı diğer Ahıska Eyaleti 250 yıl Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yer almış ve 1828-1829 Rus savaşı sonucu Edirne Antlaşması gereğince Ahıska dahil Ruslara tazminat olarak 10 sancak bırakılmış ve bu sancaklar Osmanlı İdari Sisteminden kaldırılmıştır. Osmanlı Devleti sınırları içinde kalan beylerbeyliğin diğer 14 sancağı da Çıldır Sancağı adı altında Erzurum Beylerbeyliği'ne bağlanmıştır. Çıldır Sancağı 1866-1867 tarihinde Şavşat, Tavusger, Ardanuç, Göle, Posof, Çıldır Mamervan, Penek, Kiksim ve Oltu Kazalarından oluşmuş ve 1871-1872 yıllarındaki düzenlemeyle bu sancak sayısı Oltu, Ardanuç ve Ardahan olarak üçe indirilmişti.

1580 yılında bilgilerimizin daha netleştiği bu coğrafya öncesinde ki tarihlerde 1535 yılında kurulan Erzurum Beyleybeyili'ği içinde yani Erzurum Beylerbeyliği'ne bağlı sancaklar arasındadır. Bu dönemde bu beylerbeyili'ğe bağlı olan sancaklara arasında bulunan ve daha sonra Çıldır Sancağı'na bağlanan

Gürcistan bölgesinin idari yapısındaki sancaklar şöyledir: Erzurum Beylerbeyliği'ne bağlı olan sancaklar: Batum Sancağı, Tortum Sancağı, Pertekrek Sancağı (Ocaklık), Kemhis Sancağı, Tavuskâr Sancağı, Peneskird Sancağı (Ocaklık), Ardanuç Sancağı, Livane Sancağı (Ocaklık), Ardahan Sancağı, Kars (Bardız) Sancağı, Şavşat Sancağı (Ocaklık), Küçük Ardahan Sancağı (Ocaklık), Acara Sancağı (Ocaklık), Maçehil Sancağı ve Faş Sancağı'dır.

2.1.1. Batum Sancağı

Batum ve dolayları, Birleşik Gürcü Krallığının parçalanmasından sonra, XIV. yüzyılda Gurie melikleri idaresine geçmiştir. Daha sonrasında Batum ve civarının Osmanlılara geçmesi 1545 yılındadır. Bu dönemde Trabzon Sancakbeyi bulunan (1545-1549), Bıyıklı Mehmed Paşa-oğlu Mustafa Paşa'nın bu civardaki Gonia(Gönye) kalesini tamir ettirdiği belirtilmektedir. Bu dönemde Batum'un da sancak itibar olunarak, Erzurum Beylerbeyliği'ne bağlandığı anlaşılmakla birlikte buranın hangi tarihte sancak olduğu tesbit edilememektedir. Ruûs kaydında, Batum'un ilk sancakbeyi olduğu sanılan Emir Bey için 1550 tarihinde Canik Sancağı 200.000 akçe ile sabıka Batum Beyi Emir Bey'e buyuruldu denilmektedir. Daha sonraki dönemlerde 1556 tarihli bir mühimme kaydında, Süleyman Bey'in Batum sancağı'na Süheyl ve Sinan Beylerden sonra tayin edildiği geçmektedir.

Batum Sancağı'nın oluşumundan sonra ne zaman tahrir yapıldığı ve bu tahrire bağlı olarak düzenlenen defter tespit edilememiştir. 1564 tarihli divan kalemi kaydında, Batum Sancağı'nın müceddeden kitabet olduğunu belirttiği halde, arşivlerde Batum'un bu tahririn defterinde bulunamamaktadır.

Batum Sancağı'nın oluşumundan sonraki idarî teşkilatı hakkında bir bilgi olmadığından dolayı sancağın kaç kazadan oluştuğu da bilinmemektedir. Sancağa bağlı nahiyelerle ilgili bilgileri de daha sonraki tarihli diğer arşiv kayıtlarından tespit edilmiştir. 1565-1566 tarihlerinde Batum Sancağı, Gonia kalesi, Arhave ve Atina nahiyelerini ihtiva edildiği görülmektedir. 1578 İran harpleri sırasında Erzurum Beylerbeyliği'nden ayrılarak müstakil bir Beylerbeylik haline gelmiştir.

19

---

¹⁹ AYDIN, *Erzurum Beylerbeyliği ve Teşkilatı (Kuruluş ve Genişleme Devri 1535-1566)*, s 259.

Hangi tarihte beylerbeyilik olduğu bilinmemekle beraber Faş (Poti) 1580 yılında Batum Beylerbeyiliğine bağlanmıştır.

2.1.2. Tortum Sancağı

Tortum bölgesinin tamamen 1549 tarihinde Vezir Ahmet Paşa'nın Gürcistan Seferin'de Osmanlı idaresine geçtiği bilinmektedir. Bu fetihten sonra Tortum Sancak olarak Dulkadrlu Ali Bey'e verildiği bilinmektedir. 1579 yılına kadar normal sancak olarak idare edilmiş daha sonrasında bu yıl içinde yurtluk ve ocaklık olarak Yutam Bey oğlu İskender Bey'e Livâ-yı Tortum olarak verildiği bilinmektedir. Tortum Sancağının normal sancak olduğu dönemlerde yapılan ilk tahririnin ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Bu sancağın 1555-1558 yılında bir tahrir daha yapıldığı bilinmektedir. Daha sonra geçen Tortum Sancağının tahriri 1574 yılındadır. Tortum ve Akça-kale olmak üzere iki kazadan olduğunu görmekteyiz. Bu tarihte Tortum, Ahçirik, Liskâv, Hahu ve İşhan olarak 5 nahiyeye ayrılmıştır. Bunlardan ilk üçü Tortum kazasına diğer ikisi Hahu ve İşhan'ın ise, Tortum'un kuzeyindeki Akçakale kazasına bağlıdır. 1574 tarihli deftere göre, Tortum Sancağı, Tortum, Pert-ekrek ve Kudrevçor olmak üzere üç nahiyeden oluşuyordu bu tarihlerde Ahçirik, Liskâv, Hahu ve İşhan nahiyeleri Tortum Sancağına bağlı değildi. Pert-ekrek daha sonra Ocaklık Sancak olmuştur.²⁰

2.1.3. Pert-Ekrek Sancağı (Ocaklık)

Pert-ekrek 1538'de Sancak olarak verildiği bilinse de 1550 yılından sonra Sancak olarak adı ruıs kaydında geçmektedir. Bu sancağın Gürcü Beka Bey'e verildiği bilinmektedir. 1574 tarihli tahrir defterinde Pert-ekrek'in Tortum Sancağı'na bağlı bir nahiyeye olduğu görülmektedir. Bu durum 1569-1585 tarihli İmparatorluk İdari Taksimat defterinde, Pert-ekrek, 1579 da kurulan Çıldır Beylerbeyliği'nin bir sancağı olarak görülür. Pert-ekrek'e ait tahrirlerin 3 defa yapıldığı bilinmektedir, 1574 yılında Tortum Sancağının nahiyesi olarak tahririnin yapıldığını da biliyoruz. Bu durum göstermektedir ki ocaklık sancakların tahrirleri ayrıntılı bir şekilde yapılmadığı için bu sancakla ilgili kesin bilgiler zor olmaktadır.

---

²⁰ AYDIN, *Erzurum Beylerbeyliği ve Teşkilatı (Kuruluş ve Genişleme Devri 1535-1566)*, s 262.

2.1.4. Kemhıs Sancağı

Kemhıs'ın 1549 da Kemhıs Beyi Erzurum Gönüllüleri Ağası Haydar Bey'e tahsis edildiği görölmektedir. 1554 yılında sancağın başında Mehmed Bey isimli Sancakbeyi'nin ismi görölmektedir. Bundan sonra Kemhıs Sancağının adına kayıtlarda rastlanmamaktadır. 1557 tarihli tezkirede Kemhıs'ın Ardahan Sancağına bağlandığı görölsede sancağın idari taksimi anlaşılamamaktadır.

2.1.5. Tavuskar Sancağı

Belgelerdeki adı Tavuskar ve Tavusker olarak geöen ve coğrafi bölge olarak bugünkü Erkinis ile Olur kazası arasındaki dağlık yerin adıdır. 1550 yılında Erzurum Beylerbeyi Kara-şahin Mustafa Paşa tarafından fethedilmiştir. 40 köyü ve 418 re'aya'sı olan Tavusker sancak olmaya uygun görölerek 1550 yılında 200.000 aköe ile Rıdvan Bey'e verilerek sancak haline getirilmiřtir²¹. Sancağın daha sonra Sinan Bey'e verildiği bilinsede sonraki sancaklar listesinde yer almamaktadır. Bu durumda Sancakbeyliğinin bittiğinin ve Arhahan Sancağın'nın bir nahiyesi olduğunu 1664 tarihli arşiv kaydında geömektedir.

2.1.6. Peneskird Sancağı

Kemhıs ile Ardahan arasında Kanlı Geöit yakınında bir kale olan Peneskird Vezir Ahmet Paşa'nın 1549 Gürcistan seferi sırasında fethedilmiştir. 1552 tarihli terakki defterinde, Peneskird sancak olarak geömektedir. 1554 yılı mühimme kaydın da Peneskird Beyi'nin Gürcü Beylerinden Kaplan Bey olduğu geömektedir. 1558 tımar kaydında buranın nahiye olarak Ardahan Sancağı'na bağlandığı anlaşılmaktadır.

2.1.7. Ardanuö Sancağı

Erzurum Beylerbeyi İskender Paşanın Ardanuö seferi ile 1551'de fethedilmiştir. Ardanuö'un ne zaman sancak olduğu bilinmemektedir. 1553 yılında Ardanuö'tan sancak olarak bahsedilmektedir. 1554 yılında sancağın başında Sinan Bey adında sancak beyi vardır bu durum 1558 yılında değişerek sancağın başında Hasan Bey'in ismi görölmektedir. Sancakbeyi tayinlerinde bize verdiği bilgilerden anlaşılacağı gibi Ardanuö'un ocaklık sancak değil normal

---

²¹ AYDIN,a.g.e.,s.266.

sancak konumunda olduğu anlaşılmaktadır. 1557 yılında Ardanuç Sancağı'nın bölge sancaklarını yazan Ömer Bey tarafından tahririnin yeniden yapıldığıda kayıtlarda geçmektedir.

1574 yılına gelen tahrir kaydında bölgenin diğer sancaklarını da görebiliyoruz. 1580 yılında Ardanuç Sancağı Erzurum Beylerbeyiliğinden ayrılarak Çıldır Beylerbeyiliğine bağlanmıştır.²²

2.1.8. Livane Sancağı (Ocaklık)

Livane Sancağı'nın coğrafi alanı bugünkü Yusuf-eli ve Artvin alanlarının genel adı olan yerler olarak kaynaklarda geçmektedir. İlk Erzurum Beylerbeyi Mehmed Han zamanında fethedilmiştir. 1538 yılında Kullar Ağası Murad Bey'e Sancak olarak verilsede sancağa ait olan alanlar tam olarak bilinmemektedir. Daha sonraki kayıtlarda da Livane Sancağı hakkında bilgi yoktur. 1552 yılında sancağın Gürcü Beylerinden Pert-ekrek Sancağı'nın başında bulunan Beka Bey'in kardeşi Zuzende Bey'e ocaklık olarak verildiğini görmekteyiz. Daha sonra bu iki kardeşin arasında ki anlaşmazlık sebebi ile 1560 yılında Livane ve Pert-ekrek sancaklarının tahriri ayrı ayrı yapılmıştır. 1566 tarihinde Sancağın başında Mehmed Bey olduğu bilinsede ne kadar sancağın başında kaldığı bilgisi yoktur. Sancağın 1581-1582 yılında Erzurum Beylerbeyiliğinden ayrılarak Çıldır Beylerbeyiliğine bağlandığını biliyoruz. 1609 yılında Kars'a bağlı tek ocaklık sancak olarak görülmektedir. 1631-1632 yılında Sancağın Çıldır Eyaleti'ne bağlı 3 hisse halinde ocaklık sancak olarak kayıtlıdır.²³

2.1.9. Ardahan Sancağı

Erzurum Beylerbe'yi İskender Paşanın arzından anlaşıldığına göre 1551 yılında Ardanuç Kalesi'nin fethinden Ardahan ve Kinzo-Damal'ın da fethedildiğini görmekteyiz. Ardahan'ın sancak olma tarihi ile ilgili kesin bir bilgi yoktur.1552 tarihli terakki defterinde, Ardahan sancak olarak geçmektedir. 1554 yılında Sancağın başında Mehmed Bey'i görmekteyiz. 1558 yılında ise Ardanuç Sancakbeyi Mehmed Beyin tayin olduğunu görüyoruz, yapılan sancak beyi tayinlerinden de anlaşılacağı gibi Ardahan Sancağı'nın ocaklık sancak olmayıp normal sancak konumunda olduğu anlaşılmaktadır.

---

²² AYDIN, a.g.e., s. 269.

²³ AYDIN, a.g.e., s.271.

Bölgenin diğer tahrirlerinde yapan Erzurum zaimlerinden Ömer Bey'in tahrir yaptığı fakat sancağın dirliklerinin 1556-1557 tarihinde tespit edildiği bu defterde daha önce ayrı olan Kemhis ve Peneskird'in Ardahan Sancağına katıldığını görüyoruz. 1574 tarihinde sancağın tahriri yeniden yapılmıştı. Okuduğumuz kaynak belgeden edindiğimiz bilgilerde de görüldüğü gibi Ardahan Sancağı'nın adının Ardahan-ı Büzürk yani Büyük Ardahan olarak geçmekte ve bu tarihte Güney, Kuzey, Mişe, Bereken, Kemhis, Penek ve Peneskird nahiyelerine ayrıldığını görmekteyiz. 1574 tarihinden sonra Ardahan-ı Büzürk adı ile anılmıştır.

24

2.1.10. Kars (Bardız) Sancağı

Arşivlerde önce Bardız sonra Kars veya Bardız- Döşkaya olarak geçen bu sancak ilk Erzurum Beylerbeyi Mehmed Han zamanında 1536-1537 fethedilmiştir. 1540 tarihli tahrir defterinde bu bölgenin Pasin Sancağı'nın Zivin ve Minickerd nahiyelerine bağlı görülmektedir. 1547 maliye defterinde Bardız Sncakbeyi olarak Sinan Bey vardır. 1553 ruûs kaydında Sancakbeyi olarak Kazan Bey olduğu bilinmektedir. Kazan Bey daha sonra 1554 tarihinde Kars Beyi, yine aynı tarihli mühimme kaydında Kazan Bey Kars-Bardız ve Döşkaya Beyi olarak geçmektedir. 1560 yılına kadar Sancağın başında olduğu bilinmektedir. Kazan Beyin ölümünden sonra Sancağın başına Şah Mehmed Bey vardır. 1566 yılına kadar Sancak Beyi olarak Mehmed Bey görülmektedir. Sancağın kaza mahiyeti bilinmemektedir. 1560-1565 yıllarında Kars Sancağı; Kars, Verişan, Çörk, Kızıl-Gedik, Kuzey, Döşkaya, Ereklî, Yedi-Kilise olarak 8 nahiyeye ayrıldığı bilinsede 1574 tarihli tahrir de Kars ve Kızıl-Gedik nahiyeleri yoktur. Verişan, Döşkaya ve Kuzey olarak 3 nahiyeye olduğunu bilinmektedir. 1580 yılında bu sancak da Erzurum Beylerbeyliği'nden ayrılmıştır.²⁵

2.1.11. Şavşat Sancağı (Ocaklık)

Şavşat'ın Osmanlı idaresine ne zaman geçtiği ile ilgili bir bilgi yoktur. Buranın Osmanlı'ya Ardanuç ve Ardahan'ın fethiyle 1551 de katıldığı tahmin edilmektedir. 1554 tarihli ruûs kaydında Şavşat Sancak Bey'i olarak Gürcü Beylerin'den Yusbet Bey'i görmekteyiz. Ocaklık sancak olduğunu anlaşılan sancak Erzurum Beylerbeyliği'ne bağlıdır. 1555 yılına kadar sancağın başında

---

²⁴ AYDIN, a.g.e., s.273.

²⁵ AYDIN, a.g.e., s.279.

Yusbet Bey vardır. Sancağın idari durumu ile ilgili bilgi sancağın tahriri yapılmadığı için bilinmemektedir. 1609 yılında Şavşat'ın ocaklık sancak olarak Çıldır Beylerbeyliği'ne bağlandığını görüyoruz. 1631-1632 yıllarında yeniden Erzurum Beylerbeyliği'ne bağlıdır.²⁶

2.1.12. Küçük Ardahan Sancağı (Ocaklık)

Bu bölgenin Mehmed Han zamanında Osmanlı'ya katıldığı bilinmektedir. Vilayet-i Gürcistan'ın bazı yerlerinin tahririni yapan Erzurum zaimlerinden Ömer Çelebi 1557-1558 yılında Küçük Ardahan'ın Yusuf veled-i Ahmed'in tımarı kaydında sancak olarak geçmektedir. 1560 tarihli mühimme kaydında Küçük Ardahan'ın sancak olduğunu kanıtlamaktadır. Buranın başında Sancakbeyi olarak Mehmed Bey görülmektedir. Mehmed Beyden sonra Mahmud Bey görülür sancağın başında ne kadar kaldığı bilinmemektedir. 1574 Küçük Ardahan Sancağı tahrir defterinde sancağın başında yine Mehmed Bey sancakbeyi olarak geçmektedir 1580'e kadar böyledir, sonrasında Mehmed Bey oğlu Yusuf için bu görevinden ayrılır. Bu durum Küçük Ardahan Sancağının ocaklık sancak olduğunu göstermektedir. 1631-1632 de Ardahan-ı Küçük ve Göle-i Ardahan olarak iki ayrı sancak olarak Kars Eyaletine bağlanmıştır.

2.1.13. Acara Sancağı (Ocaklık)

Acere, Acere-deresi ve Acara olarak arşivlerde bilinen coğrafyanın Osmanlı idaresine kesin olarak hangi tarihte geçtiği bilinmemektedir. Acara'nın sahibi olan Gürcü Beyi'nin 1550-1551 Ardanuç ve Ardahan fethiyle yada Amasya Antlaşması'ndan sonra Osmanlı hakimiyetini tanıdığı tahmin edilmektedir. Buranın sancak olarak Gürcü Beyi Bican'a bırakıldığı sonrasında ise Bican Bey İstanbul'a giderek Müslüman olmuş ve Mehmed ismini almıştır. 1566 da 300.000 akçe haslar ile Acara Sancağı'nın başındadır. Sancağın başında sonra kimin olduğu bilinmemektedir. 1584'de Acara'nın Gürcülerin eline geçtiği bilinmektedir, bu durum 1586'da Çıldır Beylerbeyliği'ne yazılan hükümde bölgenin Acara-i Ülya ve Acara-i Süfla olarak geçtiği bilinmektedir. 1609'da normal bir sancak olarak Çıldır Beylerbeyliği'ne bağlıdır. 1631-1632 İmparatorluk idari taksimat defterinde Acara'nın Acere-i Ülya ve Acere-i Süfla, Emirhevi veya

---

²⁶ AYDIN, a.g.e., s.285.

İmerhevi olarak üç ayrı ocaklık sancak olarak Kars Beylerbeyiliği'ne bağlandığı görölmektedir.²⁷

2.1.14. Maçehîl Sancağı

Maçehîl 1487 'de Fâtih devrinde Osmanlı idaresine giren ve bugünkü Artvin Vilayeti dahilinde Rus sınırında nahiye olan yerin coğrafî adıdır. Buranın daha sonra elden çıktığı ve ikinci fethi Trabzon Sancak Beyi olan Mustafa Paşa tarafından 1550 yılındadır. Buranın nasıl bir idareye sahip olduğunu bilinmemektedir. 1576'da Erzurum'a bağlı sancak olarak görölür. 1609'da Ahılkelek ile birlikte sancak olarak Çıldır Beylerbeyiliği'ne bağlıdır. 1631-1632 de ocaklık olarak yine Çıldır Beylerbeyiliği'ne bağlı görölmektedir.²⁸

2.1.15. Faş Sancağı

Faş bugünkü Potin'in eski adıdır. Bu bölgenin ne zaman ele geçtiği ve nasıl bir idare ile yönetildiği bilinmemektedir. 1569-1585 arasındaki tayin kayıtlarını içeren taksimat defterinde Faş, Erzurum Beylerbeyiliği'ne bağlı sancak olarak görölmektedir. 1580'de Batum'a katıldığı görölmektedir. 1609 ve 1631-1632 kayıtlarda Faş sancak olarak geçmektedir.²⁹

---

²⁷ AYDIN, a.g.e., s.294.

²⁸ AYDIN, a.g.e., s. 295.

²⁹ AYDIN, a.g.e., s. 296.

3. 0525 NUMARALI TAPU TAHRİR DEFTERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE TAHLİLİ

3.1. Defterin Tablo Halinde İncelenmesi

Tablo 3.1. 0525 Numaralı Tapu Tahrir Defteri

Kaza	Karye	Mezra	Mücerred	Hane	İspenç		Sair		Resm-i hınta		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam
					Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
Nahiye-i Tortum bi-tabii'im	Karye-i Kilis-i Nebat	Ma Mezrai Kefe ve Homour ve Uveys	-	90										
Nahiye-i Tirkedek	Karye-i Tirked		90	135										
	Karye-i Gülübad	Mezraa'i Şagan ve kılavar ve hakeskü ve elvilad	8	26										
	Karye-i Kücenk	Mezraa'i bağlek ve makcan ve girbol	25	76										
	Karye-i Kesksa	mezraa-i eğdek ve sica ve enek ve saves ve halaskur ve simsek tabii'kariye mim	68	256										
	Karye'i Berkedek	Tabii'i berkedek aristidi	112	408										
	Karye-i Sulburuk	Mezraa'i benivane tabii'mim	7	27										

Tablo 3.1. 0525 Numaralı Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Deştbanı	Asiyab
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe						
	Karye-i Necafta	Tabii Berkedek		16	65												
	Karye-i Gülesur	Tabi'i berkedek		3	5												
	Karye-i Gurkanis Galya	Hostuval ve balbas ve mamakarnis tabi-i mim		31	112												
	Karye-i Dutçatak	Mezraa'i kakis ve salvalmas tabi-i karme-i mim		28	118												
	Karye-i Hako	Tabi'i berkedek		5	17												
	Karye-i Corganıs Cuvla	mezraa-i granis ve adagir		4	15												
	Karye'i Hankas	Tabii'i mezraa-i kadiri ve nesafanlis		11	40												
	Karye-i Vanik	Tabii-i mezraa'i gramaksur ve sustara		7	31												

Tablo 3.1. 0525 Numaralı Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Deştbanı	Asiyab
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe						
	Karye-i İsasur	Tabii Berkedek		17	70												
	Karye-i Hamırdan	Tabii-i mezra-i mim		7	30												
	Karye-i Krasıs	Tabi-i berkedek		5	18												
	Karye-i Erkil	Mezraa'i tabii berkedek		5	15												
	Karye-i Kesürin	mezraa-i tabii berkedek		5	24												
	Karye'i Dümkaçık	(ulya ve sufla)Tabii'i berkedek tabii mezra-i sahlip ve dankes ve mansıkra ve saranik		8	36												

Tablo 3.1. 0525 Numaralı Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
Nahiye-i Kodruhor	Karye-i Kodrasip	Tabi-i Kodrocor		35	139										
	Karye-i Mohurlop	Tabi-i Kodrocor		22	81										
	Karye-i Kazmirik	Mezraa'i Üsküvan tabi-i mezra-i mim		27	78										

Tablo 3.2. Transkripsiyonu yapılan defterin Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı

NAHİYE	KARYE	AKÇE
Nahiye-i Kuzey	Karye-i Dimat Adali ma mezrai	1200
	Mahsul-u Yumacene	1200
	Mahsul-u Tamgat Ahsan	6500
	Mahsul-u Posun ve'sun	500
	Mahsul'u Cizye-i Hassa'i Cebran	3000
	Mahsul'u Beytülmal-ı Amme	3000
	Mahsul-u Adet-i Ağnām	17000
	Mahsul-u Bağ'at	6000
	Memlaha-i Çoban Yarar	3000
	Resm-i Kışlak	2000
	Adet-i Mal-i Yave	1100
	Karye-i Tebürde'de bî ulya ve sufla	3000
	Karye-i Saccı	5000
	Karye-i Üverscum	6000
	Kariye-i Kodsı	7000
	Karye-i Marsil	9000
	Karye-i kefek-u ulya maa mezra	1200
Nahiye-i Kuzey	Karye-i Kefek-i sufla	7000
	Karye-i Ödek maa mezra	10.000
	Karye-i Dutsıl	10.000
	Karye-i Mazurup	5999
	Karye-i Köktaya nām-ı diğer Kabup Eğrisi	2000
	Karye-i Madros	5400
	Karye-i Diyak-ı ulya ve sufla ma'a mezraa	4000
	Karye-i Hangi	3000
	Karye-i Çelkümi ulya	3000
	Karye-i Pirpirenki ulya ve sufla	2000
	Karye-i Sinne İsine	4300
	Karye-i Tebürük	5000
	Karye-i Tertos	4000
	Karye-i Kocahor	5000
	Karye-i Toyrak	3000
	Karye-i Horos	6000
	Karye-i Holum sufla	<u>300</u>

Tablo 3.2. Transkripsiyonu yapılan defterin Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHİYE	KARYE	AKÇE
Nahiye-i Lori	Karye-i Urducuk maa mezra	18000
	Karye-i Şeyhcik maa' mezra	4000
	Karye-i Hacurnus	5000
	Karye-i Pernasor ma'a mezra	10.000
	Karye-i Ucnah	4000
	Karye-i Pason ma'a mezra	3000
	Karye-i Esnek ma'a mezra	4500
	Karye-i Colos	3000
	Karye-i Arnıgur	5000
	Karye-i Uyguduk ma'a mezra	6000
	Karye-i Şehsor ma'a mezra	1000
	Karye-i Arnidus ma'a mezra	11000
	Karye-i Prasor	5000
	Karye-i Takos	5200
	Karye-i Merkosil	12400
	Karye-i Karabor	6000
	Kariye-i Sidalis	2000
Nahiye-i Lori	Karye-i Kundacur	5000
	Karye-i Bogus ma'a mezra	4600
	Karye-i Dugavir	5000
	Karye-i Pirnakor-u ulya ve sufla	5000
	Karye-i Şeyh yeri	7000
	Karye-i Magdavik	6000
	Karye-i Diyat Azdan	15000
	Karye-i Melgir ma'a Esik	9000
	Karye-i uzduk ma'a mezra	1000
	Kariye-i Prakes	6500
	Karye-i Moneyus	9000
	Karye-i Hakam ma'a mezra	25000
	Karye-i Moskur ma'a mezra	10.000
	Karye-i Hoca-u ulya ve Eşnemerck	18500
	Karye-i Eynik ma'a mezra	5000
	Karye-i Yıldahor ma'a mezra	22000
	Karye-i Dasgin ma'a mezra	8000
Nahiye-i Lori	Karye-i Dasgin ma'a mezra	8000
	Karye-i İne	11000
	Karye-i Emrek	3600
	Karye-i Melvnis	5000
	Karye-i Ilzamur	2000
	Karye-i Usenca ma'a mezraa	4000
	Karye-i Mardek	5999
	Karye-i Acun	2000

Tablo 3.2. Transkripsiyonu yapılan defterin Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHİYE	KARYE	AKÇE
Nahiye-i Masrcor	Karye-i Vasil nâm-ı diğer Tangil	
	Karye-i Urun-ı ulya	5000
	Karye-i Urun-ı sufla	5000
	Karye-i Eksan Köy	5000
	Karye-i Duki	5000
	Karye-i Arsi	5600
	Karye-i Drakis ma'a mezra	6000
	Karye-i Klami ma'a mezra	5000
	Karye-i Timin ma'a mezra	10500
	Karye-i Çatalköy ma'a mezra	9000
	Karye-i Posnik ma'a mezra	8500
	Karye-i Hasırni ma'a mezra	4000
	Karye-i Bertus	5000
	Karye-i Karacan nâm-ı diğer Karahaç	5000
	Karye-i Kuraçlık	5000
	Karye-i Bubirgir	6000
	Karye-i Sarzakur ma'a mezra	8000
Nahiye-i Kub	Mezra 'a-i Yaylak	2000
	Karye-i Bondırhas	8000
	Karye-i Daskut	6000
	Karye-i Dayras ve Gerçlü ma'a Aden	6000
	Karye-i Dacrek-i sufla ma'a mezra	6000
	Karye-i Kocut	5000
	Karye-i Çinokhor nâm-ı diğer Sinanlı	6000
	Karye-i Çongar	6000
	Karye-i Artus	1000
	Karye-i Dacrek-i ulya	5000
	Karye-i Karakilise ma'amezra Süleyman Kalesi	5999
	Karye-i Aktırak ma'a mezra	7800
	Karye-i Marklokans	1000
	Nahiye-i Bardız	Karye-i Diyat Kala-i Bardis
Karye-i Postnil ma'a mezra		12000
Karye-i Daclum		5000
Karye-i Çirmil ma'a mezra		8000
Nahiye-i Bardız	Mezra '-i Ardılı nâm-ı diğer Hanas-ı sufla	9000
	Karye-i Porşil ma'a mezra	8000
	Karye-i Patus ma'a mezraa	8000
	Karye-i Turkişil ma'a mezraa	9000
	Karye-i Honus-u ulya	3000
	Karye-i Pracık	6500
	Karye-i Gırdagüm	6000
	Karye-i Puluskos	6000
	Karye-i Hancur-ı ulya	5000
	Karye-i Selam ma'a mezraa	4000
	Karye-i Hancur-ı sufla	4000
	Karye-i Çalimbar	3000
	Karye-i Üskinat	6300

Tablo 3.2. Transkripsiyonu yapılan defterin Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHİYE	KARYE	AKÇE
	Karye-i Düşkaya ma'a mezraa	3000
	Karye-i Ekinoz	2500
Nahiye-i Bardız	Karye-i Karnoh	5400
	Karye-i Börekçi Köy	8000
	Karye-i Kızılkılıç nām-ı diğer Kızılkilise	9000
	Karye-i Çatek	3000
	Karye-i Karalar	2999
	Karye-i Aksulu	10.000
	Karye-i Ahiy-i ulya	7000
	Karye-i Ahiy-i sufla	3000
	Karye-i Kamışcı	6000
	Karye-i Kendicor	2000
	Karye-i Sanayun	5999
	Karye-i Mahsulât-ı Mabeyn-i Ulûfehâ	3000
	Karye-i Mahsul-u Mabeyn-i Tımarha	2000
	Karye-i Mahsul-u Bozahane	3000
	Karye-i Bozahane ve Şemhane	300
	Karye-i Yave-i Bazar-ı Gayrı	1700
	Vakf-ı Liva-i Mim	8000

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri

Liva	Karye	Mezra	mücerred	Hane	İспенç	Resm-i hınta	Sair	Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Deştbanı	Asiyab	Bad-ıheva				
					Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe								
Liva-1 Aralı	Kariye-i Divat Avat-i	Ber Liva-i Mezbur Tabii-i mezra-i Çerakes ve Karkus	3	166														
MAHSUL														AKÇE				
Mahsul-u Bozahane-i Liva-1 Mezbur Gayr-1 ez Mumhane-1 Karye-i Bardi														12000				
Mahsul-1 Tamga-i Siyah ve İhtisap ma 'a İhzariye ve bac-1 Bazar ve Keten-i Liva-i mezkûr														6500				
Mahsul-1 Pusat Düşek Liva-i Mezbur														500				
Mahsul-i Cizye-i Cebran Liva-i Mim gayrı ez zeametle ve tımarhaî														3000				
Beytül mal-i Amme ve hasse ve Yave ve Kaçgum														3000				
Bad-ı Heva ve Resm-i arusiye tımarha-i sipahi liva-i mezbure														1100				
Yaylakha-i Çoban gerager ve Safmoglu														3000				
Adet-i Ağnam														1700				
Bagat ve Baghar-i Kala-i Adalı														6000				
Resm-i Kışlak														2000				

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye Adı	Mezra	Mücerred	Hane	İspenç		Sair		Resm-i hınta		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Haraç	Toplam Akçe
					Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe						
	Karye-i Timurdek –i ulya ve sufla			26	26	620	80	48	100	800		20		130		3000
	Karye-i Şakhi ³⁰	Tabii-i mezra-i mim		55	55	1375	120	720	200	1200		200				5000
	Karye-i Sufehis ³¹			54	54	135	250	1500	250	2000		270		410		7000
	Karye-i Nadinik	Tabi-i Kozay	3	23	23	575	400	2400	450	3600		200			180	8000
	Karye-i Kefib-ı ulya	mezraa-i Setmanis ve Kelvit Surivikler		62	21	1525	200	2400	800	6400		200				1200
	Kaiye-i sufla	Ma'a mezra-i Dafeks Tabi-i Kaza-i Kefif		40	40	1000	450	2100	450	3600	8					7000

³⁰ Karye-i Şakhi Resm-i Asiyâb 20 akçedir.

³¹ Karye-i Sufehis, Resm-i Hevâ 150 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Sair		Resm-i hımta		Kovan	Tapu	Ağnam	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Örik ³²	Ma'a Mezra Kinaçkayır ve Batsur ve Seldigif ve Kadgegat Nemun Afaf Tabi-i kaza		4	72	74	1825	300	1800	350	2800	300			10.000
	Karye-i Hardust	Tabii-i Kazay		5	78	72	1800	350	2100	500	4000	200		540	10000
	Karye-i Çozurup	Tabi-i Kozay		4	27	22	550	200	1200	420	3360	150			5999
	Karye-i Gökkilise nām-ı diğer Kapumtagdasi				22	22	550	300	1800	300	2400	150		120	4000
	Karye'i Madranis	Hali-ül Re'âyâ													5400
	Karye-i Medak-ı ulya ve sufla	Ma'a mezra-i Koçiki ve Setes ve Hasalur Tabi-i Kozay			19	19	475	250	1500	200	1600			20	4000

³² Karye-i Örik, Resm-i Hevâ 70 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Hane	İспенç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Toplam Akçe
				Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe			
	Karye-i Hangi ³³	Tabi-i Kozay	11	11	275	150	1200	100	600		100	3000
	Karye-i Kelküm-i ulya	Hali-ül Reâyâ										3000
	Karye-i Pirikik-i ulya ve sufla	Hali-ül Re'âyâ										2000
	Karye-i Sie	Hali-ül Re'âyâ										4200
	Karye'i Tertos	Hali-ül Re'âyâ										4000
	Karye-i Kocahor	Tabi-i Kozay	10	9	225	200	2400	350	1500			5000

³³ Karye-i Hangi, Resm-i Hevâ, 74 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpeç		Resm-i hınta		Sair		Kovan	Tapu	Ağnam	Asiyab	Toplam Akçe	
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe						
Nahiye-i Kub Berliva-i Aralı	Karye-i Tanzavut Nezd	Tabi-i Kozay															
	Karye-i Havakos	Hali-ül Re'âyâ														3000	
	Karye-i Kars	Hali-ül Re'âyâ														6000	
	Karye-i Kelküm-ü sufla	Hali-ül Re'âyâ														3000	
	Karye'i Örtücek ³⁴	Ma'a mezra-i Emirkop ve Kuçganis	4	2	152	137	3420	900	7200	520	3120	350				166	18000
	Karye-i Şeyhcik	Ma'a mezra-i Ustubi ve Mirkus ve Cahsasugunt tabi-i kub			60	60	1500	220	1760	210	1260	70					6000
	Karye-i Koçirmiyus	Tabi- Kub			37	35	785	250	3000	200	1200					98	5000

³⁴ Karye-i Örtücek Resm-i Ādet-i Ağnām 799 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Karye-i Pirtasor	Ma'a mezra-i Koçunit Tabi-i Kub		1	89	87	2175	500	3000	350	2100		50		220	10000
	Karye-i Ucnani	Tabi-i Kob		2	18	18	450	300	2400	50	200		180			4000
	Karye-i Posun	Tabi-i Kob			23	23	575	150	1300	150	900					3000
	Karye-i Sebek	Ma'a Mezra-i Peret Tabi-i Kub			18	37	925	300	2400	100	600		25			4500
	Karye'i Ceknus	Tabi-i Kub			13	13	425	150	1200	110	660		120			4000
	Karye-i Eznasor	Ma'a mezra-i Çermak ve Masnagüb Tabi-i Kub			25	25	625	250	3000	200	1200		100		100	5000
	Karye-i Otkurek ³⁵	Ma'a Mezraa_i Alakilise ve Göded Tabi-i Kub	1	2	31	29	725	300	2400	250	1500	120		200	300	6000

³⁵ Karye-i Otkurek'e ait Resm-i Deştbanî 80 akçe, Resm-i Āsiyāb 40 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Deştbanı	Toplam Akçe	
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe							
	Karye-i Salgur	Ma'a mezraa-i Damle ve Kefkab	1	1	40	39	975	800	6400	350	2100		30		100			10000
	Karye-i Aridusip ³⁶	Ma mezraa-i Mor	1	3	58	53	1325	200	4800	351	2100		220		380			11000
	Karye-i Pirdekur	Tabi-i Kub			15	12	3000	350	2800	200	1300	60	180	100			80	5000
	Karye-i Tefas ³⁷	Ma'a Mezra-i Peret Tabi-i Kub	2	2	4	-	-	420	3361	250	1500	50		120			20	5200
	Karye-i Kızılkütek ³⁸		2	3	40	37	925	1020	8160	320	1920	180	150	320			100	12400
	Karye-i Karator	Hali-ül Re'âyâ																6000
	Karye-i Sidanlıs	Hali-ül Re'âyâ																2000

³⁶ Vakıf tarladır, tasarruf-ı Allah vird-i veled-i Süleyman Çeribaşı ber muceb-i ser'i resmin virir.

³⁷ Karye-i Tefas Müslüman nüfus'tur. Karye-i Tefas'da 150 akçe Resm-i Bostan ve Bād-ı heva ve Rem-i Arusiye 520 akçedir.

³⁸ Karye-i Kızılkütük'e ait Resm-i Çavdar kaydı 20 kile-120 akçe olup Resm-i Bād-ı hevâ ve Ārusiye 120 akçe, Resm-i Āsiyâb 120 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Bad- iheva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Karye-i Kondamur ³⁹		2		5	3	75	290	2320	300	1800	80		230	119	5000
	Karye-i Toguş ⁴⁰	Ma mezraa-i Kesek ve Kermekuy			39	39	970	200	1600	220	1320					4600
	Karye-i Doğadır ⁴¹				3	3	75	35	2800	250	1500	150		250	75	5000
	Karye-i Perensur-ı ulya ve sufla ⁴²		4	3	7			65	5200	350	2100			120	140	8000
	Karye-i Şeyh Piri	Hali-ül Re 'âyâ														7000
	Karye-i Bağdud	Hali-ül Re 'âyâ														6000
		Ma bağat vemezra-i Sungur Bey ve Sanekemsük			7	5	125	650	5200	450	2700		120	600	122	1500

³⁹ Karye-i Kondamur Resm-i Deştbanı 119 akçe, Resm-i Bostan 120 akçe, Resm-i âsiyâb 30 akçedir.

⁴⁰ Karye-i Toguş Resm-i çavdar 20 kile, 120 akçe

⁴¹ Karye-i doğadır Resm-i Bostan 120 akçe, Resm-i âsiyâb 30 akçedir.

⁴² Resm hama çayırha ve mera ve yaylak der tasarruf-ı Kâtib-i Abdülhamid Çelebi Zaim-i ber muceb-i hüccet-i seriyye.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Deştbanı	Asiyab	Hac	Toplam Akçe
					Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe								
Karye-i Gemlegir ⁴³	Ma Eşik		3	49	49	1225	450	3600	321	1920	120	300	130	360	120	60	180	9000
Kariye-i Oruk	Mezraa-i Uslukomen	2	2	87	85	2125	410	3280	350	21000	30	130		620	220	120		10000
Karye-i Kamelos ⁴⁴	Tabi-i İnzad		2	87	24	2100	150	1200	120	1200	111	120	50	300	50			9000
Karye-i Hıkam ⁴⁵	Ma mezraa-i Sevakis ve Kalir ve gayrırh Gebran-ı Karye-i Mezbur		10	168	57	3925	300	2400	320	1920	210	320	160	850	210	210	820	25000
Karye-i Hosfor ⁴⁶	Tabi-i İnzad		1	38	36	900	350	2800	250	1500	120	120	70	350		60	250	10000
Karye-i Kavak-ı ulya ve Kavak-ı sufla	Tabi-i Enzad			131	131	3275	950	7600	560	3360		300		250				1800
Karye-i Eğik ⁴⁷	Mezraa-i Buckey ve KEBLİS	6	4	48	41	1025	250	2000	150	900	60		100	200		120	47	5000

⁴³ Karye-i Gemlegir Resm-i Mercimek 60 akçe, Resm-i Hınzır 140 akçe, resm-i Yonca 180 akçe, Resm-i Bostan 120 akçedir.

⁴⁴ Karye-i Kamelos Resm-i Mercimek 120 akçe, Resm-i Meyve madud şıra 180 akçe, Resm-i çavdar 15 kile - 90 akçe olarak verilmiştir.

⁴⁵ Karye-i Hıkam Gebran-ı Karye-i mezbur Müslüman ve hıristiyan ortak köy. 3 özel mülk Zaim Ödeğir Bey, Sinan Bey, zimmet-i der tasarruf-ı Hacı Nasib veled-i İskender.

⁴⁶ Zimmet-i tarla ve... der tasarruf-ı Ali Ağa her muceb-i Şeriye vergisi verir. Resm-i Yaylak 30 akçe, Resm-i Şıra 160 akçe, Resm-i Penbe 30 kile -1200 akçe, Resm-i Bostan ve Meyve 620 akçedir.

⁴⁷ Zimmet-i Yonca der yed-i Mehmed veled-i Ali Kethüda, Zimmet-i Manastır Baki veled-i Mustafa.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Karye	Mezra	bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Akçe	Asiyab	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
					Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe								
Karye-i Bevamur	Ma Mezraa-i Kösek Egrek ve cevernîs Tabi-i Enzad (gebran)	4	3	90	84	2100	350	2800	230	1380	300	150	260	850			450	22000
Karye-i Kraşked	Tabi-i Enzad	1	1	41	39	975	150	1200	120	720		100		350				
Karye-i İnce ⁴⁸		3	7	47	29	975	520	5760	450	2700	330	120				180		
Karye-i Emrek	Hali-ül Re'âyâ																	3600
Karye-i Melus	Hal-ül Re'âyâ																	5000
Karye-i Badnasur				11	11	275	120	920	60	360			13			30	68	2000
Karye-i Usenma ⁴⁹	Ma mezraa-i Eğrek tabi-i Enzad	1		16	15	375	120	920	130	780	190	110	130	150		30	120	4000

⁴⁸ Karye-i İnce Resm-i Hınzır 60 akçe, Resm-i Deştibâni 80 akçe Resm-i Çavdar 30 kile- 180 akçedir.

⁴⁹ Zikr olunan Usenma nam Karye defter-i Mufassalda Ardanuç Sancağına yazılıb hin-i tahrirde üzere varıldıkda Liva-i mezbure sınırında bulunduğın kayd olundu. Karye-i Usenma Resm-i Mercimek 20 akçe, Resm-i Şıra 647 akçe, Resm-i Yonca 170 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Asiyab	Bad-ı heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe							
Nahiye-i Mesrhor der liva-i Aralı	Karye-i Çarzub ⁵⁰	Ma Mezraa tabi-i Enzad	2	4	27	22	550	350	2800	350	2100	30	70	29			107	5999
	Karye-i Ağcun	Hali-ül Re'âyâ	1	1	41													2000
	Karye-i Vansıl nâm-ı diğer Dalgeg ⁵¹	Ma mezraa-i Sadrum	2	2	22	19	475	100	800	100	600		30		120	30	153	2500
	Karye-i Orun-ı ulya	Tabi-i Mesrhor		1	17	17	425	250	2000	150	900		150		135			5000
	Karye'i Orum-ı sufla ⁵²	Tabi-i Mesrhor			4	4	100	300	2400	200	1200	250			550	30	174	5000
	Karye-i Elgisan ⁵³		1	1	7	6	150	250	2000	210	1260	380						5000
	Karye-i Dögi	Tabi-i Mesrcor			7	7	175	270	2160	150	900		250		490			5000

⁵⁰ Karye-i Çarzub ait Resm-i Hınzır 20 akçe, Resm-i Bostan 120 akçe olarak verilmiştir.

⁵¹ Karye-i Vansıl nâm-ı diğer Dalgeg Resm-i mercimek 20 akçe, Resm-i Erzen (Dart) 10 kile - 90 akçe, Resm-i Yaylak 20 akçe, Resm-i Yonca 25 akçe Resm-i Bostan 15 akçedir.

⁵² Karye-i Orum-ı sufla, Resm-i Erzen 10 kile, 60 akçe, Resm-i Bostan 120 akçe Resm-i Yaylak 30 akçe, Resm-i Mercimek 6 akçe.

⁵³ Zimmet-i tarla ve çayır ve asiyab-ı mevlava Alan kulu ber muccek-i hüccet-i seriye -i, Karye-i Elgisan, Resm-i Çavdar 10 kile, 60 akçe, Resm-i Mercimek 10 akçe, Resm-i Yaylak 25 akçe, Resm-i Bostan 260 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Deştibani	Asiyab	Toplam Akçe
					Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe						
	Karye-i Lisni ⁵⁴	Ma Mezraa tabi-i Enzad	1	30	30	750	600	4800	350	2100	300	310			180	7600
	Karye-i Dayrakıs ⁵⁵	Ma mezraa-i Hanzaberpor ve Akkilise ve Pekuk Tabi-i Mesrcor	1	45	45	1125	250	2000	220	1320	280	220		60	60	6000
	Karye-i Meldec	Ma mezraa-i Meldec ve Küçük Kali (Hali-ül Reaya)														5000
	Karye-i Kenmek ⁵⁶	Ma mezraa		12	12	300	250	5200	550	2300	195		290	120	40	10500
	Kariye'i Lum	Hali-ül Re'âyâ														3500
	Karye-i Menzegüm	Hali-ül Re'âyâ														6000
	Karye-i Komsosaköy nâm-ı diğer Kundoki	Hali-ül Re'âyâ														2000

⁵⁴ Zimmet-i İsmail Veled-i Nasuh Resm-i Zemin virir. Karye-i Lisni Resm-i Hınzır 130 akçe, Resm-i Deştibani 50 akçe, Resm-i Çavdar 20 kile-120 akçe, Resm-i Bostan 300 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 235 akçedir.

⁵⁵ Zemin-i tarla ve çayır Zimmet-i Dodromanus Veled-i Enzadenin resmi virir. Karye-i Dayrakıs Resm-i Yaylak 40 akçe, Resm-i Mercimek 60 akçe, Resm-i Erzen 30 kile-160 akçe, Resm-i Bostan 120 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 117 akçe, Resm-i Ağnam 200 akçedir.

⁵⁶ Karye-i Kenmek, Resm-i Bostan 310 akçe, Resm-i yonca 330 akçe, Resm-i Çavdar 20 kile-120 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Keten	Kovan	Adet-i Ağnam	Deştba ni	Asiyab	Bad-ıheva	Toplam Akçe	
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe								
Nahiye-i Kub-i der Liva-i Aralı	Karye-i Eski köy	Hali-ül Re'âyâ																4400	
	Karye-i Kub ⁵⁷	Ma mezraa	7	3	46	36	900	350	2800	220	1320	130	120	250	110	90	250	7000	
	Karye-i Menzenir				21	21	525	350	2800	110	660		320					5000	
	Karye-i Urtozi ⁵⁸			8	69	69	1725	900	7200	490	2960		200	590				14000	
	Karye-i Aydı ⁵⁹		3	4	8	3	70	200	1200	200	1600	260	220		15		54	4000	
	Karye-i Çatalköy	Ma mezraa-i Halkakes			14	14	350	360	2880	350	2100	420							9000
	Karye-i Posik ⁶⁰	Ma mezraa-i Kilisecik		1	12	12	300	520	4160	410	2460	310	120		120	30	200	8500	

⁵⁷ Resm-i ma Çayır der tasarruf-ı Fetor ber mucceb-ı hüccet-i Şeriyye Resmin virir. Karye-i Kub Resm-i yaylak 35 akçe, Resm-i mercimek 50 akçe, Resm-i Hınzır 120 akçe Resm-i Şıra 297 akçe, Resm-i Yonca 130 akçedir.

⁵⁸ Resm-i Pervane Murad tımar ve mucceb-i hüccet Şeriyye.

⁵⁹ Resm-İ Bennak ve Mücerred 66 akçe, Resm-i Bostan 210 akçe, Resm-i Çavdar 100 kile-60 akçedir.

⁶⁰ Der tasarruf-ı Mehmed Çelebi Emin-i rüsum-ı mezkurin hala mirmiran-ı ba, Resm-i Tapu. Karye-i Posik Resm-i Bostan 320 akçe, Resm-i Hınzır 120 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Keten	Tapu	Akçe	Asiyab	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Karye-i Kaseris ⁶¹	Ma mezraa-i sopistis ve Turperet ve Komcuko	3	4	16	12	300	250	2000	110	660	130	120		30	4000
	Karye-i Perlus	Hali-ül Re'âyâ														5000
	Karye-i Karakan nâm-ı diğer Karahac	Hali-ül Re'âyâ														5000
	Karye-i Turcluk	Hali-ül Re'âyâ														5000
	Karye'i Boyizgir	Hali-ül Re'âyâ														6000
	Karye-i Sirdasur ⁶²	Ma mezraa-i Kudbaş			10	10	250	550	4400	420	2520	60	160			8000
		Hali-ül Re'âyâ Mezra-i Yaylak														3000
	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i hınta		Sair						Toplam Akçe
	Karye-i Lunderkars	Hali-ül Re'âyâ														8000
	Karye-i Draskit	Hali-ül Re'âyâ														6000
	Karye-i Dayras ve Kireçlü Megane	Hali-ül Re'âyâ														6000
	Karye-i Dacrek-i sufla ma mezraa-i Karaguz	Hali-ül Re'âyâ														6000
	Karye'i Kayut	Hali-ül Re'âyâ														5000
	Karye-i Vanek	Hali-ül Re'âyâ														5000
	Karye-i Cenahor nâm-ı diğer Sinanlı	Hali-ül Re'âyâ														6000

⁶¹ Çiftlik-i der Hüseyin Veled-i Vıldan Şeyh. Karye-i Kaseris Resm-i Bennak ve Mücerred 60 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 110 akçedir.

⁶² Karye-i Sirdasur, Resm-i Bostan 80 akçe, Resm-i Çavdar 20 kile-120 akçe, Resm-i Yonca 100 akçe, Resm-i Deştibani 20 akçe, Resm-i Yaylak 20 akçe, Resm-i Asiyab 30 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 900 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Hinta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
Nahiye-i Bardız der liva-i Aralı	Karye-i Huskar	Hali-ül Re'âyâ													6000
	Mezraa-i Arnus	Hali-ül Re'âyâ													5500
	Karye-i Dacrek-i ulya	Hali-ül Re'âyâ													5000
	Karye-i Karakilise ve Sübhan kal ' ası	Hali-ül Re'âyâ													5999
	Karye-i Aktoprak ⁶³	Ma mezra'a Meneteyrek ve kızıkala nâm-ı diğer Espid Akçor	8	5	21	9	235	450	3600	290	2340	180	160	260	8700
	Mezraa-i Morkodos ⁶⁴	Hali-ül Re'âyâ													1000
	Karye-i Diyad Kala-i Bardız ⁶⁵														

⁶³ Karye-i Aktoprak, Resm-i Bennak ve Mücerred 180 akçe, Resm-i Bostan 320 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 89 akçedir.

⁶⁴ Haric-ez defter önceden defterde değilken yeni kayıt.

⁶⁵ Zimmet-i der tasarruf-ı Ali Dizdar, Zimmet-i der tasarruf-ı Ali Baba, Zimmet-i der tasarruf-ı Mehmed b. Hüseyin, Zimmet-i der tasarruf-ı Mehmed b. Hüseyin, Zimmet-i der tasarruf-ı Mustafa b. Hasan, Zimmet-i Ahmed veledi satılmış, Zimmet-i Ahmed b. Mehmed, Zimmet-i Mustafa b. Karaca, Zemin-i Ali bin Hüseyin, Hâsıl-ı... ve boyahane-i Karye-i mim ve gayrihu ma Resm-i asiyâb.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Mücerred	Hane	İspenç		Hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu ve Deştibani	Ağnam	Asiyâb	Toplam Akçe
					Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe						
	Karye-i Posik ⁶⁶	Ma mezraa-i Çat Karus ve yanvar tabi-i Bardız		39	29	970	650	5200	550	3300	550	330	500	360	1200	12000
	Karye-i ⁶⁷ Zahkuma	Tabi-i Bardız		18	18	450	350	2800	150	900		15	121	175		5000
	Karye-i Çermik ⁶⁸	Ma mezraa-i Gümürü tabi-i Bardız		11	11	225	600	4800	300	1800	150	250	80		60	8000
	Karye-i Arduzi nâm-ı diğer Hamas-ı sufla	Ma mezraa-i Radgan ve Gölçimen ve Oğuztaş tabi-i Bardız	1	24	24	600	600	4800	400	2400	120			220		9000
	Karye'i Turşit	Ma mezraa-i Salvirun ve Kızılkilise		28	28	700	550	4400	250	1500	320			300		8000
	Tatus ma Mezraa-i Ağran	Hali-ül Re'âyâ														8000

⁶⁶ Karye-i Posik, Resm-i Yaylak 120 akçe, Resm-i Mercimek 50 akçe, Resm-i Bostan 300 akçe Resm-i Bad-ı Heva, 195 akçedir.

⁶⁷ Karye-i Zahkuma, Resm-i Yaylak 100 akçe, Resm-i Mercimek 20 akçe, Resm-i Bostan 120 akçe, Resm-i Yonca 250 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 50 akçedir.

⁶⁸ Karye-i Çermik Resm-i Yaylak 199 akçe, Resm-i Bostan 120 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 65 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ağnam	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Karye-i Vartanut ⁶⁹	Ma mezraa-i Subuhac nam-ı diğeri Akviran tabi-i Bardiz			12	12	300	550	4400	400	2400	200	50	420	320	9000
	Karye-i Hamayanisi sufla	Hali-ül Re'âyâ														3000
	Karye-i Trahat	Hali-ül Re'âyâ														6500
	Karye-i Dizdagum ⁷⁰				20	21	500	250	2000	250	1500			350		6000
	Karye'i Tulusnos ⁷¹	Ma mezraa-i Kardaklu			11	11	275	520	4160	220	1320		30	106		6000
	Karye-i Hançur-ı Uluâ ⁷²		2	4	6											5000
	Selam-ı ulya	Mezraa-i yavrucagül Hali-ül Re'âyâ														4000

⁶⁹ Karye-i Vartanut Resm-i Mercimek 16 akçe, Resm-i Erzen 41 kile-240 akçe Resm-i Yaylak 20 akçe, Resm-i Bostan 200 akçe Resm-i Çavdar 30 kile-180 akçe, Resm-i Arusiye 234 akçe, Resm-i Asiyab 30 akçe, Resm-i Asiyab Hamza Çavuş.

⁷⁰ Mezraa-i Surbuk mezraa-i mezbure Akseki hab nam Karye ile Kariye-i mezbure halkı müsait üzere ziraat idirler. Karye-i Dizdagum Resm-i Bostan 350 akçe.

⁷¹ Karye-i Dizdagum Resm-i Bostan 60 akçe, Resm-i Bennak 10 akçe

⁷² Müslüman Köy ve Resm-i bennak ve gayrihu. Resm-i Āsiyab 60 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hınta		Sair		Keten	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe		
	Karye-i Hancur-u sufla nezd-i Karye-i Posin	Hali-ül Re'âyâ											4000
	Karye-i Gilineiz nezd-i Karye-i Cemas-ı ulya	Hali-ül Re'âyâ											3000
	Karye-i Usek Ali ⁷³			4	9	9	225	450	3600	240	1470	250	6300
	Karye-i Kuşkaya	Hali-ül Re'âyâ											3000
	Karye-i Ekpunur	Hali-ül Re'âyâ											2500
	Karye-i Karnuh	Hali-ül Re'âyâ											5400
	Karye-i Kürekçiköy	Tabi-i Bardiz Hali-ül Re'âyâ											8000

⁷³ Karye-i Usek Ali Resm-i Hıncır 20 akçe, Resm-i Bostan ve Meyve 390 akçe Resm-i Tapu 100 akçedir.

Tablo 3.3. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hinta		İспенç		Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe	
	Karye-i Hasanpaşa Kışlası	Tabi-i Bardiz										4800
	Karye-i Gilineiz nezd-i Karye-i Cemas-ı ulya	Hali-ül Re'âyâ										3800
	Karye-i Kızılkilise Tabi-i Bardiz	Hali-ül Re'âyâ										5000
	Karye-i Kızılkilise nâm-i diğ̈er Kızılkilise	Hali-ül Re'âyâ										9000
	Karye-i Çatak ⁷⁴ Tabi-i Bardiz ⁷⁵	Hali-ül Re'âyâ										3000
	Karye-i Karalar tabi-i Bardiz	Hali-ül Re'âyâ										2999
	Karye-i Mamaverkob ⁷⁶	Tabi-i Bardiz Hali-ül Re'âyâ										3999
Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hinta		Sair		Toplam Akçe
	Karye-i Aksu (haric ez defter)	Hali-ül Re'âyâ tabi-i Bardiz				Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe	10000
	Karye-i Aksib-i ulya (haric ez defter)	Hali-ül Re'âyâ tabi-i Bardiz										7000
	Karye-i Aksib-i sufla	Hali-ül Re'âyâ tabi-i Bardiz										3000
	Karye-i Mamascı	Hali-ül Re'âyâ tabi-i Bardiz										6000
	Karye'i Kendisur	Hali-ül Re'âyâ tabi-i Bardiz										2000
	Karye-i Salkıb	Hali-ül Re'âyâ tabi-i Bardiz										5999

⁷⁴Haric ez defter.

⁷⁵ Hariç ez defter.

⁷⁶ Haric ez defter.

Tablo 3.4. Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı

MAHSUL (Hassa-i Hazret-i Padişah-ı âlem-penah)		AKÇE
Mahsul-i mabeyn-i ulufeha-i merdan-ı kala-i liva-i mezbur		3000
Mahsul-ı tımarha-i Sipaliyân ve resm-i arusane-i sipahiyân ve sipalizadegân ve merdan-ı kalama habbazan liva-i mim		2000
Mahsul-ı bozahane der kala-i Aralı(Avali)		3000
Mahsul-ı bozahane ve Şemhane-i nefsi-i Avali		300
Mahsul-ı yave-i baz ve balaban ve sâym ve Doşhti der liva-i mim		1700
Vakf-ı liva-i mezbur		
Zaviye-i hacı zaltın mısri		
Çiftlik-i der nefsi-i Diyant altı vakf zaviye-i mezbur		
Surihan vakf zaviye-i mezbur		
NAHİYE	KARYE	AKÇE
Nahiye-Lofça	Karye-i Diyard kala-i Pregiz	15000
	Karye-i Pirikma Ferza	12000
	Karye-i Derviş	6000
	Karye-i Zengelya	5000
	Karye-i Zeskolkav	11000
	Karye-i Özükilise	2000
	Karye-i Mukazkara	10000
	Karye-iD iyad-ı ulya	8000
	Karye-i Perdagsi	4500
	Karye-i luzi	8000
	Karye-i Alayalı-i ulya	4000
	Karye-i Fehzul ma Ferziga	8000
	Karye-i Diyatlerdimal	6000
	Karye-i Meydan	6000
	Karye-i Şirvan	8000
	Karye-i Ardana	6000
	Karye-i malloh	7000
Nahiye-Lofça	Karye-i Tura	4500
	Karye-i Tursucuk Buçuk	3500
	Karye-i Saflakese	1500
	Karye-i Serazköme	5500
	Karye-i Zanazkime	3000
	Karye-i Küprevan ma Fazirga	6000
	Karye-i Egvez Beğ ma Ferapa	6000
	Karye-i Alabali-iKüçük	5000
	Kariye-i Kelaroz-ı ulya	4000
	Karye-i Agomid	2000
	Karye-i Bechandekome	4500
	Karye-i Adagöl	4900
	Karye-i Gödev	8000
	Karye-i Kemran	11000
	Karye-i Yalakziran	1000
Karye-i Kelakefn	6000	

Tablo 3.4. Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHIYE	KARYE	AKÇE
	Karye-i Dimsinad-ı Küçük	3000
Nahiye-Lofça	Karye-i Maclaver	4000
	Karye-i Keharizma Fezirga	10000
	Karye-i Damal	6000
	Karye-i Dimav-ı Küçük	6000
	Karye-i Kordulad	2000
	Karye-i Kırkgül	6000
	Karye-i Tursma vezrek	8000
	Karye-i Tursimavust	6000
	Karye-i Saraykilise	5000
	Karye-i Kiladur-i sufla	4000
	Karye-i Hovla	3000
	Karye-i Dinsnavrek	5000
	Karye-i Dirvela	5000
	Karye-i Anborik-i ma Ferizga	18000
	Karye-i Revaz ma Firga	9000
	Karye-i Orum	2700
	Karye-i Talurenk nâm-ı diğer Tavkin	5000
Nahiye-Lofça	Karye-i Sazram	17000
	Karye-i Dibgasin	4000
	Karye-i Doğlun	6000
	Karye-i Apurgan	2000
	Karye-i Doğnad	1000
	Karye-i Handigi	2000
	Karye-i Kandahor	1200
	Karye-i Sactuba	3000
	Karye-i Saklasin	6000
	Karye-i Aca ma Fazirga	8000
	Karye-i Seldizgum	6000
	Karye-i Küçük ma Fezirga	11000
	Karye-i Diyarmelik	6000
	Karye-i Bağdad ma Fezirga	10000
	Karye-i Almuna	13000
	Karye-i Ahasun	6000
	Karye-i Sazaru	8000

Tablo 3.4. Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHİYE	KARYE	AKÇE
Nahiye-Lofça	Karye-i Mandesun	10000
	Karye-i Gürcü Beğ-i sufla	4500
	Karye-i Memresor-1 ulya	9000
	Karye-i Memresor-1 sufla	5000
	Karye-i Sabugaz-1 ulya	4000
	Karye-i Sabugaz-1 sufla	2000
	Karye-i Cincurun-1 ulya	6666
	Karye-i Cincurun-1 sufla	5000
	Karye-i Ebusivân	12000
	Karye-i Güdesah	10000
	Karye-i Medenpavli	5000
	Karye-i Madarbu	4000
	Karye-i Gühaşin	6000
	Karye-i Pisov	3000
	Karye-i Gürman	6000
	Karye-i Seraz	6000
Nahiye-Lofça	Karye-i Çukrin	3000
	Karye-i Küçük Gürcü Beğ	4000
	Karye-i Tirun	2000
	Karye-i Küçük Damal	1000
	Karye-i Prevay nâm-1 diğer Türke Beğ	5000
	Karye-i Fakir Beğ	3000
	Karye-i Sadgim	3000
Nahiye-i Pemse	Karye-i Urcuk-ma mezraa	13000
	Karye-i Gülya ma mezra	8000
	Karye-i Dudy ma mezraa	6000
	Karye-i Viyel	10000
	Karye-i Derduzşah	6000
	Karye-i Gükme	6000
	Karye-i Avaz ma mezra	12000
	Karye-i Peküb	6000
	Karye-i Hatmul	10000
	Karye-i Avraşin	5000
Nahiye-i Pemse	Karye-i Ahalispin	4000
	Karye-i Aşagüme	10000
	Karye-i Budak-1 ulya	6000
	Karye-i Samail	6000
	Karye-i Gümek	8000
	Karye-i Kiç	4000
	Karye-i Mezim	10000
	Karye-i Kikolid-i ulya	6000
	Karye-i Vecin-i sufla	4000
	Karye-i Nikolu-1 sufla	4000
	Karye-i Dosurin	4500
	Karye-i Hasnad	8000
	Karye-i İsfau	4500
	Karye-i Yeni Hatun ma mezraa	4000

Tablo 3.4. Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHIYE	KARYE	AKÇE
	Karye-i Hamsin	4000
Nahiye-i Pemse	Karye-i Unagalice	2000
	Karye-i Macunet	2999
	Karye-i Sabuncu	3000
	Karye-i Damal	4000
	Karye-i Samrov	4000
	Karye-i Gacina	4000
	Karye-i Hunus	4000
	Karye-i Durman-ı ulya	3000
	Karye-i Durman-i sufla	3000
	Karye-i İlulise	2000
	Karye-i Durman-ı Vasati	3000
	Karye-i Bickulid-i sufla	2500
	Karye-i Kandırın	2000
	Karye-i Dilban-ı büyük	6000
	Karye-i Dillan-ı küçük	3000
	Karye-i Urtuha ma mezraa	3000
	Karye-i Nikolku ulya	5999
Nahiye-i Pemse	Karye-i Sancoran ma mezraa	5999
	Karye-i Dacad	5000
	Karye-i Satak-ı Nasati	5000
	Karye-i Satak-ı küçük	3000
	Karye-i Satak-ı ulya ma mezraa	7000
	Karye-i Vashil-i lya	5000
	Karye-i Budak-ı sufla	4800
	Karye-i Akça Kale	5999
	Karye-i Caduskman ma mezraa	5000
	Karye-i Cadovsimon	9500
	Karye-i Lalvane-i Mezdek	5000
	Karye-i Ahi Osman	4000
	Karye-i Undak	5000
	Karye-i Memusıfan	4000
	Karye-i Gircatul	2500
	Karye-i Gürgen	2000
	Karye-i Çobanköy	2000

Tablo 3.4. Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHIYE	KARYE	AKÇE	
Nahiye-i Pemse	Karye-i Ündüz Beğ	3000	
	Karye-i Çaçmark	2000	
	Karye-i Hamadiş	5000	
	Karye-i Yamkustr	4000	
	Karye-i Ucan metin	3200	
	Karye-i Dügen	2000	
	Karye-i Serpol	3000	
	Karye-i Çub ma diğer Çub	3000	
	Karye-i Uğur Beğ	5000	
	Karye-i Kızılkilise	4000	
	Karye-i Harkun	3000	
	Karye-i Harsun nām-ı diğer Girmasil	4500	
	Karye-i Günerderik	2500	
	Karye-i Silvan	4000	
	Karye-i Üğer ve Kuman	6000	
	Karye-i Vardusan-ı Küçük ma mezraa	2500	
	Karye-i Drayub	3999	
	Nahiye-i Pemse	Karye-i Durca Şah budak	5999
		Karye-i Uclun nām-ı diğer İçğün	3000
Karye-i Ogom		1000	
Karye-i Sakarye		2000	
Karye-i Kızıl...		2500	
Karye-i Bandavah Vardi		2000	
Karye-i Damal		3000	
Karye-i Yadvala		2000	
Karye-i Kumadriz		1000	
Karye-i Namlun		3000	
Karye-i Yasuslu		3000	
Karye-i Dohmeri		6000	
Karye-i Çıkrin		1000	
Karye-i Bağlun-ı diğer		5999	
Karye-i Arhula		3500	
Karye-i Samancık		3000	

Tablo 3.4. Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHİYE	KARYE	AKÇE
Nahiye-i Gencson	Karye-i Riyatalhas ma mezraa	1900
	Karye-i Dahrak ma Dahrak-ı Atik	11000
	Karye-i Nemrut	10000
	Karye-i Salogmun	1000
	Karye-i Pertevan	8000
	Karye-i Kağan ma mezraa	8000
	Karye-i İskrafçor ulya ma mezraa	4000
	Karye-i Nugir	5000
	Karye-i Karihac	4500
	Karye-i Agladi maiskoruksa	7000
	Karye-i İskrafçor-ı sufla ma mezraa	6000
	Karye-i Cıvarkıs ve Cunsur	500
	Karye-i Diyat Yafes Beğ	20000
	Karye-i Pirnik ma mezraa	11000
	Karye-i Kusur ma mezraa	10000
	Karye-i Arnesil ma mezraa	10000
	Karye-i Horsu ma mezraa	6500
Nahiye-i Gencson	Karye-i Daskrs ma mezraa	8000
	Karye-i Posih ma mezraa	7500
	Karye-i Pohrik ma mezraa	7000
	Karye-i Ful ma mezraa	8000
	Karye-i Kusur Beğ	8000
	Karye-i Sunuma	3500
	Karye-i Tahan	4000
	Karye-i Taasikuruk	6000
	Karye-i Radgerek ma mezraa	1000
	Karye-i İnmake ma mezraa	11000
	Karye-i Eğri Yavor	1000
	Karye-i Süludek ma mezraa	6998
	Karye-i Karhud	8000
	Karye-i Ladadvaş	5000
	Karye-i Eğrek ma mezraa	8000
	Karye-i Madink ma mezraa	6000
	Nahiye-i Gencson	Karye-i Karanis
Karye-i Ranikos nām-ı diğer Kızılköy		5000
Karye-i Eğnesor ma mezraa		5000
Karye-i Karnub nām-ı diğer Kargir		3000
Karye-i Gürek		1000
Karye-i Kargüh nām-ı diğer Artosma ma mezraa		7000
Karye-i Konayuf		2800
Karye-i Megavir ma mezraa		4000
Karye-i Tongerfas ma mezraa		5500
Karye-i Agrdolum		3000
Karye-i Küsek ma mezraa		7000
Karye-i Muadiven		2500
Karye-i Mardik		2000

Tablo 3.4. Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHIYE	KARYE	AKÇE
	Karye-i Esrail	5999
Nahiye-i Gencson	Karye-i Kartogis	4000
	Karye-i Ahi Ağa	
	Karye-i Karmusuh	2500
Nahiye-i Psıkov	Karye-i Çayır-ı Hassa Berdem	500
	Karye-i Ödek ma mezraa	10000
	Karye-i Şekred-i ulya	14000
	Karye-i Ugan-ı ulya ve sufla ma mezraa	20000
	Karye-i Kesmeli	9000
	Karye-i Perdanus	9000
	Karye-i Kâhya Bey ma mezraa	11000
	Karye-i Celtan	5000
	Karye-i Karasun	6000
	Karye-i Kâbe ma mezraa	7000
	Karye-i Cullacar-ı vasat	2000
	Karye-i Cullacar-ı sufla	5000
	Karye-i Cadik mezraai	6000
	Karye-i Pirnus	8000
	Karye-i Kafırbas	1200
	Karye-i Mrahor	8000
	Karye-i Kerfez Beğ nâm-ı diğer Kızıl köy	1000
	Nahiye-i Psıkov	Karye-i Cullacon-ı ulya
Karye-i Olur ma mezraa		16000
Karye-i Mamardıs ma mezraa		7000
Karye-i Borden ma mezraa		15000
Karye-i Sukar ma mezraa		8000
Karye-i Hortavas ma mezraa		22000
Karye-i Ağvarik		7000
Karye-i Maktor		6000
Karye-i Hosran		2000
Karye-i Mahveranic		6000
Karye-i Lacer		2999
Karye-i Cemaat-i Habbazan		

Tablo 3.4. Nahiyelere bağlı Karye İsimleri ve alınan toplam akçe miktarı (devamı)

NAHİYE	MAHSUL	AKÇE
Nahiye-i Psıkov	Mahsul-ı mabeyn-i Ulufea	2000
	Mahsul-ı mabeyn-i Tımarha	2500
	Mahsul beytülmal-i Hassa	1500
	Mahsul-ı Liva-i Bazugin	1000
	Semhane ve Tuzhane	500
	Mahsul-ı Beytülmal-i Amme	
	Mahsul-ı Boyahane	12000
	Mahsul-ı Sipah	12000
	Mahsul-ı Cizye-i Gebran	5000
	Beytülmal-i Amme	6000
	Mahsul-i Âdet-i ağnam	14000
	Mahsul-i Bad-ı Heva ve Arusiye	1600
	Mahsul-i Yaylaha	5000

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i Hınta		Sair		Yonca ve Keten	Kovan	Tapu ve Deştibani	Ādet-i Ağnam	Asiyab	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe						
Nahiye-i Kofi	Der livā-i mezbur ⁷⁷	Diyat kala-i Pekin			16	16	400	400	3200	570	3420	1500		1300		160	15000
	Karye-i Pirik ⁷⁸	Ma mezraa-i Göre			55	55	1375	320	3360	460	2760	900	150	770	350	90	
	Karye-i Derviş ⁷⁹		1		39	37	920	250	2000	280	1680	350	220	280		100	6000
	Karye-i Zemendalye		1	2	3			280	2240	320	1920	100	60	70	55		5000
	Karye'i Ziskolsikad	Tabi-i göni			40	40	1000	420	3320	550	3300	420	400	580			11000
	Karye-i Ordukilerse nezd-i Karye-i Knezdumak	Hali-ül Re'âyâ															2000
	Karye-i Mugazkara ⁸⁰	Mezraa-i yavrucagül		3	56	57	1420	420	3360	330	1980	480	310	820		100	10000

⁷⁷ Mezraa-i der tasarruf-ı Ahāl-i Kala-i Pekin ber muceb-i hüccet-i şeriyeye Sancak Beği tasarruf ettiği çayırardan maa'da maiyetinden otlattıkları yerleri girü otlamak üzere Defter cedd Hakaniy-e kayd olundu. Karye-i Mezbur Resm-i yaylak 1800 akçe, Resm-i Bad-ı Heva ve Resm-i Arusiye 3980.

⁷⁸ Zimmet-i Han yer ma çayır der tasarruf-ı Danyal veled Halife. Karye-i Pirik Resm-i Bostan ve Meyve 200 akçe, Resm-i Yaylak 200 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 1169 akçe, Resm-i mercimek 86 akçe.

⁷⁹ Müslüman ve gayrimüslim ortak köy. Karye-i Derviş, Resm-i Bennak 18 akçe, Resm-i Hinzır 150 akçe, Resm-i Bostan 30 akçe, Resm-i Bad-ı Heva ve Arusiye 307 akçe.

⁸⁰ Resm-i Çavdar, 120 kile- 720 akçe, Resm-i Bostan 120 akçe, Resm-i Hinzır 150 akçe, Resm-i Yaylak 230 akçe.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i Hınta		Sair		Yonca Keten	Kovan	Tapu Deştibani	Âdet-i Ağnam	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Karye-i Diyad-ı Ulya ⁸¹	Tabi-i Güni			24	24	23	350	2800	380	2280	280	380	400	380	8000
	Karye-i Pradekokortak ⁸²		2	1	12	9	225	300	2400	280	1680			12	20	4500
	Karye-i Lori ⁸³		2		12	10	250	420	3360	450	2700	300	230		120	8000
	Karye-i Alabali-i ulya				6	6	150	250	2000	220	1320		60		60	4000
	Karye'i Fahir Bey	Ma mezraa	2		22			520	2120	430	2580		30		98	8000
	Karye-i Diyat Girdemal	Ma mezraa		1	41	41	1025	180	1440	220	1320	120	350	320	490	6000
	Karye-i Miyan			3	9	9	220	250	2000	320	1920	120	130		320	6000

⁸¹ Zimmet-i Mustafa veled-i Abdullah. Resm-i Asiyab Murad Veled-i Abdullah. Resm-i Hıncır 150 akçe, Resm-i Yaylak 120 akçe, Resm-i Bad-ı Heva ve Arusiye 320 akçe, Resm-i Āsiyab 60 akçedir.

⁸² Müslüman ve Gayrımüslim ortak köy, Zimmet-i tarla ve bostan, Zimmet-i tarla ve çayır, Zimmet-i tarla ve çayır.

⁸³ Müslüman köy, Zimmet-i Koca Yakub.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpeç		Resm-i Hımta		Sair		Yonca Keten	Kovan	Tapuve Deştibani	Âdet-i Ağnam	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Karye-i Şırvan				54	54	1350	300	2400	280	1680	120	230		120	8000
	Karye-i Erdane ⁸⁴			6	21	21	525	250	2000	290	1740	350	230	450	180	6000
	Karye-i Manyuh ⁸⁵			3	21	21	520	210	1680	220	1320	350	140		950	7000
	Karye-i Töne	Tabi-i goni		4	10	10	250	150	1200	250	1500				20	3500
	Karye'i Turascu-i Küçük ⁸⁶	Ma mezraa			23	23	575	100	800	120	720	220	140		320	3500
	Karye-i Serazgüm ⁸⁷	Ma mezraa		8	30	30	750	190	1520	220	1320	150	170	300	420	5500
	Karye-i Zanezgüm	Tabi-i Güni		1	14	14	350	220	1760	110	660	10	12		4	3000

⁸⁴ Karye-i Erdane, Resm-i Hınzır 200 akçe, Resm-i Yaylak 20 akçe, Resm-i Bostan 120 akçe, Resm-i Bad-ı Heva ve Arusiye 103 akçe, Resm-i Âsiyâb 30 akçedir.

⁸⁵ Kariye-i Basuban ve Bavit Tafañ ma Zimmet-i Zehair ve Asiyab-ı ma Bostan der-yed-i Mehmed Veled-i Katib Sinan Beğ ber muceb-i hüccet-i şeriyye.

⁸⁶ Karye-i Turascu-i Küçük, Resm-i Heva 204 akçedir.

⁸⁷ Tasarruf-ı Mehmed veled-i Kâtip Sinan Bey.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hınta		Sair		Keten	Kovan	Ādet-i Ağnam	Tapu veDeştbanı	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Günzimid karye-i Zümükadıye ⁸⁸	Tabi-i Günüç	2	6	19	17	320	250	2000	290	1740	210	230	300	300	4000
	Karye-i Küçük ⁸⁹				16	16	400	320	2560	200	1200		20	130	35	5000
	Karye-i Kulazor-ı ulya ⁹⁰			3	12	12	300	150	1200	150	900		200	200		4000
	Karye-i Agomid			2	15	15	375	120	960	20	120		35	80		2000
	Karye'i Yiç Harkum ⁹¹	Ma mezraa			19	19	475	150	1200	160	660		120	200		4500
	Karye-i Adagöl	Ma mezraa		11	21	21	520	220	1760	160	960		230	520		4900
	Karye-i Görüv			3	41	41	1025	290	2320	300	1800	120		980		8000

⁸⁸ Karye-i Günzimid, Resm-i Bostan 220 akçedir.

⁸⁹ Karye-i Küçük, Resm-i Hınzır 20 akçe, Resm-i kır hisse 12 akçe, Resm-i Yaylak 20 akçe, Resm-i Āsiyab 30 akçedir.

⁹⁰ Karye-i Kulazor-ı ulya, Resm-i Bezirhane 60 akçe, Resm-i Āsiyab 206 akçedir.

⁹¹ Zımmet-i tarla ma Zımmet-i asiyab der tasarruf-ı Muharnem.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Keten	Kovan	Tapu	Ādet-i Ağnam	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Karye-i Kamran ⁹²		2	1	54	51	1270	500	4000	400	2400		250		350	11000
	Karye-i Kelakişt				18	19	470	350	2800	290	1740		120		100	6000
	Karye-i Mazilaver			3	12	12	300	220	1760	150	900		130		70	4000
	Karye-i Kahriz	Ma mezadik	1		42	51	1270	550	4400	520	2120		70			10000
	Karye-i Damak				10	10	250	200	1600	200	1700		200		720	6000
	Karye-i Diyâd-ı Küçük				6	6	150	400	3200	380	2280		7		170	6000
	Karye-i Kurdilat ma Girziamal	Hali-ül Reaya														
	Karye-i Dedegöl ⁹³				30	30	750	300	2400	320	1920	120	120	130		6000
	Karye-i ⁹⁴ Boshadvizrek			8	49	49	1225	380	3040	350	2100	170		210		8000
	Karye-i Tursahav-ı Vasat	Tabi-i Guni		6	17	17	420	280	2240	320	1920		120	250		6000
	Karye-i Şevay kilise	Tabi-i Guni	1		5	5	125	300	2400	290	1740		80	150		5000
	Karye-i Kilaroz-ı sufla ⁹⁵	Tabi-i Guni		6	24	23	575	200	1600	210	1260		120	20		4000
	Karye-i Neva	Tabi-i Guni		5	18	18	450	150	1200	120	720		80	90		3000
	Karye-i Difsitavizrek	Tabi-i Guni			5	5	75	310	2480	320	1920		90	180		5000

⁹² Karye-i Kamran, Resm-i Bostan 590 akçedir.

⁹³ Zimmet-i Arpadma Çayır der tasarruf-ı Hüseyin veled-i Ahmed Sipahi, Zimmet-i Gelaktapan ma Çayır haliye tasarruf-ı Paşaban veled-i Dosan.

⁹⁴ Zimmet-i Çiftlik der tasarruf-ı Bosfa veled-i Yahlivan. Karye-i Boshadvizrek Resm-i Gümrük 12 kile-120 akçedir.

⁹⁵ Karye-i Şevay kilise, Resm-i Gümrük 2 kile-20 akçedir.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Toplam Akçe
					Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe			
	Karye-i Ecadek ⁹⁶	Tabi-i guni		102	102	2550	780	6240	620	3720	300	1900	1800
	Karye-i Revahis ⁹⁷	Ma mezraa tabi-i Günü	12	38	38	950	350	2800	300	1800		800	9000
	Kariye-i Urum	Hali-ül Re'âyâ											2700
	Karye-i Nekvit nām-ı diğer Navkit	Tabi-i Günü	3	13	12	325	250	2000	320	1920	12	15	5000
	Karye-i Zarzad ma kiliseyic madne Tamraciz ma Mizgur ⁹⁸	Tabi-i Guni	45	121	123	3075	720	5760	750	4500	330	520	17000
	Karye-i Dikaşin	Tabi-i Guni		3									
	Karye-i Gamlun	Hali-ül Re'âyâ											6000
	Karye-i İvezment	Hali-ül Re'âyâ											2000
	Karye-i Difastav ve gayr-i ez Difastav ve Bûzurk-i Kûçük	Hali-ül Re'âyâ											1000
	Karye-i Herteki	Hali-ül Re'âyâ											2000
	Karye-i Kabdahor	Hali-ül Re'âyâ											1200
	Karye-i Bacnobe	Hali-ül Re'âyâ											3000
	Karye-i Şiklasib-i Büzürk ⁹⁹	Tabi-i Guni			11	11	275	320	2560	400	2400		6000

⁹⁶ Çayır-ı der tasarruf-ı Ali Ağa.

⁹⁷ Karye-i Revahis 5 ayrı Zimmet kaydı çeşitli Çayır ve Mezraa'a.

⁹⁸ Zemin: David veled-i Mehmed, Zemin: Der tasarruf-ı Mehmed veled Pervene, Zemin: Der Tasarruf-ıİbrahim veled-i Abdullah. Karye-i Zarzad ma Kiliseyic madne Tamraciz Mizgur Resm-i Hac 570 akçedir.

⁹⁹ Karye-i Şiklasib-i Büzürük, Resm-i Adet-i ağnam 50 akçe, Resm-i keten 80 akçedir.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
Nahiye-i Kuzey	Der liva-i Ardahan Büzürk	Askamet ma mezraa-i Dikaşin ve Kübrit		1	51	49	1225	320	2560	310	1860	130	300		8000
	Karye-i Sivezgüm			15	33	33	825	300	2400	160	960	150	290	175	6000
	Karye-i Gömek	Ma mezraa-i Alacakilise	3	15	57	55	1375	670	5360	420	2520	120	300	241	11000
	Karye-i Kunazmelik			1	40	35	875	380	3040	210	1260	12	15	91	6000
	Karye-i Bağdad ¹⁰⁰	Ma mezraa-i Tagaskurik ve Şehazir Pınarı		5	82	82	2050	620	496	300	1800	30	300	190	10000
	Karye-i Almuta			2	30	30	750	850	6800	400	2400	80	230	200	13000
	Karye-i Ahleşen			7	23	23	575	380	3040	250	1500	70	200	75	6000
	Karye-i Sazadev			50	49	1225	520	4160	330	1980	20	80	95	8000	
	Karye-i Mendaşin			18	18	450	700	5600	430	258	180	500	370	10000	
	Karye-i Gürcü Beg-i sufla ¹⁰¹		1	22	22	550	300	2400	190	1140	12	10	80	4500	
	Karye-i Gümrasur			6	6	150	650	5200	450	2700	80	120		9000	
	Karye-i Gümrasur-ı sufla ¹⁰²	1	1	9	7	175	350	2800	300	1800	10	12			
	Karye-i Sabugar-ı ulya ¹⁰³	18	6	24	230	1840	230	1840	280	1680	12	5		4000	
	Karye-i Çancudub-ı ulya	Tabi-i Kozay	4	25	24	600	450	3600	220	1320	200	200	236	6666	

¹⁰⁰ Zimmet-i tarla ve çayır ve Zimmet-i harman ve bostan der tasarruf-ı Kasım veled-i Abdullah, Zimmet-i tarla ve Çayır der tasarruf-ı Mustafa veled-i Artuk Ali Beğ.

¹⁰¹ Zimmet-i Arnavud Küçük Bostan ve Çayır Zimmet-i Ali veled-i Kalender.

¹⁰² Resm-i Bennak 24 akçedir.

¹⁰³ Müslüman ve Gayrimüslim ortak köy. Resm-i Bennak 234 akçe. Zimmet-i tarla ma Zimmet-i harman ve bostan ve çayır, Zimmet-i Hacı Hamza.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Kovan	Âdet-i Ağnâm	Toplam Akçe		
	Karye-i Çancudub-i sufla ¹⁰⁴				51	Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe	10	2	5000		
	Karye-i Eyü Seyvân				17	51	1270	200	2400	200	1200	300	500	12000		
	Karye-i Kudsahme ¹⁰⁵				13	43	420	650	5200	600	3600	120	300	10000		
	Karye-i Penpavli	Ma mezraa-i Çastar			4	6	16	400	300	2400	300	1800	12	10	5000	
	Karye-i Nadarbaz ¹⁰⁶				7	23	23	575	250	2000	180	1080	10	12	4000	
	Karye-i Gökoşin				15	36	37	925	350	2800	316	1900	20	30	6000	
	Karye-i Pesishor	Tabi-i Kozay			1	1	10	8	200	190	1520	80	480	20	250	3000
Nahiye-i Mişe der liva-i Ardahan-ı Büzürk	Karye-i Porluşah-ı Küçük ¹⁰⁷		Hali-ül Re'âyâ												7500	
	Karye-i German			3	3	6				420		310		30	6000	
	Karye-i salar				9	21	21	525	400	3200	350	2100	12	10	6000	
	Çıkurit ve Cencirub ¹⁰⁸														3000	
	Karye-i Sinangüm ve Gömen haric ez defter					13	13	325	200	1600	90	540	12	170	3000	
	Karye-i Urcuk ¹⁰⁹		Ma mezraa-i Kızılkilise			11	44	24	1100	650	5200	820	4120		400	13000
Karye-i Kalnav ¹¹⁰		Ma mezraa-i Seminkalit			3	11	11	275	550	4400			20	20	8000	

¹⁰⁴ Zimmet-i Asiyab ve Zimmet der tasarruf-ı Derviş veled-i Ferruh Miralay, Çayır, Zimmet-i tarla ma Çayır, Zimmet-i Çayır.

¹⁰⁵ Karye-i Kudsahme, Resm-i Bad-ı Heva, 105 akçedir.

¹⁰⁶ Zimmet-i Mustafa veled-i Veli, Zimmet-i Ora veled-i Üres Mustafa veled-i Veli.

¹⁰⁷ Zemin-i Tarla ve Çayır.

¹⁰⁸ Çiftlik-i Zehair ma Zimmet-i Asiyab Zimmet-i Derviş veled-i Ferruh Miralay, Çiftlik-i akti ma Çayır Asiyab Mehmed veled-i Ferruh Miralay, Zimmet-i Ali veled Abdullah Çayır ma Tarla.

¹⁰⁹ Karye-i Urcuk, Resm-i Bostan 280 akçe Resm-i Bad-ı Heva 131 akçedir.

¹¹⁰ Karye-i Kalnav, Resm-i Gümrük, 10 kile-100 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 51 akçedir.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hinta		Sair		Yonca ma Ketem	Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
					Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Karye-i Dodiye ¹¹¹	Ma mezraa-i Kūrki vani Difli		40							130	21	25		6000
	Karye-i Gelapert ¹¹²			38	38	950	300	2400	310	1860	130	20	90		6000
	Karye-i Veyak		9	66	66	1650	520	4160	450	2700	269	20	220		10000
	Karye-i Vardudşah-ı	Ma mezraa-i Gerde	1	8	8	200	320	2560	350	2100	260	60	220	110	6000
	Karye-i Göğüye			47	46	11500	250	2000	300	1800		80	25		6000
	Karye-i Aver	Ma mezraa-i Güğtüger	1	69	29	1725	650	5200	600	3600		60	120	145	1200
	Karye-i Yıklub	Ma mezraa		14	14	350	300	2400	350	2100	130	110	210		6000
	Karye-i Çogul ¹¹³		2	2	13	11	275	750	6000	350	2100	130	410		10000
	Karye-i Uruşen				7	7	175	310	2480	210	1260	120	89		5000
	Karye-i Akalışın				7	7	175	250	2000	210	1260	60	12		4000
	Karye-i Ayagüme				25	25	625	680	5440	410	2460	210	420	215	10000
	Karye-i Budek-i ulya ¹¹⁴				11	11	275	320	2560	350	2100	160	220		6000
	Karye-i Somayig				8	8	200	330	2640	360	2160	90	210		6000
	Karye-i Kümek	Ma mezraa			4	4	1000	750	6000	220	1320	20	150	74	8000

¹¹¹ Zimmet-i Karaca ma Çayır der tasarruf-ı Balaban veled Halil, Zimmet-i Avarız ma Çayır der tasarruf-ı Ramazan.

¹¹² Karye-i Gelapert, Resm-i Bostan 120 akçe, Resm-i Çayır 20 akçe, Resm-i Yaylak 40 akçe, Resm-i Tapu ve Deştibani 100 akçe, Resm-i Bad-ı Heva Arusiye 120 akçe, Resm-i Asiyab 90 akçedir.

¹¹³ Karye-i Çogul, Resm-i Bennak 36 akçedir.

¹¹⁴ Karye- i Budek-i ulya, Resm-i Bostan 130 akçedir.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Toplam Akçe	
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Giç				4							10	50	4000	
	Karye-i Merime ¹¹⁵				4	4	100	250	2000	260	1060	120	280	10000	
	Karye-i Yickulid-i ulya				5	5	125	310	2480	350	2100	80	390	6000	
	Karye-i Viçgin-i sufla	Hali-ül Re'âyâ												4000	
	Karye-i Lıkulu-i sufla				5	5	125	300	2400	150	900	60	100	4000	
	Karye-i Çalistar				23	23	575	550	4400	350	2100	80	180	8000	
	Karye-i Üskadib ¹¹⁶				23	23	575	250	2000	200	1200	20	100	4500	
	Karye-i Beğde Hatun ¹¹⁷	Ma mezraa-i AzinHatun				10	10	250	250	2000	100	600	100	210	
	Karye-i çenteme	Hali-ül Re'âyâ												4000	
	Karye-i Otagali ¹¹⁸					13	13	325	100	800	60	360	60	100	2000
	Karye-i Sumsat	Hali-ül Re'âyâ												2000	
	Karye-i Maçunit	Hali-ül Re'âyâ												2999	
	Karye-i Çovarsukun	Hali-ül Re'âyâ												4000	
	Karye-i Mutus					8	8	200	300	2400	150	400	20	150	4000

¹¹⁵ Resm-i Bostan 220 akçedir.

¹¹⁶ Karye-i Üskadib, Resm-i Bad-ı Heva 170 akçedir.

¹¹⁷ Karye-i Beğde Hatun, Resm-i Gümrük, 120 akçe, Resm-i Bad-ı Heva 158 akçedir.

¹¹⁸ Resm-i Tapu ve Deştibani, 100 akçedir.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hinta		Sair		Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe	
	Karye-i Samuncı	Hali-ül Re'âyâ										3000
	Karye-i Damal	Hali-ül Re'âyâ										3000
	Karye-i Samkuru	Hali-ül Re'âyâ										4000
	Karye-i Gacıye	Hali-ül Re'âyâ										4000
	Karye-i Hus ¹¹⁹				8	8	200	250	2000	150	900	4000
	Karye-i Ruzman-ı Ulug	Hali-ül Re'âyâ										3000
	Karye-i Ruzman-ı sufla	Hali-ül Re'âyâ										3000
	Karye-i İkkilise	Hali-ül Re'âyâ										2000
	Karye-i Orman-ı Vasat	Hali-ül Re'âyâ										3000
	Karye-i Biçkolid-i sufla		4	4	100	125	1000	50	300	30	220	2500
	Karye-i Kanzurut	Hali-ül Re'âyâ										2000
	Karye-i Dıkan-ı Büzürük ¹²⁰		17	17	425	350	2800	240	1470	160	260	6000
	Karye-i Dıkan-ı Küçük	Hali-ül Re'âyâ										3000
	Karye-i Averyuha ¹²¹	Ma mezraa-i Penedyade	8	8	200	150	1200	150	900	60	40	3000

¹¹⁹ Karye-i Kus Resm-i Kovan 50 akçe, Resm-i Adet-i Ağnam 390 akçedir.

¹²⁰ Karye-i Dıkan-ı Büzürük, Resm-i Bad-ı Heva, 145 akçedir.

¹²¹ Karye-i Averyuha Resm-i Bad-ı Heva, 80 akçedir.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Hane	İспенç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i aġnām	Toplam Akçe		
				Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe					
	Karye-i Kekliku-ı Ulug		8							120	290	5999		
	Karye-i Sasheva ¹²²	Ma mezraa-i eyvat	11	11	275	410	3280	220	1320	100	180	5999		
	Karye-i Vaçar ¹²³		15	15	375	350	2800	220	1320	60	20	5000		
	Karye-i Hatak-ı Vasat		32	32	800	300	2400	150	900	60	160	5000		
	Karye-i Hatak-ı Küçük		9	9	220	150	1200	150	900	80	110	3000		
	Karye-i Hatak-ı ulya ¹²⁴	Ma mezraa-i Zemendalya	16	15	375	520	4160	250	1500	20	100	2000		
	Karye-i Vicib-i ulya		5	5	120	300	2400	150	900	120	490	5000		
	Karye-i Yörük-i sufla				5	5	125	350	2800	150	900	120	350	4800
	Karye-i Akça kale	Hali-ül Re'âyâ												5999
	Karye-i Hazusman	Ma mezraa-i Pasacık			11	11	275	320	2560	230	1380	60	190	5000
	Karye-i Hazusman-ı Üveys-i Büzürk				5	5	125	650	5200	350	2200	350	890	9500
	Karye-i Ali usman	Hali-ül Re'âyâ												4000
	Karye-i Onzak				5	5	125	350	2800	150	900	210	150	5000
	Karye-i Hamustan	Hali-ül Re'âyâ												4000

¹²² Çayır tarla Mehmed veled-i Uğurlu.

¹²³ Karye-i Vaçar, resm-i Bad-ı Heva 60 akçedir.

¹²⁴ Resm-i Gümrük, 20 kile-200 akçe.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i aġnām	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe			
	Karye-i Kirkabol ma diġer kirkabol		1	1	23	22	550	100	800	100	600	20	120	2500
	Karye-i Kürkin				5	6	150	100	100	100	600	20	100	2000
	Karye-i Çobanköyü	Hali-ül Re'âyâ												2000
	Karye-i Çaçmerik				5	5	125	150	1200	60	360	20	10	2000
	Karye-i Hanaruş	Hali-ül Re'âyâ												5000
	Karye-i Manastır				11	11	275	250	2000	150	900	60	200	4000
	Karye-i Evkat-ı mevtn	Hali-ül Re'âyâ												3200
	Karye-i Ruken	Hali-ül Re'âyâ												2000
	Karye-i Şerpol	Hali-ül Re'âyâ												3000
	Karye-i Kudabat	Hali-ül Re'âyâ	2	17	17	425	150	1200	100	600		20	60	3000
	Karye-i Uncudiyak		6	10	10	250	400	3200	100	600			120	5000
	Karye-i Kızılkilise	Hali-ül Re'âyâ												4000
	Karye-i Harkesvil		2	14	14	350	150	1200	150	600		80	250	3000
	Karye-i Kansun nām-ı diġer Kirpaşın	Hali-ül Re'âyâ		12										3200

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Hane	İşpenç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i ağnām	Toplam Akçe	
				Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Gündürek	Hali-ül Re'âyâ										2500	
	Karye-i Hılvan ve Hılvan-ı diğer	Hılvan-ı diğer ma mezraa	20	20	500	300	2400	30	180	20	225	3000	
	Karye-i Adgerukotan	Hali-ül Re'âyâ										6000	
	Karye-i Ardensan-ı Küçük	Ma mezraa-i Lalvane	8	8	200	150	1200	50	300	20	238	2500	
	Karye-i Zadayuk nezd-i Karye-i Timlut		3	3	75	320	2560	150	900	20	180	3999	
	Karye-i Yurdesan-ı Büzürk		11	11	275	600	4800	420	2520	220	300	8999	
	Karye-i Ucgun nām-ı diğer İçgün	Ma mezraa-i Ögen	6	6	150	200	1600	100	600	30	180	3000	
Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Toplam Akçe
Nahiye-i Kemhis der liva-i Ardahan-ı Büzürk	Karye-i Rabat-ı Kemhis ¹²⁵	Ma mezraa-i Kefevanis	4	30	105	Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe	390	19000
	Karye-i Dacrek ¹²⁶	Ma Dacrek-i atik ve mezraa-i Tubur	3	19	62	99	2475	650	5200	750	4500	460	11000
	Karye-i Adgerukotan	Hali-ül Re'âyâ											6000
	Karye-i Pehrut ¹²⁷			14	67	8	200	150	1200	50	300	20	2500

¹²⁵ Karye-i Rabat-ı Kemhis, Zimet ma Çayır, Resm-i Öşr 990 akçe, Zeamet-i ber Çiftlik ve ber Asiyab ve üç nefer İşpenç ve Adeti-i Āğnam der tasarruf-ı Gorgi veled-i Suç-i Sefer-i Hümayun vazh oldukça eşüb ider diyü defter-i atik.

¹²⁶ Zimmet-i bir Çiftlik ve bir Asiyab bir ted-i İşpenç ve Adet-i Āğnam der tasarruf-ı Mıgırdıç veled-i Kefec sefer vazh oldukça eşüb hıdnet ider deyü mukayyededir defter-i atik.

¹²⁷ Karye-i Pehrut, Resm-i Ādet-i ağnām 238 akçedir.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Soğum ma Siravid ve Karsur ve Virendab ve Kırkar ve Kofiprensor	Ma mahalle-i Kurzar		8	24	24	600	450	3600	400	2400	200	690		10000
	Karye-i Pirtevan ¹²⁸	Tabi'i Kemhis		7	25	25	620	300	2400	300	1800	300	890		8000
	Karye-i Kayan	Mezraa-i Mormuc ve Kazmukenek ve Kaskiner ve Geris ve Pirushur tabi-i Kemcis	1	9	66	61	1525	250	2000	250	1500	100	350		8000
	Karye-i İspeakçur-ı ulya	Ma mezra-i Gırslub tabi-i Kemhis		4	26	26	650	150	1200	150	900		200		4000
	Karye-i Gogir			3	12			250	2000	330	1980	11	50		5000
	Karye-i Ağnodiz	Ma mezraa-i İskorugur	6	1	13	5	125	350	2800	350	2100	90	510		7000
	Karye-i İspakçur-ı sufla	Mezraa-i Gūnpuz ve Zagsugur (Hali-ül-Reaya)													6000

¹²⁸ Çiftlik yer ve bir Asiyab ve Çayır ve Ādet-i Ağnam mezburun der tasarruf-ı Horalık veled-i Tabar Sefer vazh oldukça eşubhidvet eder.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hınta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
Nahiye-i Penek der liva-i Ardahan	Karye-i Diyat ¹²⁹	Nefs-i Prunak	4	44	120	114	2800	900	7200	600	3200	320			20000
	Karye-i Piranik ¹³⁰	Ma mezraa-i Görgünes ve Sirdek		14	72	72	1800	550	4400	250	1500	210		310	11000
	Karye-i Kusur	Mezraa-i Eyveseyk ve Kartuh	1	9	78	71	1775	150	1200	250	1500	120			10000
	Karye-i Ermesin	Ma mezraa-i Kaldus ve Korkut ve Hazrut ve Elkaç			34	33	825	450	3600	320	2520	300	580		10000
	Karye-i Carcur	Ma mezraa-i Ornik		2	39	39	975	200	1600	200	1200		800		6000
	Karye-i Daeğiş	Ma mezraa-i Demucla			18	18	450	520	4120	300	1800	160	410		8000
	Karye-i Muşih ¹³¹	Mezraa-i Vaznut ve Saladut			15	15	375	410	3280	250	1500	350	410		7500

¹²⁹ Karye-i Diyat 3 adet Müslümanlara ait tarla (Yoncalık) kaydı, hasıl-ı gayr-ı ez çiftlik.

¹³⁰ Müslüman kişilere ait tarla 3 adet kayıtlıdır.

¹³¹ Çiftlik yeri ve bir kıta asiya der tasarruf-ı Muradhan Gürce veled-i Magırdıç.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Mahral	Ma mezraa-i Salisparsti ve Samaktur		8	51							100	400		7000
						47	1175	220	1760	220	1320				
	Karye-i Fut ¹³²	Ma mezraa-i Sasrut			51	51	1275	350	2800	350	2100	210	300		8000
	Karye-i Kefvanik ¹³³			18	67	67	1675	350	2800	30	1800	210			8000
	Karye-i Suvir				8	8	200	150	1200	150	900	110	330		3500
	Karye-i Tehek ¹³⁴		3		4			200	1600	100	600		390		4000
	Karye-i Tagaspukosuk ¹³⁵			1	25	25	625	250	2000	250	1500	210	190		6000
Karye-i Zadgerek	Mezraa-i Kecek ve Hackohi			13	41	32	1050	450	3600	360	2160	450	399		10000

¹³² Resm-i Asiyab 25 akçe.

¹³³ Resm-i Öşr 330 akçe.

¹³⁴ Müslüman Köy. Zimmet-i Selim veled-i Musa, bağ ve bağçe, Zimmet- Şahvirdi.

¹³⁵ Çiftlik yer ve bir kıta Asiyab der tasarruf-ı Zeker Gürcü veled-i Direhor.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Ağnagi ¹³⁶	Ma mezraa-i İforçık	3	10	39	35	875	300	2400	310	1860	250	450		11000
	Karye-i Arsnak-ı ulya ve sufla ve Vasat		4	10	82	77	1920	720	5760	660	5960	148	400	133	13500
	Karye-i Arnuc			6	22	22	550	350	2800	300	2700	120	500		8000
	Karye-i Sekoros ¹³⁷			5	27	27	675	650	2000	320	1920	210	350	233	6998
	Karye-i Karcıko		5		12	7	175	520	4160	550	2200		32		8000
	Karye-i Lazarus	Ma mezraa-i Saludun ve Kiremas		2	15	15	375	150	1200	200	1200	200	575		5000
	Çiftlik yer				3	3	75	5	40	5	30	10			250

¹³⁶ Karye-i Ağnagi Resm-i Öşr 2115 akçe.

¹³⁷ Çiftlik yeri bir kıta Asiyab der tasarruf-ı Camas Gürci Veled-i Oğce.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hınta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Eğrek ¹³⁸	Ma mezraa-i Siragor ve Kalivez	4		54	50	1250	390	2120	350	2100	25	150	118	8000
	Karye-i Tarnepek				27	27	625	250	2000	120	720	399	590		6000
	Karye-i Kemesis			5	25	25	625	230	1840	100	600	210	360		8000
	Karye-i Zağkus nam-ı diğer Kızılköy	Ma mezraa-i Kohor	2	8	28	26	650	150	1200	220	1320	200	299		5000
	Karye-i İkisör	Ma mezraa-i Ovil		3	17	17	420	210	1680	220	1320	120	83		
	Karye-i Karkut nam-ı diğer Korkiz			3	25	26	650	150	1200	50	300	150	15	55	3000
	Karye-i Kobik ¹³⁹	Ma mezraa-i Azak	1	15	75	73	1825	550	4400	320	2520	110	70		10000

¹³⁸ Çiftlik-i Mehmed Veled-i Balaban ma Burada-i Ak ve çayır ve bağ. Resm-i Öşr, 270 akçe.

¹³⁹ Çiftlik-i der tasarruf-ı Ali Beğ, ma çayır ve bostan ve asiyab.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Kerkulfi nam-ı diğeri Artapos			8	29	29	720	310	2480	310	1860		100		7000
	Karye-i Kananos		7		17	10	200	150	1200	100	600	40	150		2800
	Karye-i Degavir	Ma mezraa-i Vanik ve Ağzuzor	2	6	16	11	670	150	1200	200	1500	130	120		4000
	Karye-i Ekirdekum		2	1	16	11	275	150	1200	150	900	60	100		3000
	Karye-i Koşek		3	1	7	3	75	500	4000	220	1320	100	399		7000
	Karye-i Miyadon	Hali'ül Re'âyâ													2500
	Karye-i Paranık	Hali'ül Re'âyâ													2000

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i İsrayik	Hali-ül Re'âyâ													5999
	Karye-i Karpogis				8	8	200	260	2080	150	900		160		4000
	Karye-i Naruk				13	13	320	150	1200	150	900	20	100		4000
Nahiye-i Penesgird der liva-i Ardahan-ı Büzürk	Karye-i Rabat kala-i Pinisgeray		10	32	118	17	2675	450	3600	320	2520	220	100		12000
	Karye-i Oruk ¹⁴⁰	Ma mezraa-i Kahanis ve Sigürek		18	56	56	1400	420	3360	350	2100		400		10000
	Karye-i Piskir-i ulya ¹⁴¹			16	80	80	2000	550	4400	500	3000	400			14000
	Karye-i Oğnatab-ı ulya ve sufla	Ma mezraa-i Karagir		28	78	78	1950	1000	8000	900	5400	400	1200		20000

¹⁴⁰ Karye-i Oruk Resm-i Öşr, 210, Resm-i hınzır 320 akçe, Resm-i Arusiye 200 akçe, Resm-i yaylak 150 akçe.

¹⁴¹ Resm-i Yaylak 150 akçe, resm-i kovan 400 akçe, resm-i bostan 300 akçe, resm-i mercimek 130 akçe.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hintta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Kesmani	Tabi-i Piskoz		7	30							300			9000
	Karye-i Pirdalus			10	8	32	1050	520	4160	320	1920	36			9000
	Karye-i Mehanik	Ma mezraa-i Ödeken ve Sekanis		8	46	46	1150	420	3360	650	3900	130	250		11000
	Karye-i Celeban				7	7	175	210	1680	220	1320	50	300		5000
	Karye-i Kanesun	Tabi-i Piskov		2	7	7	175	250	2000	250	1500	300	550		6000
	Karye-i Kaca	Ma mezraa-i Gückaşin	5	7	37	31	775	350	2800	350	2100	150	50		7000
	Karye-i Çulakar-ı Vasat ¹⁴²	Hali-ül Re'âyâ													2000

¹⁴² Nim çiftlik ve mezraa-i Çulakar-ı Vasati el mezbur der tasarruf-ı Devan Gürcü Sefer-i Padişah vaki oldukça eşüb hidmet-i de deyü mukayyddir der defter-i atik.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Çulakad-ı sufla ¹⁴³				19	19	475	250	2000	200	1200	120	150		5000
	Karye-i Pertos			1	8	8	200	450	3600	350	2100	390	300		8000
	Karye-i Kafirbaz			32	91	89	2225	450	3600	350	2100	700	120		12000
	Karye-i Gemrasur ¹⁴⁴			8	35	35	875	250	2000	135	710	320	320		8000
	Karye-i Karmir Beğ nam-ı diğeri Kızılköy	Tabi-i Piskov		7	45	45	1125	520	4160	399	2394	410	300		10000
	Karye-i Çulakar-ı ulya			4	18	19	475	250	2000	150	900	200	50		5000
	Karye-i Utur ¹⁴⁵	Ma mezraa-i Ameri		23	64	62	1550	300	3200	450	2700	300	1290		16000

¹⁴³ Mezraa-i Kavin kilisesi der Kariye-i Çulakad-ı sufla hariç ez reayadır.

¹⁴⁴ Resm-i Öşr 1975 akçe.

¹⁴⁵ Resm-i Öşr 3974 akçe.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İşpenç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Havdus	Ma mezraa-i Ginagis	1	25	52	50	1250	250	2000	250	1500	300	156		7000
	Karye-i Buzpert ¹⁴⁶	Ma mezraa-i Musenis ve Tekutab ve Koriluket		28	79	78	1950	260	2080	100	600	250	600		15000
	Karye-i Sukar	Ma mezraa-i Köse Kapan ve Cince Levanis		14	37	37	925	120	960	110	660	170	350		8000
	Karye-i Karnevas	Ma mezraa-i Mukal ve Mikanem ve Sıra ve Nelli Margerih		21	126	126	3150	310	2480	320	1920	220	600		22000
	Karye-i Ağvakin	Hali'ül Re'âyâ													7000
	Karye-i Husvan			1	3	3	75	120	960	100	600		60		2000
	Karye-i Mahudağ	Hali'ül Re'âyâ													6000

¹⁴⁶ Resm-i Tapu ve Deştibani 390 akçe, Resm-i Öşr 5390 akçe, ve kayıtlı 8 adet bağ kaydı vardır.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Bad-ı Heva	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Lacir			1	12	12	300	200	1600	100	600		139		6999
	Karye-i Rabat Kala-i Ardanuç ¹⁴⁷			8	71	55	1375	150	1200	120	720	260	530		9000
	Karye-i Balciye			15	41	41	1025	350	2800	100	600	150	300		9000
	Karye-i Unishad			6	25	61	525	250	2000	200	1200		300		6000
	Karye-i Yasa	Ma mezraa-i Siran ve Gezi		18	64	65	1625	350	2800	520	3120		320		11000
	Karye-i Aharşa ¹⁴⁸			5	27	27	675	220	1760	210	1260		140		6000
	Karye-i Merakin			4	20	20	500	150	1200	160	960	20	160		5000

¹⁴⁷ Cizye-i Gebin 2000 akçe, Adet-i Ağnām 4000 akçe, Resm-i Boyahane 5000 akçe, Resm-i Bad-ı Heva ve Arusiye 6000 akçe ve kayıtlı 5 adet bağ bulunmaktadır.

¹⁴⁸ Resm-i Öşr 1200 akçe.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Kovan	Ādet-i Aġnām	Resm-i ÖŖr	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Pirtus ¹⁴⁹			7	36							80			4000
	Karye-i Zeskivan	Hali'ül Re'âyâ													1000
	Karye-i Deġrihoc	Ma mezraa-i Posaki			12	12	300	100	800	30	180	20		130	2000
	Karye-i Ahime ¹⁵⁰	Ma mahalle-i Vamisugan ve Ahinegire		10	24	24	600	100	800	50	300	30			3000
	Karye-i Kenareġüm				17	17	425	150	1200	150	900	70	390	713	4500
	Karye-i İhi	Ma bagat-ı Bukvan			44	44	1100	200	1600	110	220	70	320	1080	6000
	Karye-i Aheçkur			8	27	27	675	100	800	50	300	20	300	200	3000

¹⁴⁹ Resm-i ÖŖr, 800 akçe.

¹⁵⁰ Resm-i ÖŖr, 460 akçe ve 5 ayrı baġ kaydı bulunmaktadır.

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Resm-i Öyr	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Uckungere			6	22	22	550	200	1600	200	1200	40	120	650	5000
	Karye-i Amagird			6	82	81	2025	200	1600	100	600	70	300	355	6000
	Karye-i Cikov				6	6	150	50	400	20	120	10	30	20	1000
	Karye-i Uksun			7	29	29	725	300	2400	210	1260	130			6000
	Karye-i Kamcıra			14	46	46	1150	350	2800	150	900	300	550	3240	11500
	Karye-i Salyan			3	14	14	350	120	920	30	180	50	250		2500
	Karye-i Cemkırın			4	15	15	375	320	2560	120	760			390	5000
	Karye-i Salha			5	11	11	275	250	2000	220	1320	200		300	6000
	Karye-i Meraval	Ma mezraa-i İcka		8	28	28	700	300	2400	250	1500	170	100	890	9000
	Karye-i Gösegün			3	12	12	300	200	1600	50	300	100	20		3000
	Karye-i Vartehan			6	20	20	500	150	1200	150	900	150	10		4000
	Karye-i Savkulad			5	20	18	450	350	2800	250	1900	220		1434	8000
	Karye-i Çıldır			10	31	31	775	120	960	150	900	120		1095	5200
	Karye-i Dayluskir			5	19	17	320	220	1760	150	900	30		1144	5000

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İспенç		Resm-i Hinta		Sair		Kovan	Âdet-i Ağnâm	Resm-i Ösr	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Kavet			7	22	22	550	90	720	70	480	130		1300	4000
	Karye-i Çara				7	7	175	60	480	80	480	25			2000
	Karye-i Tavzur	Hali'ül Re'âyâ													2000
	Karye-i Nurgin		1	3	18	17	425	220	1760	100	600	80		447	4000
	Karye-i Dadtalya		2		2										2000
	Karye-i Ustemın			3	18	18	450	100	800	110	660	130			3000
	Karye-i Mugri	Ma Angilya		3	28	28	700	220	1560	210	1260	490	200	6960	9000
	Karye-i Karsa			14	34	34	850	350	2800	320	1960	130	499		8000
	Karye-i Kaydahur		4	10	69	64	1600	350	2800	350	2100	220	220	3202	12000
	Karye-i Cula			2	9	8	200	100	800	110	660	120		210	3000
	Karye-i Uruk	Hali'ül Re'âyâ													2000
	Karye-i Günya nam-ı diğer Demirci köyü		2	11	21	19	475	100	800	110	660	50	220	280	3500
	Karye-i Urtuzi		1	4	23	22	550	150	1200	150	900	210	300	1420	6000
	Karye-i Tanzerd		6	10	82	77	1965	450	2800	250	1500	220	420	3079	12000

Tablo 3.5. Tapu Tahrir Defteri (devamı)

Kaza	Karye	Mezra	Bennak	Mücerred	Hane	İspenç		Resm-i Hınta		Sair		Kovan	Ādet-i Ağnām	Resm-i Ōsr	Toplam Akçe
						Nefer	Akçe	Kile	Akçe	Kile	Akçe				
	Karye-i Gümüşhane ¹⁵¹			6	54	55	1375	650	5200	300	1800	30	150	435	12000
	Karye-i Kilarced		4	35	90	85	2125	600	4800	600	2600	320	520	1053	16000
	Karye-i Tunderem			1	7	7	175	150	1200	220	1320	300			5000
	Karye-i Gelüşin			1	14	14	350	300	2400	250	1000	60			5000
	Karye-i Feranhid		2		10	10	250	320	2560	320	1920	150		190	5999
	Karye-i Ardıc nam-ı diğer Anvid				4	4	100	310	2480	310	1860	250			5999
	Karye-i Hoy		1	3	12	6	150	200	1600	120	820	110			3000
	Karye-i Samkar				65	66	1650	800	6400	810	4860	700	1250	1500	20000
	Karye-i Zagariye	Hali'ül Re'âyâ													1000
	Karye-i Sagarsa	Hali'ül Re'âyâ													1500
	Karye-i Turi	Hali'ül Re'âyâ													2498
	Karye-i Usut	Hali'ül Re'âyâ													1500
	Karye-i Bağat	Hali'ül Re'âyâ													999
	Karye-i Kurdavan														1000

¹⁵¹ Karye-i Gümüşhane, Hass-ı Hazret-i Padişah Alempenah.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İstanbul'da Başbakanlık Osmanlı Arşivin'de Osmanlı dönemi Gürcistan Eyaletine ait Tapu Tahrir Defterleri arasında bulunan 16. yüzyıl son çeyreğine ait tek defter olan TT. 0525 numaralı defter tezimizin ana kaynağını oluşturmuştur. H.981 (M. 1573-1574) tarihli olan bu defterin Gürcistan Vilâyeti Kanunnâmesi Ömer Lütfî Barkan tarafından yayınlanmış olup BOA, TTD. No: 525, sh. 1-8'de bulunmaktadır. Bu kanunnâme Gürcistan Eyaleti için düzenlenmiş olup bölgede adaletin sağlanmasına ve vergilerin düzenli olarak toplanması amacına hizmet etmekteydi. Kanunnâme XVI. yüzyıl Ahıska Eyaletinin hukuksal anıtı niteliğindedir. Bu Kanunnâmenin ilk maddesinde Vilâyet-i Gürcistan sengistân (taşlık) olub diyerek bölgenin taşlık arazi olduğu belirtilmiştir. Gürcistan Eyaleti Osmanlı hakimiyetine dahil olduktan sonra Osmanlı İdari Teşkilatına göre taksimlenmiş ve bu düzen ile yönetilmiştir. Elimizdeki tahrir defterinde eyalet reayasından alınan vergi kalemleri, onların miktarları ve tahsil etme zamanına ilişkin bilgileri görmekteyiz, tahrir defteri içeriğindeki bilgiler nahiye ve karye isimlerinin verilmesi ve bunların bu bilgiler ışığında hane sayısını, bennak, mücerred tespitini yapabilmekteyiz.

Gürcistan Eyaleti'ne ait kesin olmayan nüfus hesaplamaları;

Nahiye-i Tortum: Köy sayısı: 1. Hane sayısı toplamı: $90 \times 5 = 450$.

Nahiye-i Tirkedek: Hane sayısı toplamı: $1524 \times 5 = 7620 + 462$ mücerred ile birlikte: 8082. Nahiye-i Tirkedek'de toplam köy sayısı' 20 dir.

Nahiye-i Kodruhor: Hane sayısı toplamı: $298 \times 5 = 1490 + 84$ mücerred toplamı ile birlikte: 1574. Nahiye-i Kodruhor toplam köy sayısı' 3 dür.

Nahiye-i Arali: Hane sayısı toplamı: $665 \times 5 = 3325 + 19$ mücerred toplamı ile birlikte: 3344. Nahiye-i Arali toplam köy sayısı 19'dur bunlardan 5 tanesi Hali'ül Re'âyâ'dır.

Nahiye-i Kub: Hane sayısı toplamı: $1497 \times 5 = 7485 + 52$ mücerred toplamı ile birlikte: 7537. Nahiye-i Kub toplam köy sayısı 42'dir bunlardan 10 tanesi Hali'ül Re'âyâ'dır.

Nahiye-i Mesrhor: Hane sayısı toplamı: $212 \times 5 = 1060 + 11$ mücerred toplamı ile birlikte: 1071. Nahiye-i Mesrhor toplam köy sayısı 14'dür ve bunlardan 3 tanesi Hali'ül Re'âyâ'dır.

Nahiye-i Kub: Hane sayısı toplamı: $196 \times 5 = 980 + 20$ mücerred toplamı ile birlikte: 1000. Nahiye-i Kub toplam köy sayısı 21 ve bunlardan 13 tanesi Hali'ül Re'âyâ'dır.

Nahiye-i Bardiz: Hane sayısı toplamı: $199 \times 5 = 995 + 14$ mücerred toplamı ile birlikte: 1009. Nahiye-i Bardiz toplam köy sayısı 40 ve bunlardan 28 tanesi Hali'ül Re'âyâ'dır.

Nahiye-i Kofi: Hane sayısı toplamı: $1229 \times 5 = 6145 + 146$ mücerred toplamı ile birlikte: 6291. Nahiye-i Kofi toplam köy sayısı 55 ve bunlardan 9 tanesi Hali'ül Re'âyâ'dır.

Nahiye-i Kuzey: Hane sayısı toplamı: $656 \times 5 = 3280 + 98$ mücerred toplamı ile birlikte: 3378. Nahiye-i Kuzey toplam köy sayısı 21'dir.

Nahiye-i Mişe: Hane sayısı toplamı: $851 \times 5 = 4255 + 50$ mücerred toplamı ile birlikte: 4305. Nahiye-i Mişe toplam köy sayısı 84 ve bunlardan 29 tanesi Hali'ül Re'âyâ'dır.

Nahiye-i Kemhis: Hane sayısı toplamı: $400 \times 5 = 2000 + 95$ mücerred toplamı ile birlikte: 2095. Nahiye-i Kemhis toplam köy sayısı 11 ve bunlardan 2 tanesi Hali'ül Re'âyâ'dır.

Nahiye-i Penek: Hane sayısı toplamı: $1159 \times 5 = 5795 + 192$ mücerred toplamı ile birlikte: 5987. Nahiye-i Penek toplam köy sayısı 35'dir.

Nahiye-i Penesgird: Hane sayısı toplamı: $2429 \times 5 = 12145 + 569$ mücerred toplamı ile birlikte: 12714. Nahiye-i Penesgird toplam köy 84 ve bunlardan 13 tanesi Hali'ül Reaya'dır.

Tüm verilen nüfus bilgileri sonucunda 16 yüzyıl Gürcistan Eyaleti'nin yaklaşık olarak nüfusu 5.883.7 olduğu tahmin edilmektedir.

Nüfus bilgilerine ulaştıktan sonra kaynağımızda verilen hane içinde okuduğumuz isimlerden bu karyelerin gayrimüslim reya'ya mı veya Müslüman

nüfusunda olduğu ortak karye bilgilerini de görmekteyiz. 16. Yüzyılın son çeyreğini görebildiğimiz Gürcistan Eyaletinde ortak köyler vardır. Örneğin; Nahiye-i Kofi'ye bağlı olan Karye-i Derviş ortak yaşamın olduğu köydür, burada Gragos ismine, Kuşcu ismine rastlamaktayız. Buna bir örnekte Karye-i Sabugar-ı ulya, Ali ismini okuduğumuz köy gösterilebilir. Elimizdeki tapu tahrir defterinin vergi kalemlerini analiz edecek olursak, Gürcistan Eyaleti'nin ekonomisinin tarım ve hayvancılığa dayandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu eyaletten toplam yıllık vergi miktarı akçe olarak alınmıştır. Burada hububat, bakliyat türleri yetişmekte ve meyve, bağcılık bu Eyalet'de çok gelişmiştir.

Elimizdeki defterin sonucunda, Gürcistan Eyaletin'den alınan vergiler olarak ilk görülen Resm-i İспенç vergisi, zimmî (Hıristiyan) reyadan alınan vergiyi görmekteyiz. İспенç vergisi, topraklı, topraksız, evli veya bekar olduğuna bakılmaksızın, bülüg çağına gelmiş, köylü, göçebe, şehir ve kasabada oturan her gayrimüslim erkekten alınan örfî bir baş vergisi idi. Bu vergi Gürcistan Eyaletinden alınmaktaydı. En az bir çift miktarındaki araziye eken Müslüman köylünün her sene ziraat yaptığı yer için ödediği belli miktardaki akçeye Resm-i Çift denilirdi. Gayrimüslim köylüden bunun yerine ispenç vergisi alınırdı bu yüzden Gürcistan reayası bu çift resmi'ni ödemezdi. Resm-i Nîm yarım çift resmi demektir bu vergiyide Gürcistan Vilâyeti'nden İспенç ödedikleri için Resm-i Nim alınmazdı. Bir diğer vergi çeşidi olan Resm-i Dönüm vergiside Gürcistan Vilayeti'nden ispenç ödedikleri için alınmazdı. Bennâk, çiftliği olmayan, evli ra'iyete denirdi Osmanlı vergi hukukunda toprağı olmayan fakir köylüden alınan vergidir, bu vergi Gürcistan Vilâyetinden alınmaktaydı. Defterde Resm-i Bennak'ı görmekteyiz.

Tarıma dayalı ekonomiler için önemli olan bir diğer vergi ise Resm-i Āsiyâb vergisininde alındığını defter'de görmekteyiz. Gürcistan Eyaleti'nin tarıma ve hayvancılığa dayalı ekonomisinde hububat resm-i önemli yer tutmaktadır. Ekonomisi tarıma dayalı toplumların en önemli gıda maddesi olan vede stratejik önemi bulunan hububat çeşitlerinin tarımının Gürcistan Vilâyetinde de yapıldığını bilmekteyiz. Elimizdeki kaynaktanda anlaşıldığı gibi bu vergiler; buğday (hınta), arpa, erzen (darı), mercimek, nohut'tan alındığını görmekteyiz.

Tahrirlerde adı geçen ürünler kile olarak vergi miktatarları ve onların tahrir değerleri kaydolmuştur, miktarı kile ile olarak belirlenip kıymeti akçe olarakda kaydolmuştur. Ayrıca ceviz, meyve, bostan, yaylak, yonca, ve şıradan da

vergi alındığını görmekteyiz. Hububat vergilerden hinta- buğday demektir ve önemli bir vergi olarak alınmaktadır ikinci önemli vergi Şa'ir –arpa Gürcistan'da tarım ürünlerinin başında gelmektedir. Çok dayanıklı bitki olan çavdar buğdayın ekilmediği yerlerde ekilip ürünler veriyordu bu yüzden arpa Gürcistan köylerinin hemen hemen hepsinde yetişmektedir vergilerde sıkça kaydolmuştur. Erzen (darı), Gürcistan'da darı anlamında kullanılmaktadır. Gürcistan'da buğday, arpa ve çavdardan sonra köylerde yetişen darısında önemli bir vergi kalemi olduğunu görmekteyiz.

Gürcistan Eyaletinde diğer önemli bir vergi bağcılık idi. Burada üzümler şıra (şarap) yapmak için kullanılırdı. Şıra farsça şire kelimesinden alınıp bunun da kökü Latinceye dayanmaktadır. Latince'nin siraeum kelimesi üzüm suyu anlamına gelmektedir. Budin ve Ahıska gibi ortodok eyaletlerde şıra şarap anlamında kullanılmaktaydı. En eski şarapçılığın 8000 yıllık tarihi olduğu ve bunun da Gürcistan'da yapıldığı bilinmektedir. Samtshtske-saatabagoda, Gürcistan'ın diğer bölgelerinde olduğu gibi bu bölgelerde bağcılık çok yaygın olarak yapılıyordu. 6.yüzyılda bile Bizans tarihçisi Prokop Kesariyeli buradaki nüfusun bağcılık yaptığını yazmıştır.

Bu bölgede bağcılık gelişiminin yüksek seviyesini XIII. Yüzyılda ki ünlü Kurumsal Hukuk Anıt (Vahanis Kvabta, Mağara kompleksi, manastır) bu durumu kanıtlayan bir örnektir. Bu tüzel eserden Vahanıdaki Manastırın sakinlerine ait olan gıda rasyonda şarabın çok önemli yeri olduğu görülmektedir. Bu şarap kutsal kategorilere göre dağıtılmaktaydı. Rahibe belirli sayıda ekmek ve şarap veriliyordu. Rahibe verilen yıllık şarap miktarı 3 sapalne ğvino yani 1 sapalne ğvino 227-280 litreye denk oluyordu. Bundan dolayı, rahibe yaklaşık 700-800 litre, daha alt seviye de olan başka kilise görevlisine 1 sapalne yani 250 litre veriliyordu. Bu bilgiler ışığında manastırda çok sayıda şarap verildiğini kanıtlıyordu. Bu kaynaklardan manastır hizmetçilerin gizli olarak şarap ile alışveriş yaptıklarını da öğreniyoruz.

Samtske-saatabagoda bağcılık yayılmasının Alı manastırın XIII. Yüzyılda ki bilgilerinde de okuyoruz. Bu bilgilerden Moğol hakimiyeti dönemindeki mevcut rejime rağmen bağcılığın geliştiğini göstermektedir. 1672 yılı sonbaharda Gonyadan Akhaltsıkheye (Ahıska) giderken J. Şarden'in yazdığına göre "Burada çok köy var. Ağaca dolanmış bağlar bu kadar yükseliyor ki, çoğu zamanda hasat elde etmek zorlaşıp imkansız hale geliyordu. Samtske-saatabagoda

bağcılığın gelişmiş olması aynı zamanda bugünkü bağ ve üzüm çeşitliliğinin fazla olmasında kanıtı olarak gösterilebilir.

L. Beriaşviliye göre, Mtkvari vadisinin boyunca bulunan bahçeler temel olarak yapay teraslardaydı. Burda çok fazla yaban üzümlerin türleri vardı. Çaçkarı köyde bağ çeşitli türlerin olduğu “Davtarı’nın bilgileride kanıtlar. Ona göre Çaçkarda her yıl 1600 Batman Şıra şarap yapıyorlardı.

Samtske-saaatabagoda yüksek üzüm bağları ve aynı zamanda alçak üzüm bağları vardı. Meskheti bağın çeşitli türlerinin vatanı olarak bilinmektedir. Genelde bağ sığağı seven bitki ama Mesket çeşitleri serinliğe alıştılar. Samtske-saatabagodaki bağcılığı ile ilgili bilgileri araştırmak için en değerli kaynaklardan biri Gürcistan Davtarı’dır. Onun bilgileri Gürcistan’ın bu bölümündeki bağcılığın geliştirilmesini tam olarak kanıtlıyordu. Bu kitaba göre, bağ üreten yerli nüfus ücret olarak yeni sıkılmış üzüm suyu şıra, maçari ödemeliydi.

Davtarı’na göre, 1 batman şıra 8 akçeydi. Bizce, 7,6 kilo şıra, bir batman yaklaşık 8 litreydi eğer bu doğruysa, o zaman “Davtarı’nın fiyatına göre 1 litre şıra 1 akçaydı.

Böylece, Samtske-satabagoda bağcılarının ücreti üzüm suyunun 1/8 vardı. Bu ücreti batmanla hesaplanıyordu ve 1 batman yaklaşık 8 litre vardı.

“Davtarı’na göre, bu her senelik şıra ücreti 184800 akçaydı. Şıra ücretinin diğer meyve ve ceviz ücretlerinin daha pahalı olması bu Samtskhe-Saatabagodaki bağcılık tarımının diğer sektörleri arasında daha ileri olduğunu kanıtlıyordu.

Coğrafi ve iklim koşulları nedeniyle üzüm Akaltsikhe’nin her bölgesinde yetiştirilmiyordu. Yukarıda anılan kitapta tesbit edilmiş 711 köyden bağ sadece 156 köyde yetiştiriliyordu. Üzümü en çok üreten köyden biri Akhaltsikhin Livadır. Samtske- saatabagonun üzümün % 48,2 Akhaltsikhin Livaya geliyordu. Bağcılık Atskurıda en çok gelişen yerlendendi. Bu bölgenin 23 köyü bağcılıkla uğraşıyordu ve geliri % 15, 9’a ulaşıyordu.

Gelirine göre ikinci yer Çaçrak bölgesinin 16 köy alıyordu %9,6, ardında Çrdilis bölgesinin 11 köy % 7,2 Aspınzananın bölgesinde 19 köy bağcılık ile uğraşıyordu ama gelir daha azdı.

Fanaka'nın Livasının 3 bölgesinin 23 köyden 13 köy bağcılıkla uğraşıyordu. Bu köylerin gelirleri %19,5 vardı bunlardan en öncüsü % 14,1 ile Panaskertinin bölgesiydi.

Bağcılık olduğu köylerde yaklaşık 800-1000 Batman (ölçü birimi) şıra şarap malzemesi sıkılıyordu. Bağcılıkla Hertvisi bölgesinde çok ilgileniyordu. Orda her yıl 1200 batman üzüm birimi eziliyordu. Gürcistan Davtarı'nın analizine göre, bağcılıkla uğraşan Samtske-saatabagodaki köylüler ortalama olarak yılda 23100 Batman şıra, yani 23100,8=184800 litre ödüyorlardı. Şıra ücretinin ezilmiş üzümün 1/8 olduğu için, bütün yılda 1478400 litre şıra hazırlandığı düşünülmektedir. Ahıska Sancağı yalnız Osmanlı Devleti'nde değil bütün dünyada yüksek alanda ve dağlık yerlerde üzüm yetiştirilen tek bir bölge idi. En kaliteli üzüm çeşitleri Ahıska Eyaleti'nde yetiştiriliyordu.

Gürcistan'da nüfus, üzümün hasadının bir bölümünü yemek için kullanıyordu, kalanları ise kış için saklanıyordu. Bundan dolayı Samtske saatabagoda ortalama olarak her senelik 3,5 milyon üzüm yetiştiriliyordu. 3 milyon kilodan şarap yapılıyor geri kalan kısmı ise yemek olarak kullanılıyordu.

Şarap satış tekel kurallarına bağcılıkla uğraşan köylüler için çok ağır durum oluşturmuyordu. Feodalların devletinden şıranın 2 ay ve 10 gün içinde satmasının temel hakkı vardı, bu sürede o şıra mevcut fiyattan daha pahalı olarak satılıyordu. Feodalların şırayı sattığı zamanda köylülerin varilleri kapatılıyordu ve köylülere şıra satışı yasaklanıyordu. Bu tekel kuralı köylülere büyük zarar verip, Samtske- Saatabagoda bağcılık veriminin düşmesinde yol açmıştır. Akhaltsikhede nüfusun kademeli olarak İslamlaşmasından sonra bağcılık mesleği düşüşler başlamıştır çünkü Müslümanların kutsal yasalarına göre şarap içmek yasaktır.

XVI. yüzyılın sonlarında dikkat çeken bir durum Çıldır, nam-ı diğer Ahıska Eyaleti'nin Çıldır, Posof ve Büyük Ardahan sancaklarında yetiştirilen önemli bir bitki tarımı 1595 tarihli "Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan" tahrir defteri ışığında daha net bilgiler elde edilen zeyrek ve alınan vergi durumunda

dikkat çekmektedir. Çıldır Eyaleti Posof Sancağı'nın nahiyelerinde zeyrek tarımının yapıldığı görülmektedir. Posof sancağı'na bağlı Güney Nahiyesi'nde tespit edilen 49 vergi ünitesi bulunmaktadır.

Gürcistan Eyaletinde, tarımdan sonra en önemli geçim olan hayvancılıktan alınan vergilerin başında Resm-i Ağnam veya Ādet-i ağnam gelmektedir. Bu vergi koyun ve keçi sahiplerinden alınır. Osmanlı Devletinde gayrimüslimlerden alınan diğer hayvancılık ile ilgili önemli vergi Resm-i Hınzır vergisi olup Hınzır domuz demektir ve Arapça'dan gelmiştir. Bölge gayrimüslim olduğu için domuzculuk burada çok yaygın idi. Hayvancılıkta koyundan sonra ikinci sırada yer alan vergi Resm-i Hınzır olmuştur. Defterdende anlaşıldığı gibi hemen her köyde yetişen hınzır vergisi alınır. Bunun dışında Resm-i Kışlak bu vergi kışlağa dönen sürüden alınır akçe olara alınır. Resm-i yaylak vergiside alınır. Bir diğer önemli vergi Resm-i Küvvere yani Resm-i Kovan olan bu vergi de Gürcistan Eyaletinden alınan vergilerdendi.

Bu defterle Gürcistan Eyaleti'nin sosyal, ekonomik hayatı hakkında bilgiler edinmenin yanında Osmanlı'nın Kuzey Doğu topraklarını oluşturan bir Eyalet ile ilgili idari taksimini de rahatlıkla görmekteyiz. Defter ayrıca reayanın devlet karşısındaki ekonomik-mali sorumlulukları ve vergi sisteminin anlaşılması açısından da ayrıca büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 0525 Numaralı Tapu Tahrir Defteri

İslam Ansiklopedisi, “*Tımar*” C. XII/I, Meb Yay. İstanbul,1992.

Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi, “Gürcistan” maddesi , C.14, İstanbul,1999.

İslam Ansiklopedisi, “*Gürcistan*”,C. IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1964.

Aydın, Mustafa, (2001),*XIX. Yüzyılda Yüzyılda Kafkaslar’da Nüfûz Mücadeleleri(1800-1830)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gümüş, Nebi, (1993), “*Osmanlı Devleti’nin Gürcistan Siyaseti*”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (1808-1839),Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Medeniyeti Ve Sosyal Bilimler Bölümü İslam Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.

Gökçınar, Recep, (2007), “16. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırşehir Merkez Kazası”,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Kartal, Çetin, (2007), “Gürcistan ve Türkiye İlişkileri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Mert, Okan, (2004), “*Gürcistan’ın Kafkaslarda Jeopolitik Önemi ve Türkiye’nin Kafkasya Politikasında Gürcistan*”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gebze Yüksek Teknolojisi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

Saygı, Cemile Ebru, (2009), “*17. Yüzyıl Ortalarına Doğru Erzincan Kazası*”(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Tavil Alsırt, Figen (2009), Bağımsızlık Sonrası Gürcistan’ın Yeniden Yapılanması Ve Bu Süreçte Türkiye İle İlişkileri,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Aydın, Dündar (1998), *Erzurum Beylerbeyliği ve Teşkilatı, Kuruluş ve Genişleme Devri (1535-1566)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Acun, Fatma (2002), “ *Klasik Dönem Osmanlı Eyalet Tarzı Olarak Tımar Sistemi ve Uygulaması*”, *Türkler*, C: 9, Ankara.
- Halaçoğlu, Yusuf, “*Klasik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı*”,*Türkler*, C: 9, Anlara.
- İnalcık, Halil, (2009), *Devlet-i' Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul,
- Kırzioğlu, M. Fahrettin,(1993),“*Osmanlılar'ın Kafkas- Ellerini Fethi (1451-1590)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Öztürk, Said,(1996), *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı ve Tarihi Gelişimi, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları*, İstanbul.

EKLER

Ek 1. Kanunnâme-İ Vilâyet-İ Gürcistân

1. Vilâyet-i Gürcistân sengistân olub toprakları az olmakla defter-i 'atîk mûcibince her nefer başına duta geldikleri yerleriyle yirmibeşer akçe ispençe kayd olundu.

2. Edâ etdüklerinden sonra zemînlerinden resm-i çift ve resm-i nîm ve resm-i dönüm alınmaya.

3. Ve Vilâyet-i Gürcistân kefereleri humus kayd olunmuşdır; sâlâriyye alınmaz.

4. Ve 'avret tasarruf eyledüğü yeri boz ve hâlî komayub defter-i cedîd-i hâkânîde kayd olunduğı

üzere behresin ve rûsumın verdikten sonra elinden alınmak câiz değildir.

5. Ve re'âyâdan biri fevt olsa, toprağı oğluna intikâl eder; mülk-i mevrûsı gibidir. Müteveffânın oğlu olmasa kızı kalsa, il verdiği tapu ile kızına verilür. Kız olmadığı takdirce, il verdiği tapu ile müteveffânın karındaşına verilür. Dedesi yeri oğul oğluna intikâl eylemez. Bî garaz müsülmanlar takdir etdüğü tapu ile alır.

6. Ve defterde mukayyed olan re'âyâ perâkende olsa, göçürüb yerlerine götürmek kanun-ı mukarrerdir. Ammâ on yıl ve daha ziyade ise ve göçdükte kalan yerlerin boz komağla sahib-i arz tapu ile ahara vermiş ise göçürmek olmaz. Sâkin oldukları yerde resimleri alınur.

7. Ve ra'iyyet oğlu ra'iyyetdir; mâdam ki, âhara kayd olunmaya, defterde olmamak müfid değildir.

8. Ve ra'iyyet zirâ'ate sâlih kendü yerlerin zirâ'atetmeyüb varub âhar sipahi toprağında yer zirâ'at ederse, ba'd'et-tenbih anun gibilerden iki öşür alınmak kanundur. Ammâ kendü toprağın zirâ'at etdükten sonra âhar sipahi toprağında dahi zirâ'at ederse iki 'öşür alınmak merfû'dır.

9. Ve bir hâric ra'iyyet tapu ile mutasarrıf olduğı yerleri elinden alınub dâhil ra'iyyete vermek memnû'dır. Madem ki, boz ve hâlî koymaya.

10. Ve bir hâric ra'iyet gelüb sipahi toprağında tapu ile yer zirâ'at eylese, behresin verdikten sonra a'lâ yerden iki dönüme bir akçe ve ednâ yerden üç dönüme bir akçe alınur.

11. Ve dönüm hatâvât-ı müte'ârefe ile tûlen ve 'arzen kırk hatvedir; ziyâde ve noxsân alınmaya.

12. Ve re'âyânın zirâ'ate kâbil yerlerinden üç yıl mütevâliyen bilâ 'özür boz ve hâlî koduğı yerleri alınub âhara tapuya verilmek kanundur.

13. Ve kadîmden şehirlünün ve eğer ehl-i kılâ' ve kurânın davarları örüsü olan mer'âların zir'ât olunması ve korunması merfû'dir.

14. Bağdan ve bağçeden kayd olunduğı üzere behre alınmak kanuna mutâbıktır.

15. Ve defterde ber vech-i maktâ' kayd olunan bağlardan ve bağçelerden kayd olunan maktû'alınub ziyâde nesne alınmaya.

16. Ve re'âyâ sipahilerin 'öşürlerin akreb bâzâra iletmek ve hâricden gelüb zirâ'at edenler köylerinde anbarlarına iletmek kanundur.

17. Ve harman vaktinde re'âyânın gallâtlı ta'sîr olunmalu oldukda sâlâr olanlar tevakkuf göstermeyüb fil-hâl hâzır olan harmanı ölçüb re'âyâyı tazyik etmeyeler. Ammâ re'âyâ, dahi sâhib-i arz ma'rifetinsiz terekelerin harman edüb götürmeyeler.

18. Resm-i âsiyâb dahi defterde kayd olunduğı üzere alınub tamam yıl yürüyenden altmış akçe alına ve altı ay yürüyenden otuz akçe resm-i âsiyâb alına; ziyâde alınmaya. Ve Vilâyet tahririnden sonra eski ocakdan âsiyâb binâ olursa civârında olan âsiyâblardan ne alınursa sâhib-i timâr anlara göre resm alub ziyâde alınmaya. Ammâ eski ocak olmayub tahrirden sonra binâ olursa, mevkûfcınındur; sâhib-i arz dahl eylemeye.

19. Ve hâricden bir kimesne gelüb sipahi toprağında kışlasa müzevvec olsa resm-i duhân vermeye. Ve kışlakçı olan kimesneler üç yıl resm-i duhân verüb üç yıldan ziyâde olursa sipahisine on sekizer akçe resm-i bennâk vere.

20. Ve hâric re'âyâ sipahi toprağında sâkin olsa, bu makûle ra'yyet defterde kime yazılmış ise resm-i ra'yyet verür. Hangi sipahinin toprağını zirâ'at ederse öşür ve sâlâriyyesini ana verür ve elinde olan yerden sipahisine resm yazılmış ise resm-i zemîn dahi verür. Defterde kimesneye ra'yyet yazılmamış ise resm-i ra'yyetin mevkûfcı alır.

21. Resm-i ağnâm iki koyuna bir akçe ve koyun ile kuzu bile sayılmak kanun olmuştur. Ve resm- i ağnâm Abril ayında alınmak cemî' memâlikde kanundur.

22. Ve Vilâyet tahririnde ba'zı karyeler hâli 'an'ir-re'âyâ yazılıb hâriç re'âyâ gelüb şenledüb koyun edinseler, âdet-i ağnâmları defterde dahi yazılmış değilse mevkfcular alır. Defterden hariç olıcak sipahi alamaz.

23. Ve iki koyuna bir akçe alındıktan sonra on koyuna bir akçe dahi çubuk akçesi ve her sürüden bir koyun şişlik deyü alınmak hilâf-ı emirdir; alınmaya.

24. Ve ağıl resmi koyun kışladuğı takdirce olı-geldüğü kanun üzere her sürüden mütevassıt'ül- hâl bir koyun alına; sürüden ekall ise on koyuna bir akçe alınub ziyâde alınmaya. Ve sürünün 'alâsı üç yüz koyun ve evsati iki yüz ve ednâsı yüz ve yüz ellidir.

25. Ve resm-i kevvâre öşr-i aselden bedel her kovandan ikişer akçe alınur. Ve kevvâre ve koyun ve bağ ve bağçe ki, Vilâyet tahririnden sonra hâdis olsa, öşür ve rüsûmı sâhib-i tîmâra müt'e'allıktır.

26. Âdet-i ağnâm sâhib-i tîmâra kayd olunmamış ise, mevkûfcı zabt eder.

27. Ve Vilâyet mezbûrede serbest olmayan tîmârlara defter-i 'atîk mücebince ağnâmları hâsıllarına mahsûb olmağın defter-i cedide dahi kayd olunmak için emr-i şerif verilmeğın ber karar-ı sabık ağnâmları kayd olunub serbest değıldür deyü 'det-i ağnaâmlarına dahl olunmaya.

28. Ve resm-i 'arusiyye mîrlivâ ve zu'amâ ve sâir serbest olan tîmârlardan bâkire kızlardan altmışar akçe ve seyyibe 'avretlerden otuzar akçe alınur. Ve sâir erbâb-ı tîmârın 'arusiyye resmi nısfı kayd olunan yerlerden sipahiler ve nısf-ı âharı mîrlivâyâ kayd olunan yerleri ancak zâbitler alalar. Ve bâkire kızın 'arûsiyyesi her

ne yerden göçürürse ve atası kimin ra'iyyeti ise ana verir. Ve seyyibe 'avret her kimin toprağında vâki' olursa resm-i arûsiyyesin sâhib-i tîmâra verir.

29. Ve Yörük ve yüzdeci tâifesinin mekân-ı mu'ayyeneleri olmadığı sebebdan atasına tâbi'olmakda bâkire ile seyyibe beraberdir. Zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr ve sayyâdlar kızlarının ve merdân-ı kılâ'ın 'azeblerinin resm-i arûsâneleri hâssa-i hûmayûn emînleri alalar.

30. Ve Vilâyet mezbûrede dutulan 'abd-i âbık ve kenizek ve ecnâs-ı devâbdan her kim dutarsa getürüb hâssa-i hûmayûa kayd olunanı havâss-ı-ı hûmayûn emînlerine ve sancak beğine kayd olunanı sancak zâbitlerine kanun üzere müjdegânesin akub teslim eyleye.

31. Müddet-i 'örfiyyeleri tamam olduktan sonra Vilâyet kâdıları ma'rifetleri ile bey'-i men yezîd edüb bahasın zabt eyleyeler. Müddet-i 'örfiyye dahi kulda ve câriyede üç ay saklamaktır. Ve çâr-pâ cinsi bir ay saklamaktır ve sâir esbâb ve kumaş ve hali ve bunun emsali metâ'lar bulsalar, ümenâya ma'rifet i kâdı ile teslîm eyleyüb saklamayalar. Eğer saklarlar ise mücrim olalar.

32. Cerâyim-i hayvânât dahi re'âyânın atı ve sığırı ve bil-cümle çâr-pâ cinsi birbirilerinin ekinlerine ziyân etse, zararları tazmin etdirildikten sonra davar sâhibine beş değnek urulub davar başına beş akçe s'ahib-i tîmâr cerîmein ala. Koruyub dutulan davarlardan zikr olduğu üzere alınub resm-i deştânî deyü her hânedan maktû' edüb nesne alınmaya.

33. Ve tamgay-ı siyah at bâzârında at satılsa on iki akçe alına. Ve kassabhânedede koyun satılsa iki koyuna bir akçe alına. Ve su sığırı satılsa dört akçe alına. Ve kara sığır satılsa iki akçe alına.

34. Ve ceviz ve incir ve sâir kuru meyve yükünden iki akçe ve deve yükünden dört akçe ve merkeb yükünden bir akçe ve yaş meyvenin iki yükünden bir akçe alına.

35. Kurâda bâc alınmaz.

36. Ve Vilâyet-i Gürcistan'da Murahhasiyye deyü nefer başına üküşer akçe alınurmuş; re'âyâya tahfif için defter-i cedîd-i hâkanîde kaydolundığı üzere beher hâne ikişer akçe alınub ziyâde alınmaya.

BÂC-I BÂZAR-I GALLE

37. Buğday ve arpa şehre gelüb satılsa her müdde buçuk kile alına. Ve sâir hubûbât dahi böyledir çun gelüb her yükü altı kile alına. Ve sâir hubûbât dahi böyledir. Un gelüb her yükü altı kile olduğu takdirde satandan dört kilesinden bir akçe.

38. Ve müddün mikdarı İstanbul'un yirmi kilesidir.

39. Şehirlerde kanun-ı ihtisabiyye dahi eksük satıldığı vakitte dirhem başına bir akçe cerîme alına. Ve narh verdikde ma'rifet-i kâdı ile verilüb ve dirhem ile satılan nesneye onu on bir akçe üzere narf verüb ziyâde verilmeye.

40. Ve ma'mûl olan nügi iki yüz dirhemdir. Ve batman dahi on iki nügidir.

41. Ve mücrim olan kimesne teftiş olunmadan ve şenâ'ati zâhir olmadan sancak beği subaşları ve adamları habs edüb nesnelere alub salı-vermek memnû'dur. Ve her mücrimin cerîmesi Vilâyet kâdısı katında isbât olunmadan dutub siyâset etmek şer'a ve kanuna muhâlifdir. Ammâ mücrim-i müttehem olan kimesne temerrüdlük edüb mahkeme-i şerife gelmekde nizâ' ederse cebr ile mahkemeye getürmek memnû' değildir.

42. Ve re'âyâ tâifesine eşirra töhmet isnâd etmekle kâdı huzuruna getürmeden sancak beği subaşları re'âyâyı der-zincir edüb karye-be-karye gezdirmek mumnû'dur. Anun gibi müttehem olanı kâdı mahkemesinde şer'le isbât etmeyince der zincir olunmaya. Ve sancak beği subaşları il üzerinde çokluk adam ile gezmeyeler ve akçesiz yem ve yemeklerin meccanen almayalar.

KOD: TT.	SIRA NU: 0525	ORİJİNAL NU:
TAPU TAHRİR DEFTERİ		
BAŞLANGIÇ TARİHİ :		BİTİŞ TARİHİ :
ŞEKLİ: Ciltli Ciltsiz Ebrulu Ebrusuz X X		EBADI: 43.5 X 17
NUMARALAMA USULÜ: Varak Sayfa X		TOPLAM SAYFA SAYISI: Numaralı 361
BOŞ SAYFALARI :		
Numaralı boş sayfalar: 8-11, 14, 48-50, 54, 71, 72, 89, 90, 108, 115, 116, 126-128, 140-146, 151-154, 189, 190, 209-212, 246, 257, 258, 289, 290, 316-318, 321, 322, 361		
Numaralandırılmamış boş sayfalar: -		
Defterin başında 1 sayfa boş.		

Handwritten musical notation on page 346, featuring several staves with notes and clefs. The notation includes various rhythmic values and melodic lines. There are also some handwritten annotations in Arabic script interspersed between the staves.

Handwritten musical notation on page 345, featuring several staves with notes and clefs. The notation includes various rhythmic values and melodic lines. There are also some handwritten annotations in Arabic script interspersed between the staves.

TT_0525

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Havva KANGÜL
Doğum Yeri ve Tarihi: Balıkesir-1986

Eğitim Bilgileri

Lisans: Pamukkale Üniversitesi
Yüksek Lisans: Adnan Menderes Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İletişim

e-posta : havvakangul@hotmail.com

Tarih:2015